

Kedves Olvasó!

Az Evangélikus Nevelés „Isten adta tehetség” című számát tartja a kezében.

Ebben a tanévben (is) kiemelt területünk a tehetséggondozás. Talán vannak, akik azt gondolják, hogy annyit foglalkoztunk már a tehetséggel, annyit írtunk és olvastunk róla, hogy már felesleges ezzel a témával foglalkozni.

Meggyőződésünk, hogy nem lehet eleget foglalkozni a tehetség témájával, a tehetség azonosításával, a tehetségek felfedezésével és segítségével. Ennek nincs életkora, nincs konkrét helye és ideje. Nem tudhatjuk, hogy mikor és hol bukkanunk rá egy tehetséges gyerekre, egy kiváló képességű fiatalra, de kollégáink között is felismerhetünk hirtelen rejtett tehetségeket. A kérdés aktuálisabb, mint bármikor. A tehetséggondozás az új tanterv elképzeléseiben is központi helyet kap majd (az olvasottak szerint), s az iskolákban elinduló programok széles köre is új lendületet adott a tehetséges gyerekeknek. Magam is tátott szájjal nézem a LEGÓ robotok működését, az új Deszkás darabot, vagy az egyre virtuózabban hangszerrel kezelő fiatalokat. Természetesen széles ez a kör, hiszen művészeti iskoláinkban nagyon sok lehetőséget kaphatnak a gyerekek, fiatalok.

Bár sokat beszélünk már a tehetségről, mégis azt gondolom, vannak még feltáratlan területek. Jól sáfárkodunk-e a tehetségeinkkel? Tudjuk-e őket úgy segíteni, hogy élni tudjanak képességeikkel, hogy legyen elég kitartásuk végigjárni az útjukat, hogy az első nehézségnél ne adják fel? Tudtunk-e elég „muníciót” tenni hátizsákjaikba, hogy a siker ne rontsa meg őket, hogy személyiségük harmonikusan fejlődjön?! Alázat, elengedés, kitartás mind-mind olyan kérdések melyről beszélünk kell. Arról a kérdésről, hogy van-e spirituális tehetség, hol és hogy jelennek meg, vagy találnak-e helyet a tehetségek az egyházunkban, iskoláinkban, gyülekezeteinkben, még azt hiszem, van mit beszélgetnünk.

Így gondoltuk ezt most is, amikor összeállítottuk az Evangélikus Nevelés e számát. Sokszínű képet mutat meg a Kedves Olvasónak, reméljük tetszésére.

Ígérjük, ébren tartjuk a témát a továbbiakban is.

Majorosné Lasányi Ágnes
igazgató

Evangélikus Pedagógiai Intézet

A krisztusi erények mint a tehetséggondozás szakmailag is fontos alapjai²

Kedves Testvéreim! Nagy öröm és megtiszteltetés, hogy itt állhatok, és hitemről, szakmámról, hobbitmról és élethivatásomról néhány mondatot el tudok mondani. Az előadás a tehetségről és a krisztusi erényekről foglal össze néhány gondolatot.

Hogyha megkérjük a tehetséggondozás nagyjait, hogy definiálják nekünk a tehetséget, akkor egy nagyon változatos kép tárul a szemünk elé. Körülbelül olyan helyzetbe szoktunk kerülni egy nagy tehetséggondozó konferencián, mint a példabeli indiai vak emberek, akik körülállták az elefántot (ez a mi esetünkben a tehetség fogalma), és különböző részeit megfogva, teljesen más képet alkottak ugyanarról a nagy egészről. Ilyen helyzetben igen nagy vitákat lehet lefolytatni arról, hogy tulajdonképpen mi is az, amit az ember „lát”. Messze nem kell azonban látássérültnek lenni ahhoz, hogy az ember ne fogja fel egy komplex dolog lényegét. Akármilyen nagy tehetségek is lehetünk, az értelmünk a világ teljességéhez képest rendkívül csekély. Az olyan komplex kérdések megragadásához, mint amilyen például a tehetség, benső látásra, színről színre való látásra lenne szükség, amelynek kegyelme (reméljük) majd csak később adatik meg a számunkra.

Mit látunk mégis? Gyarmati Éva kollégámtól, hazánk egyik nemzetközileg ismert tehetséggondozójától szeretnék néhány idézetet megosztani Önökkel, amelyekkel a kis-korú, tehetséges gyermekeket jellemezte. „Szeretné tudni, hogyan működnek a dolgok. Kérdései szokatlanok. Összefüggéseket talál ott is, ahol más nem. Élénk a képzelete. Ha valamit a fejébe vesz, azt meg is valósítja. Kitartóan megragad az őt érdeklő feladatoknál.” Sok minden mást is el lehetne mondani a tehetséges gyermekekről, de most inkább egy kis gondolkodásra, képzelődésre hívnám meg a kedves testvéreimet...

¹ Az angyalföldi evangélikus gyülekezet presbitere, csermelynet@gmail.com

² A 2018. augusztus 31-én, az aszódi evangélikus tanévnyitón elhangzott előadás szerkesztett változata. Aki ezeknek a gondolatoknak a részletesebb kifejtésére kíváncsi, keresse fel a <http://csermelyblog.hu> oldalt. A szerző köszönetét fejezi ki a Martin György Kulturális Egyesületnek és Barcsay Zsombornak az előadás rögzítéséért.

Képzeld el egy pillanatra Jézust, 4 évesen, az egyiptomi menekülés vége felé. Ezek után képzeld el azt, hogy mi magunk játszunk Jézussal, ahogy ő ott 4 évesen van. Hát, ha jobban belegondolunk, nem biztos, hogy egyszerű dolog lehetett Jézussal kiskorában játszani. Miért? Mindig tudta előre, hogy mi a játék vége. Tehát például, ha egy bújócskánál valaki elbújt, akkor már akkor tudta, hogy hova fog elbújni, amikor még eszébe sem jutott annak, aki el akart bújni, hogy ő majd el akar bújni. Hát így nehéz... A kis Jézus minden bizonnyal nagyon sokszor „rébuszokban beszélt”. Miért? Mert elmondhatatlan annak a száma és mértéke, hogy mennyi olyan dolgot látott, érzett és értett, amit senki más. És az is elmondhatatlan, sőt el is gondolhatatlan, hogy milyen nagy irgalommal nem osztotta ezeket mind meg a környezetével, hiszen abba a környezetének tagjai nagyon sokszor belepusztultak volna. Végezetül: nehéz volt a kis Jézussal a játék azért is, mert mindig mást csinált, mint amit elvártak volna tőle. És hát: mindig újraírta a szabályokat... És ami a „legbosszantóbb”, hogy mindig igaza volt. MINDIG. Remélem, nem bántok meg senkit azzal, ha azt mondom, hogy van némi hasonlóság az előző felsorolás és a kis Jézus képzeletbeli játékai között. Mindezzel nem azt a végtelenül önző, embercentrikus „meglátást” szeretném sugallni, hogy a kis Jézus is tehetség volt. Éppen a fordítottját. A világ ugyanis egyedül Jézushoz mérhető, mert ő a kezdet és a vég (és nem Jézus mérhető a világhoz...). Azaz a hasonlatosság egyedül helyes megfogalmazása az, hogy a kisgyermek tehetségében (és a nagyobbakéban is...) igen gyakran van valami, ami Jézust jeleníti meg. Az Isten adta tehetség számos lényegi eleme, Jézus konkrét visszatükröződése az ember életében. Mindehhez még két megjegyzés kívánkozik. 1.) A tehetség messze nem minden formája jézusi. Az előadásomban éppen azt szeretném kiemelni, hogy mikor inkább az. 2.) Messze nem csak a tehetség Jézus konkrét visszatükröződése az ember életében. Jó esetben (a kegyelem teljessége esetén) az ember egész élete az.

A tehetség fogalmának alkotóelemei

Ereszkedjünk le az emberi tudás konkrétumokat igénylő szintjére. Mit is lehet a tehetségről elmondani ma a tudomány szintjén? Ha ezt a kérdést a kedves testvérek olyan 20-30 évvel ezelőtt kérdezték volna, akkor a tehetséget az IQ-val azonosítottam volna. Ma már nagyon meghaladtuk ezt az egyszerű, könnyen érthető képet, és a bőség zavarával is küzdünk akkor, ha a tehetséget „definiálnunk” kell. Az **intellektuális tőke** fogalma mára nagyon kibővült: absztrakció, memória, információkezelés és sok minden más is a részét képezi. Legalább ennyire fontos az **érzelmi tőke**, aminek a tartás, a motiváció, az optimizmus, remény, érdeklődés, érzékenység, maga az érzelmi intellektus, empátia, bátorság, mentális energia, karizma és vízió a részei. A tehetség központi eleme a **kreativitás**. Kreativitás nélkül nem nagyon lehet tehetséget elképzelni. Fordítva is igaz: a kreativitást nem nagyon lehet beszuszakolni sem az értelmi, sem

az érzelmi intellektus fogalomkörébe. **Mindehhez a kiválóság ezer útja társul.** Azaz: minden emberi élethelyzetben, minden életkorban, mindenki számára a tehetség új és új formái nyitottak. Hadd örvendeztessek meg mindenkit (beleértve saját magamat is), hogy a tehetség ezen új formái nemcsak a diákjaink előtt, hanem még előttünk, tanárok előtt is nyitottak. Például unokanevelő tehetséget csak unokák birtokában lehet kifejleszteni. Tehát nagyon sok olyan tehetség vár még miránk, akár még a nyugdíj felé közeledő kollégákra is, amelyekkel még nem is találkoztak, sőt, amelyet még el sem tudtak képzelni, hogy bennük van. Azért nagyon jó egy új tanév – minden más mellett –, mert az új tanévvel új tehetségeket is találhatunk magunkban. A diákjaink ugyanis azok, akik nagyon sok tehetségfajtát ki tudnak bontakoztatni bennünk. Csak akkor persze, ha így tekintünk rájuk... Ha úgy várjuk az óráinkat, hogy: ma vajon melyik diákunk, milyen új tehetségünk kibontakoztatási lehetőségével ajándékoz meg minket? Így tekintve egy „problémás” helyzetre rájövünk arra, hogy a helyzet nem is „problémás”, hanem egy olyan ajándék, amelyben a saját új képességeinket találhatjuk meg.

A tehetség kellős közepéről azonban még hiányzik valami. Hadd próbáljam meg a tehetség még hiányzó lényegét először egy Warren Buffet-től vett gondolattal megközelíteni. Ha valakit alkalmazni akar valaki a vállalatában, akkor három dologra kell figyelnie: az intellektusra, az energiára és az integritásra. Az intellektus a tehetség értelmi, az energia pedig az érzelmi része. De ebben a gondolatban megjelenik valami új: **az integritás.** Warren Buffet azt mondja, hogy hiába van a másik kettő – én hozzátenném: hiába van az összes többi is, a kreativitás és a kiválóság ezer útja –, ha nincsen integritás. Az az ember, aki mindezen tehetségfajtákkal rendelkezik, de integritással nem, szétveri a közösséget. Tehát az integritás, az önazonosság a legfontosabb eleme a tehetségnek. Ezt nem nagyon szoktuk meggondolni akkor, amikor a tehetségről beszélünk.

Hadd idézzem a nemrég lezajlott magyar tehetséggondozó program, a Templeton Program néhány fiataljának a mondását, amely ugyanezt máshogyan fogalmazza meg: „A bölcs ember opcionálisan tud lebegni a föld felett azért, mert el tudta engedni a dolgokat érzelmileg, mert megszabadult a társadalmi nyomástól, és mert – itt jön a lényeg! – *elfogadta az életet és ezért szabad.*”

Hogyan lehet ezt megint máshogyan megfogalmazni? **Az integritást a lélek jelenléte adja.** A lélek jelenléte nélkül, a lélek mozgatóereje nélkül az összes többi, ami a tehetségben benne van, csak egy ígéret, csak egy lehetőség marad. Ebből az ígéretből a lélek jelenléte nélkül nagyon sok nem válik valósággá. Sőt, az is lehet, hogy rombolni fog akkor, amikor valósággá válik. Tehát tulajdonképpen a „**lélek-telen**” tehetséget nem fejlesztenünk kellene, hanem éppenhogy visszafejlesztenünk. Ezen érdemes mélyen elgondolkodni, mert ez valahol a felelős tehetséggondozás magja, lényege.

A tehetséggondozás és a krisztusi erények: 1. az alázat

Az előadásom második harmadában három krisztusi erényt szeretnék felvázolni, és ezeknek a tehetség kibontakozásával való kapcsolatát.

Az első krisztusi erény az **alázat**. Az alázat Krisztus életének minden egyes pillanára jellemző volt, de talán a küldetésének a legelső állomásán, a keresztelésekor tudnám ezt a vonást kiemelni, ahol Krisztus alázata kristálytisztán megmutatkozott. Ez az evangélium egyik olyan csúcspontja, ahol az Atya megszólal: „Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm” (Mt 3:17).

A második krisztusi erény a **tisztaság**. A tisztaság is végigkísérte Krisztus életét minden egyes pillanatában, de valahol Krisztus megdicsőülése talán az, ahol Krisztus tisztasága mellbevágóan láthatóvá vált. Ez az evangélium másik olyan csúcspontja, ahol az Atya megszólal: „Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm, őt hallgassátok” (Mt 17:5).

A harmadik és mindent betetőző krisztusi erény a **szegénység** erénye. A szegénység abban az értelemben is Krisztus sajátja, hogy Krisztusnak nem volt vagyona. Talán az a néhány tárgy volt számára egyedül kedves, amely az ácsmesterségével volt kapcsolatos, és amelyeket mind otthagytott Názáretben, amikor elindult a küldetésére. Krisztus egyetlen dolgról végrendelkezett a keresztfán, a saját édesanyjáról: Máriáról. Nem volt semmi más, amiről végrendelkeznie kellett volna. Nagypénteken Krisztus már mindentől megfosztatott, mert ebben az állapotban tudott csak újra egyesülni az Atyával.

Mindhárom krisztusi erény sokkal mélyebben is értelmezhető, mint ahogyan azt ebben a bevezetőben leírtam. Ennek a mélyebb értelemnek a kifejtése az egyes erényeknél külön-külön történik majd meg.

Gondoljuk át azt, hogy milyen összefüggésben áll ez a három erény a tehetséggel. Az **alázat** a magyar nyelvben egy nagyon rossz nyelvi kontextusban van. Hogyha valakivel az alázattal kapcsolatban elkezdünk beszélgetni, akkor a „megalázás”, a „megaláztatás”, a „megalázkodás” fogalmi jutnak rögtön az eszébe, és azonnal egy ellenszenv, egy elutasítás bontakozik ki benne ez ellen a csodálatos erény ellen. Pedig, aki így közelíti meg az alázatot, az nagyon nagyot téved. Mert az alázat a megalázkodásnál lényegesen több, illetve lényegesen más. Ha jól belegondolunk, akkor rájöhethetünk, hogy az alázat a lélek kopernikuszi fordulata. Az alázatra ébredés az, amikor a lélek rádöbben, hogy *nem ő, nem az egó van a világ középpontjában, hanem Isten*. Ez a lélek fejlődésének kiáltóan fontos kulcspontra. Talán ez a legfontosabb pont az ember életében. Ugyanis ez az a pont, amiről el lehet indulni a Krisztust kereső igazi úton, mert ez az a pont, amikor Krisztus áttörte a lelket körülhatároló egó burkát, és a lélek megnyílt felé.

Hogyha máshogyan próbáljuk megfogalmazni az alázat lényegét, akkor rádöbbenhetünk arra is, hogy az alázat nem szegényít, hanem kinyitja a lelket, és ezzel gazdagít. Erre utal az Einstein-féle idézet is, amely szerint „Az egó = 1/tudás”. Ezt mondja Clive

Staples Lewis gondolata is: „Aki alázatos, az nem kevesebbnek gondolja magát, hanem kevesebbet gondolkodik önmagán.” Az alázatos embernek tehát nem önmagába zárt körökben mozognak a gondolatai. Emiatt lesz képes az alázattal élő ember megkapni olyan szándékokat, késztetéseket és gondolatokat, amelyek máshonnan jönnek, amelyek felülről jönnek, amelyek Istentől jönnek, és amelyek igazán fontosak.

Megint máshogyan fogalmazva az alázat, a tiszteletre és az engedelmességre való nyitottság kreatív élet-állapota. Tehát az alázat nem egyenlő az engedelmességgel, hanem az engedelmességre való nyitottságot jelenti. Az alázat az állandó megfontolása annak, hogy minek vagy kinek is kell engedelmeskedni éppen itt és most akkor, hogyha az ember az Atya szavának, az Atya parancsának engedelmeskedik. Mi következik az Atya akaratából? Minek kell ennek értelmében, ennek tudatában engedelmeskedni, és minek nem? Az alázat lélek-állapota tehát egy állandó nyitottság állapota. Hadd hangsúlyozzam azt, hogy az alázat – ilyen, az Atya akaratának értelmezését kutató felfogásában – nagyon evangélikus erény. Nagy szabadságot hagy ugyanis a konkrét embernek és a konkrét tettének a „muszáj” és a „tilos” között. Az alázat ilyen, lutheri értelmezése, a nagy szabadsággal egyben nagyon nagy felelősséget is ad. Isten, Krisztus és az evangélium tisztasága iránti felelősséget.

Végezetül az alázat nem szolgaságba taszít, hanem épp ellenkezőleg: erőt ad. Hadd idézzem Timothy Radcliffe gondolatait, aki ezt úgy fogalmazta meg, hogy „az alázat egy olyan üres teret teremt meg bennünk, saját magunkban, amelyben Isten lakozhat, és a dicsősége megmutatkozhat”. Ez egy nagyon fontos gondolat, mert megmutatja azt, hogy meddig lehet eljutni az alázattal. Egészen pontosan akármeddig. Ugyanis az alázat, és CSAK az alázat nyitja meg nekünk a végtelent: Isten dicsőségét.

Ezek a gondolatok azért is nagyon fontosak, mert megmutatják azt, hogy az alázat a tehetség kibontakozásának egy elengedhetetlenül fontos útja. Csak alázattal érezhetjük meg ugyanis azt, hogy mi pontosan az a jó a világban, amit éppen mi segíthetünk kibontani. A tehetségünkkel, a bennünk rejlő lehetőségekkel, a Lélek ajándékaival, amelyeket kaptunk és kapunk.

Mi emberek már csak olyanok vagyunk, hogy nagyon sokat gondolunk saját magunkról. Arról, hogy mire vagyunk hivatottak, hogy mennyi mindenben vagyunk jók, hogy mennyi mindent tudunk megcsinálni és a többi... De ezek közül csak néhány az, amelyik a mi utunk ténylegesen. Egy igazán tehetséges ember, kreatív gondolatok ezreit forgatja át az agyában minden egyes percben. Ennek jelentős részét persze nem tudatosan. Ebből kell kiszzelektálni Isten kegyelmével azt a néhányat, aminek van értelme. Aminek van értelme a világ, aminek van értelme a jövő szempontjából. EZ az igazi feladat, nem az, hogy eszünkbe jut-e ez az ezer gondolat, vagy sem. Mert az ezer gondolat szinte mindig az eszünkbe jut, még ha nem is vagyunk tudatában, akkor is.

Összefoglalva tehát az alázat erényének a lényegét: a tehetségben való kiteljesedés akkor valósulhat meg csak igazán, ha nem mások ellenére, másokat szegényítve, hanem

másokat gazdagítva, őket segítve tudjuk a tehetségünket kibontakoztatni. No, ehhez is kell az alázat, hogy ennek a helyes útjait észrevegyük. Egy konkrét példaként: az alázat kreativitása nem azt adja meg a másoknak, amit ő maga kitalált, és amire a másoknak semmi szüksége sincsen az ég egy adta világon – hányan kaptunk már ilyen ajándékokat az életünk során? –, hanem a megajándékozott benső álmait segíti megvalósítani. No, ahhoz, hogy a megajándékozott benső álmait valamilyen módon megérezzük, ahhoz alázatra van szükség. Nem is okvetlenül csak a megajándékozott iránti alázatra, hanem Isten iránti alázatra, aki meg fogja mutatni nekünk a megajándékozandó benső álmait, és segíteni fog nekünk abban, hogy segítsük az ő benső álmainak a megvalósulását. Tehát még egyszer és utoljára – ezt megismétlem, mert annyira fontosnak tartom – *„az alázat egy olyan üres teret teremt meg bennük-magunkban, amelyben Isten lakozhat, és amelyben a dicsősége megmutatkozik”* (Timothy Radcliffe). Vagy ahogyan a rómaiakhoz írott levélben Pál apostol mondja: „nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené” (Róm 9:16). Ez az ige a tehetség helyes kibontakoztatásának a legjobban megfogalmazott summázata.

A tehetséggondozás és a krisztusi erények: 2. a tisztaság

Az előadásomban összefoglalt második krisztusi erény a **tisztaság**. A tisztaságról általában a szó köznapi értelmében szoktunk gondolkodni, és erkölcsi tisztaságot értünk alatta, azaz önmegegyezéses életet és erkölcsös életet. Van azonban egy másik, sokkal fontosabb értelme is a tisztaságnak. Grendorf Péter, az evangélikus lelkészem hívta fel erre a figyelmet, amikor azt mondta, hogy „Péter, gondold át a tisztaságot a vegytisztaság értelmében is, tisztaságként úgy, hogy nincs benned már semmi más fontos dolog, csak a Jézus iránti szeretet, csak a Jézus útja”. Ha így gondolkodunk a tisztaságról, akkor rájövünk arra, hogy a tisztaság nem a bepiszkolódás ellentéte, *hanem a Krisztushoz, az Istenhez való közelségnek a mértéke*.

Ha így gondolkodunk a tisztaságról, akkor rájövünk arra, hogy a tisztaságban való növekedés egy hosszú életút maga. Merthogy a tisztaságban élő lélek számára a Krisztussal való együttlét fokozatosan az élet legfontosabb, elsőszámú prioritásává válik. Hogyha így gondolkodunk a tisztaságról, akkor egészen más értelmet nyer a tehetséggel való kapcsolata is, merthogy a tisztaság fokozatosan a torzításmentes tükrözésévé válik az Atya akaratának, szeretetének és dicsőségének. Így és csak így tud a tehetség értelmesen kibontakozni. Krisztus szavaival: „én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves, minden szőlővesszőt, amely ... gyümölcsöt terem, **megtisztítja**, hogy több gyümölcsöt teremjen” (Jn 15:1-2). A tisztaság ilyen értelmében leszünk képesek mind mi, mind pedig a tanítványaink több gyümölcsöt teremni.

A tehetség gondozás és a krisztusi erények: 3. a szegénység

Az előadásomban összefoglalt harmadik és utolsó krisztusi erény a **szegénység**. A három krisztusi erény, az alázat, a tisztaság és a szegénység, a lélek Istenhez vezető útjának három állomása. Az alázatra való megnyílás az út eleje, az út lehetősége, a tisztaságban való töltekezés pedig az út maga. A szegénység az út vége felé kezd kibontakozni és kiteljesedni bennünk. Hogyha ilyen módon szemléljük a szegénységet, akkor azt mondhatjuk, hogy a szegénység az utolsó lépcsőfok, amikor minden más már jelentőségét veszti, és az ember életében Istenen kívül nem marad semmi, ami fontos lenne. Isten tehát nem csupán a legfontosabb, hanem az egyedül létező fontos dologgá válik az ember számára. Az ilyen módon értelmezett szegénységnek a földi szegénység már csak egy lehetséges következménye.

Hogyan segíti az Istennel eltelt szegénység a tehetséget? Hát nagyon egyszerűen. *Az Istennel eltelt szegénység ugyanis nem a tulajdonaink hiánya, hanem a korlátlan szabadság elnyerése. És a korlátlan szabadság korlátlan mértékben teljesíti ki a tehetséget.*

Összefoglalva tehát, azt mondhatjuk, hogy a **tehetségnek nagyon sok része van és nagyon sok tulajdonsága van – de értelme csak egyetlen egy van. Ez pedig az integritás, a lélek teljessége, amelynek a három krisztusi erény: az alázat, a tisztaság és a szegénység igen magas rendű ismérvei.** Nem a tehetség tulajdonságait kell tehát először átgondolnunk ahhoz, hogy a tehetségeket úgy igazán megtanuljuk segíteni, nem a tehetség tulajdonságait kell „begyakoroltatni velük”, mert ezzel még akár roszszat is tehetünk. A tehetség értelmét, a tehetség lényegét, az integritást, a lélekkel való teljességet, a három krisztusi erényt, az alázatot, a tisztaságot és a szegénységet kell megéreznünk először nekünk magunknak is, mielőtt a tehetségek segítségébe belefognánk, és saját életünk példáján megmutatnunk a diákjainknak is. Higgyük el, hogy ez ki fogja bontani a tehetség tulajdonságait is. Mert a **tehetség szárnyalni kezd, ha a lélek alázatos, és ezzel be tudja fogadni Isten dicsőségét, ha a lélek tiszta, és ezzel a Krisztusban több gyümölcsöt terem, és ha a lélek Istennel eltelten szegény, és ezzel eléri a korlátlan szabadság állapotát.** (Ámen.)

Néhány záró gondolat a tehetség kibontakozásának útjairól

Előadásom utolsó részében még három gondolatot szeretnék arról mondani, hogy mi kell még ahhoz, hogy a tehetség kibontakozhasson. Először is: **idő**. Mire is kell ez az idő? Például arra, hogy kritikus, meditatív képességünk legyen a világban megjelenő dolgok értelme, jelentése és célja felett. Pontosan úgy, ahogyan a tehetség gondozás értelme, jelentése és célja felett próbáltam meg a kedves testvéreimmel közösen elgondolkodni az elmúlt percekben. Idő kell ahhoz is, hogy tapasztalatokból személyes értelmet és célt lehessen megérezni és kiérezni. Mindez a léleklejlődés szépségének az átélése.

Sokan mondhatják most magukban: *„De hát ebben a rohanó században nincsen arra idő, hogy az ember hosszasan imádkozzon, hogy lelki gyakorlatokra járjon, hogy csendes napokon vegyen részt.”* Az első válaszom erre, hogy teremtsünk erre időt. Legyen! Mert egyedül így lesz mindannak értelme, amit teszünk, és egyedül így tudjuk az életünket Istennel összhangba hozni.

Van egy jó hírem. *Az idő végtelenül szubjektív.* Hadd hozzak ide egy tudományos tény, ami mellékes ugyan, de hadd legyen egy tudományos tény is az előadásomban, ha már ez egy tudományos előadás... Bizonyították azt, hogy az egerek agyában a légzőközpont és az agynak egy nagyon különleges központja, amelyik a legmagasabb rendű idegműködésért felelős, nagyon szorosan össze vannak kötve. Mindez alapján tudományosan is megérthető igazságnak tűnik az, amit mindenki tud, hogy „lélegezzünk egy mélyet” és akkor megnyugszunk, és akkor máshogy látjuk majd a dolgokat. Igen, ha egy mélyet lélegezzünk, akkor tényleg máshogy tudjuk látni a dolgokat. Többek között azért, mert a szubjektív idő másként fut, mint az objektív idő. Ilyenkor le tudjuk lassítani a szubjektív időt. És ez által több minden átgondolására nyílik lehetőségünk abban az egy percben, vagy egy órában, ami adatott számunkra arra, hogy egy nagyon fontos dolgot átgondoljunk. Lehetőség nyílik így arra is, hogy életünk legfontosabb döntéseire egy perspektívát szerezzünk. Azzal szerezzük perspektívát, hogy magasabbra lépünk, azzal, hogy kilépünk saját magunkból. *Hagyjuk tehát ott saját magunkat*, hadd jöjjön már rá az egónk arra, hogy nem ő a világ közepe, hadd tudjon már elvonatkoztatni saját magáról! Ha ezt meg tudjuk tenni, akkor látjuk meg A Képet. Akkor látjuk meg az előadásom elején említett elefántot. Nemcsak a részeit, hanem a Teljes elefántot, úgy, ahogyan ő van. Akkor engedi meg nekünk Isten azt, hogy megláthassuk magunkat, és az életünket úgy, ahogyan Ő lát minket. Múltunkkal, jelenünkkel és jövőnkkel. Így – lehet már dönteni! És ha ezt megérettük, akkor tudjuk átadni a többieknek ezeknek a döntéseknek a szépségét és lényegét. *Mert ilyenkor már nem mi döntünk. Ilyenkor már csak rájövünk a döntésre, amely adatott. És ez így van jól.* Hadd tegyem azt hozzá, hogy: és ez **csak** így van jól.

Végezetül: életünk legfontosabb döntéseire **csend** kell. Ebben a világban nagy a zaj. Lépünk ebből ki. Próbáljuk meg megteremteni ezt a csendet. Magunk körül, vagy magunkban odabent, ha magunk körül annyira nem is lehet, mert nyüzsgő a család, vagy a kollégák, mert elkezdődött már a tanév. Csendet lehet teremteni magunkon belül is. Hadd fogalmazzam meg ezt egyik barátom, Cserép Csongor szavaival. Csongor volt az, aki a hitnek nagyon mély útjaira elindított engem két évvel ezelőtt. *„Én, a megismereni vágyó, tudom, hogy a megismerést csak a Teremtő vihethi végbe, ezért kiüresítem magam és kérem Őt, hogy a teremtés kapuját hozzám kapcsolva vezessen be a teremtés előtti állapotba, a teremtetlen Csendbe, ahol már nincs én és te, hanem csak az EGY.”* Ha ennek a csendnek egy icipici magját megérezzük, akkor megérettünk mindent. Akkor megérettük a tehetséggondozás lényegét, de a saját életünk lényegét is valahol. Érde-

mes tehát ezt a csendet keresni. Érdemes hosszú imaidőt keresni, csendes napokat keresni, lelki gyakorlatokat keresni. Érdemes Istent keresni a csendben – mert ott van! Mert meg fogjuk találni!

Hogy **mi a jutalom?** A tehetségekkel foglalkozó kollégáim közül nagyon sokan ismerik a flow elméletet. Nagyon sokan átérték a flow állapotát. Remélem, sokszor a diákjaikkal együtt élték át a flow élményét, azt, hogy ott vagyok, hogy a helyemen vagyok, hogy tudom, hogy mit csinálok, hogy érzem, hogy mit kell csinálnom, és érzem, hogy az jó, amit csinálok. A flow állapotában a döntéseim jó időben, jó helyen meghozott jó döntésekké válnak. **No, ha ezt a flow érzést nemcsak néhány pillanat erejéig éljük meg az életünkben, hanem életünk minden pillanatában, akkor kaptuk meg az ajándékot. Akkor érkezünk el a jutalomhoz.** A tehetség kibontakozását kíséző igazi örömhöz. Ezt az ajándékot sokkal régebben, sokkal jobban megfogalmazták már, például Péter apostol, amikor „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel való örvendezésről” beszél (1Pét 1,8), avagy Pál apostol, amikor ezt mondta: „Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következendők, Sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől, amely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban” (Róm 8:38-39). Ámen.

Prof. Dr. Csermely Péter

Az angyalföldi evangélikus gyülekezet presbitere. Hálózatkutató, a Semmelweis Egyetem professzora, az MTA levelező tagja. Kb. 250 könyve és tudományos cikke jelent meg, amelyek idézettsége 15 000 feletti. Számos tehetséggondozó mozgalom elindítója, az Európai Tehetségsegítő Tanács elnöke.

Az általa vezetett közösségek tevékenysége számos elismerést, így Magyar Örökség és EU Descartes-díjat kapott.

„Tanítvány vagy,
és én növekszem veled!”³

Ifjú informatikusok a Líceumban, a Dunántúli Egyházkerületben az evangélikus iskolákban

Cikkemben egy közel tíz éven át működő **önképzőkör** működését mutatom be, amely a licista diákok informatikai önképzőköre volt, amelynek a működését irányíthattam. Tagjai ma már elismertek szakmájukban, például olyan híres cégekben, mint az EPAM, a LogMeIn, vagy a Huawei Hungary, de akadnak köztük olyanok, akik közösen saját kis céget alapítottak. Nem lett mindenki közülük informatikus, néhányan például egyetemen tanítanak. Ebben a közegben, ahogyan akkor neveztük, a HP-Teamben ugyanis az informatikai ismeretek mellett nagyon sok más ismerettel is gazdagodhattak a számítástechnikát szerető licisták, és talán ennél is fontosabb: megtanultak csoportban dolgozni, megtanultak munkájukért felelősséget vállalni, megszervezni a munkafolyamatokat vagy akár eseményeket is. Ezalatt az idő alatt megalkották, majd fejlesztették az iskola honlapját, különböző iskolai eseményeket dokumentáltak, fényképeztek, biztosították a technikai hátteret, és még sorolhatnám, de minderről e cikkben még sok szó esni.

Aztán a cikk írása közben ez az ív kissé nagyobbra sikeredett. Pilinszky írja azt valahol csodálatos verse, az Apokrif írásáról, hogy úgy készült, ahogy a diszkoszvető neki lendíti a követ: elindítja, aztán onnét már a lendület viszi. Ez történt velem is, hiszen közben rájöttem, hogy érdemes a Neumann versenyről is írnom, meg más egyébéről is.

Rögtön az elején le kell szögezmem: e csoport tevékenységét azért is érdemes megörökíteni, mert véleményem szerint pontosan illik az evangélikus iskola működésébe. Tanári tevékenységem ideje alatt nyilvánvalóvá vált, hogy a munkánkhoz rengeteg segítséget kapunk Istentől, nem mindig tudatosan cselekszünk tanárként. Ha az Atyára, illetve Jézus Krisztusra hagyatkozunk, akkor nem csupán elképzeléseink valósulnak

3 Kovács Ákos előadóművész, *Mire vagy jó?* című dala

meg, hanem annál sokkalta több is. A HP-Team tagjainak munkálkodását ilyesfajta atyai kegyelemnek tekintem.

Nem szeretnék sok nevet említeni a cikkben, már csak azért sem, mert akkor rengeteg volt tanítványunkról kellene említést tennem, és biztosan lenne valaki, akit kifelejtetek. A team-tagok neve így most nem fog szerepelni...

Csúcstechnológia a 440 éves iskolában

Az elején fontos leszögezнем: az a szokás, hogy az **informatikában tehetséges diákok** besegítenek a tanár munkájába, mindenütt elterjedt, így a Líceumban is, ahol az órarendi informatika-oktatás 1992-es elindítása óta (evvel tudomásom szerint az evangélikus oktatásban első volt az iskola) mindig is voltak diákoperátorok. Az 1997 évi iskolába érkezésemkor ennek már jelentős hagyománya volt, amelyben nagy érdemei voltak az addig ott tanító tanároknak, de különösen Pölczman Imre Róbertnek, az Unger Pauline Informatikai Labor akkori vezetőjének, illetve Lampérth Gyula néhai igazgatónak, aki a munkáját támogatta.

Ekkoriban még éppen csak elkezdődött az internetes korszak, a honlapok sem voltak annyira elterjedtek, 1997-ben még Sopron város önkormányzata sem működtetett saját oldalt. Az Internet Sopron Egyesület (rövidítve: ISE) tevékenységéhez tartozott a hírek, események publikálása a világhálón, egyetlen soproni iskola sem rendelkezett önálló honlappal.

Éppen az ISE tűzött ki ekkor egy honlap-versenyt az iskolák között, és vállalta ezen versenymunkák megjelentetését is a világhálón. A tizenkettedikes diákok és a laborvezető, valamint Dorosmai Erzsébet rajztanárnő munkájának köszönhetően ezt a versenyt a Líceum nyerte.

Meg kell vallanom, hogy a Líceumba érkezésemkor az öröm érzése vegyült félelemmel is: bár tanítottam előtte informatikát, és számítógép-kezelői vizsgákra is készítetünk föl, de honlap-programozással nem foglalkoztam, és tartottam attól, hogy az itteni zseni diákok hogyan is fogadnak. Ha esetleg magukban mosolyogtak is, ezt nagyon jól álcázták, mert a kezdetektől fogva nagy tisztelettel és segítőkészséggel fogadtak. Azt hiszem, sok szakmára igaz ez, de az informatikusokra különösen is jellemző, hogy szívesen segítenek, és kellő alázattal rendelkeznek.

A versenyen való győzelem után fontos lett számunkra, hogy a líceumi hírek rendszeresen jelenjenek meg „online”, azaz az ISE megoldása, az egyszerű tartalom közzététele már nem volt elég.

Váratlan utazás... Lampérth Gyulával

Az online honlaphoz egyik részről egy stáb kellett, amelyik „kódolja” a híreket, mert ekkor még nem léteztek online szerkesztők, amelyek nagyban leegyszerűsítik a világhálós publikációt. Másrészről szükség volt egy olyan gépre, amelyet a szakzsargon szervernek nevez, amely éjjel-nappal csatlakozik az internetre. Ez ma már szinte elképzelhetetlen, de akkoriban az olyan internetezésre volt csak pénz, amelynél a telefonvonalon át „meghívták” az internetet, és vagy telefonálhattunk, vagy (méregdrágán) internetezhettünk.

És most jön az egyik véletlen. Mondjuk így. Éppen Szegedről utaztam haza december elején, vasárnap délután, amikor a Keletiben megláttam Lampérth igazgató úr alakját az ablakban. Ő sűrűn utazott, tehát ez annyira nem volt meglepő, de én éppen szerettem volna még egy kicsit aludni, amikor Gyula felfedezett, és vidáman ült le melém, így a szunyókálásra esélyem sem volt – szerencsére.

Igazgató úr megfogalmazta az előbb leírt igényt: jó lenne, ha most már **saját honlapja** lenne a Líceumnak. Őt mindig a legek vezérelték. Azt szerette volna, hogy az iskolája mindenben kitűnjék, a legmodernebb legyen, és nemigen ismert lehetetlent, így a felvetése nem volt annyira meglepő. A probléma a szakértelem és az idő, mondtam neki. Egy szerver-gép telepítéséhez egyikünknek sem volt meg a tudása, az üzemeltetéshez meg az időnk, hiszen tanítani is kellett. Igazgató úr egyrészt az online működés finanszírozását ígérte meg, másrészt ő fogalmazta meg az ötletet, hogy támaszkodjunk azokra a diákokra, akik megalkották a honlapunkat, és ösztönzéseként számukra egy szerény ösztöndíjat is felajánlott.

A szerver telepítése aztán már a diákok és Szabó Bakos Gábor tanár úr segítségével meg is oldódott. A tanár úr velem egyszerre érkezett a Líceumba németet tanítani, és hamarosan elkezdett az említett végzős diákokkal az internetről és az egyik operációs rendszerről, a LINUX-ról értekezni, majd ezt követte a közös kivitelezés, így a Líceumnak saját honlapja és saját e-mail-rendszere lett.

Egy kicsit feleslegesnek tűnhetnek ezek az információk az olvasó számára, de azt gondolom, jól alátámasztja azt a tézisémet, hogy nem hiszek a véletlenekben. Meg aztán talán érdemes is egyszer mindezt megörökíteni az utókornak, ami így húsz év távlatából kicsit már történelemnek tűnik.

Amikor a diák oktat diákot

Az előbbi sorokat azért is írtam, hogy értsük: a diákok segítségével, a tudásuk révén, de tanári felügyelettel, útmutatással elsőként lehettünk Sopronban. Gyakorlatilag csúcstechnikát tudtunk alkalmazni, és ez a **tanár-diák közös munkának** volt köszönhető. Egyfelől Szabó Bakos tanár úr és diákjai érdeme a technikai kivitelezés, de ugyanezek

a diákok és jómagam egy mini **diák szerkesztőbizottságot** is működtettünk. Nagyon sokat köszönhetek nekik, mert rengeteget magyaráztak nekem. Az informatikában teljesen megszokott ugyanis, hogy mindenki egy részterületen jó csak, nem lehet átfogó tudása senkinek sem, annál sokkal gyorsabban fejlődik. Ez a közös munka ugyanakkor nekik is hasznos volt, később sokat profitálhattak munkahelyükön abból, hogy a Líceumban kezdtek hozzászokni a közös munkához, a felelősségvállaláshoz.

Természetesen az informatika-fakultációs tanítványaim között akadtak olyanok, akik az elindítók, az „alapító diákatyák”, elballagása után átvették a stafétát (bár meg kell jegyezmem, az egyik alapító, egészen pár évvel ezelőttig, a szerver programozását, üzemeltetését elvégezte). Az újak megtanulták a régiektől a technikai, programozási ismereteket. A stábba került diákok nagyon sokat tanultak a régebbi tagoktól. Az informatikában bevett gyakorlat az interneten beszerezni az ismereteket a tapasztaltabbaktól, online beszélgetésekben, „chaten”. Sok extrém ismeretet is hasznosítottak: egyikük például megszervezte, hogy az akkor még a szülői váróban zajló adventi gyertyagyújtásokat a fenti díszteremben kivetítse. A feladataik közé került az iskolai események fényképezése, illetve videózása. (Mindez 2000-ben már működött!)

Ekkoriban még kollegáinkat és diákjainkat is tanítottuk délutáni szakmai tanfolyamokon. Az országos képzési jegyzékben található alapfokú számítógép-kezelői vizsgára készítettük fel őket. Sok diákunk középfokú szoftver-üzemeltető vizsgát is letett érettségi tájékán. Az informatika érettségit 1998 körül akkreditálta az oktatási minisztérium, addig nem volt ebből a tárgyból érettségi vizsga.

A tanfolyamok és vizsgák megszervezése és lebonyolítása elég sok teherrel járt. Egy ideig este nyolcig tanítottunk, bár Pölczman kollega már csak délután, mert a versenyszférába távozott, ahogy az sok informatikatanárral történt. A diákok körében a programozás tanulására egyre nagyobb igény lett (régii szép idők ☺), ezt pedig nem bírtuk volna már.

Ekkor két tanítványunk előállt azzal, hogy ők szívesen működtetnék **önképzőkört**. Az önképzőkör elég régi hagyomány a Líceumban. Kis János, négy másik társával 1790. március 20-án alapította a Soproni Magyar Társaságot, az első magyar nyelvű diák önképzőkört. Működése az egyházi iskolában mindvégig töretlen volt, majd az újra evangélikus Berzsényi Líceumban újraindult. A minta tehát ismert volt. Ebből a programozó körből fejlődött ki aztán a honlapszerkesztő diákcsoport.

IMPRESSZUM KÉP
2005. DECEMBER 15.

Diákközösség, amely melleleg az iskola honlapját is működteti

Lampérth Gyula halála után, Tölly Balázs igazgató úr is támogatta az iskola **honlap-készítő diákkör** munkáját. A csapat kezdett népszerűvé válni. Egyszer például egy kis hetedikes jelent meg az irodámban, hogy ő szeretne sokat dolgozni az informatikában. Figyelmeztettem, hogy ez nagy leterhelés lesz. Örült neki. Ballagásig oszlopos tagjai is volt az akkorra már HP-Teamnek nevezett csoportnak.

Közben elindult a **Neumann János Informatikai Verseny** az Evangélikus Iskolák részére, amelynek közel tíz évig a Líceum adott helyszínt. Kollegáimmal, Nagy Andrásnéval és Sölét-Ormos Judittal szerveztük a kétnapos viadalt, amelyen programozásban, illetve alkalmazói ismeretekben is összemérhették tudásukat iskoláink diákjai. Később pedig internetes tartalomfejlesztésben is. A team-tagok a lebonyolításban is szerepet játszottak, az öregdiákok pedig visszajártak felügyelni, besegíteni a javításba, programozásból feladatokat is készítettek.

A honlapszerkesztő csapat közösséggé vált, az öregdiákok odafigyeltek a fiatalokra, tudást adtak át, illetve mintát adtak, valamint pályaorientációt is végeztek. Számomra is tudatossá vált, hogy ezt a közösséget építeni kell. Évente egyszer szerveztünk **csapatépítő tréninget**, amit az informatikában divatos angol szlogennel teamweekend-nek nevezünk el. Ezek az alkalmak túrákkal, beszélgetésekkel teltek, erősítették az összetartozást. Ösztönyszerűen úgy működtünk, ahogyan sok informatikai cég, hiszen ott is nagyon ügyelnek arra, hogy az alkalmazottak élményeket éljenek meg, ezáltal kötődjenek a céghez, illetve erősödjék ezáltal a csoportmunka hatékonysága.

Tevékenységet nem csupán az iskola támogatta, de az egyik soproni informatikai cég tulajdonosai és üzletvezetője is, és az akkor újra felállt Dunántúli Egyházkerület első püspöke, Irtész János is.

Informatika és egyház

Ez megint a „véletlennek” köszönhető: szegény Lampérth igazgató úr már nem vállalta az egészsége miatt, a helyettesei meg éppen a megszokott időhiányban szenvedtek, ezért Gyula elküldött Révfülöpre, egy vezetői értekezletre. Hm. A szokásos félelem ismét indokolatlan volt, mindenesetre az egyik étkezésnél püspök úrral egy asztalhoz kerültem. Rögtön kért egy oktatást informatikából neki és a lelkészeknek. Így alakult ki a kapcsolat, püspök úr támogatta a Neumann Versenyt is, többször nyitotta meg, vagy adta át a díjakat. Sőt pénzt is felajánlott egy díjra, ez lett „Az egyházkerület ifjú informatikusa-díj”, amelyet a legtöbb informatikai eredménnyel rendelkező diák kapott, az egyházkerület informatikatanárainak egyetértésével.

A Neumann Verseny nagyon sokáig „bennlős” verseny volt. 2000 körül még sokkal kisebb volt az evangélikus iskolarendszer, és minden iskola képviseltette magát. Jöttek a tanárok diákjaikkal, és ez jó alkalmat adott arra, hogy a tanárok és a diákok megismerjék egymást.

A tanárok tapasztalataikat is megoszthatták egymással. Pár éve egy evangélikus informatikatanári szakmai napon, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai és Bionikai Karán, a doktorandusz előadása közben egyre jobban kezdett foglalkoztatni a kérdés: honnét ismerem a fiatalembert? Aztán rájöttem: a győri Péterfy egykori versenyzőjével van dolgunk! Azóta volt már zsűritag is a Neumannon.

A Neumann Verseny egyik célja mindig is az volt: felhívja a figyelmet az informatika-oktatás aktuális trendjeire. Az első időszak alkalmazói-programozói tagozódása például segített a 2005-től felállt központi informatika érettségi rendszerre felkészülni. Aztán fontos lett az internetes publikáció is, az iskolák tanítványaik révén ebben is összemérhették tudásukat.

A 2000-es évek végére sok tekintetben átalakult az oktatási rendszer. A tanárok nagyobb terheket kaptak, növekedtek az óraszámok, az új érettségi is megszokottá vált. Ekkor költözött a Neumann Verseny Budapestre, hiszen onnan mindenki megfordulhat egy napon belül, és ekkor lett informatikai műveltségi verseny, kis sportos csavarral, kupa.

Legújabbban a verseny igyekszik az oktatás digitális átállására felhívni a figyelmet, idén ezért volt egy kis délutáni tanár-diák szakmai oktatás is, ahol a versenyzők és felkészítőik a mikro:bit lapka programozásával ismerkedhettek. A jövőt illetően a robot-programozásra szeretnénk koncentrálni, ez most kezd az oktatásban érdekessé válni.

A HP-Team a CEBIT⁴-en, avagy a félvezetők hova vezetnek?

A kis kalandozás után visszakanyarodok az eredeti gondolatmenetemhez. Ahogyan leírtam, a honlapszerkesztő csapat egy valódi közösséggé nőtte ki magát. Az informatikatanár számára a legfontosabb feladat a szervezés, a helyes irányok mutatása lett. Ezt amúgy más

4 Európa vezető IT-innovációs és digitalizációs kiállítása, amelyet évente Hannoverben rendeznek meg

kollegáimtól is hallottam, akiknek infós diákolimpikon tanítványaik vannak, ők is ugyanezt mondták. Sőt, a matematika szakvezetőm is ezt mondta, a saját matematika-olimpiai tanítványairól. A régi félelmem teljesen elszállt. Sőt, azt hiszem, nagyon fontos az a tanári alázat, amelynek során nyilvánvalóvá tesszük, hogy bár szakmailag magasra kell a lécet helyezni magunk előtt, de mi sem vagyunk minden tudás birtokosai, ugyanakkor törekednünk kell fejleszteni diákjaink tudását és persze a magunkét is. A tudásátadás mellett nagyon fontos az igényesség kialakítása, a céltudatosság erősítése, a teherbírás fejlesztése, és a célok kitűzése. És mindezek előtt a legeslegfontosabb: megerősíteni a ránk bízott fiatalságban a hitet, azt hogy higgyenek abban, hogy el tudják érni a céljaikat, amiket mi tűztünk ki számukra, vagy ők maguk tűztek ki maguk elé. Ebben sokat segít, ha rájönnek arra, ha megtapasztalják: mi a tanáraik hiszünk bennük. Azt láttam, hogy terhelhetők a mostani tanítványaink is, ha bevonjuk őket a munkánkba.

Ez az, amely a HP-Teamnél jól működött. És persze valóban sok élményben volt részük. Az iskola és a már említett helyi informatikai cég támogatásával eljuthattunk a legnagyobb európai számítástechnikai kiállításra, a hannoveri CEBIT-re. Az iskola a mikrobuszt és a sofört biztosította, a diákok fizették az útiköltséget, az informatikai cég megvette a belépőnket, a szállást pedig az ottani gyülekezet adta. Ez akkoriban, 2005-ben különösen nagy élmény volt mindannyiunk számára.

HANNOVERBEN A CEBIT ELŐTT
A GYÜLEKEZETNÉL, ISTENTISZTELET UTÁN
VENDÉGSÉGBEN, 2006. MÁRCIUS 5.

A cím másik része kissé talányos. A Líceum a hittantáboraiiba a csoport tagjainak kedvezményt adott, hiszen akkoriban rengeteg társadalmi munkát végeztek az informatikus ifjak. És ekkor jött ötletként Mesterházy Balázstól, az akkori iskolalelkészről, hogy a kicsik táborában lehetnének segítők, az ő szlogenjével élve „fél-vezetők”. Ettől kezdve nagyon sokáig jó páran részt vettek a táborok, csendeshétvégék lebonyolításában, többen gitároztak is, később még egy-egy áhítatot is tartottak, egyetemi éveik alatt is visszajártak.

Ennek a fejlődésnek volt egy kis alapozása is. A Neumann Verseny internetes kategóriájának honlapjaihoz kitaláltam, hogy érdemes lenne kisfilmeket készíteni. Így aztán készítettek interjút Ittész püspök úrral, Várszegi Asztrik (akkori) pannonhalmi főapáttal, egykori berzsényis diákkal, de voltunk énekeket felvenni Répcelakon, Verasztó lelkész úr együttesével, vagy a Szombathelyi Gyülekezethez tartozó fogyatékos személyek otthonában. Ezek a tartalmak egyrészt a honlapot gazdagították, és értéket mutattak be általuk sokaknak, de készítőik lelki fejlődését is szolgálták.

Azt gondolom, az **informatika** különösen is alkalmas lehet arra, hogy értékeket közvetítsen. Addig, amíg egy programot, például a prezentáció-készítő programot tanítok, tudok értékes tartalmat is közvetíteni diákjaim felé, mert például a prezentáció Luther életét dolgozza fel. Ebből a szempontból különösen előnyös a tantárgyunk.

Kik támogatják ma a Neumann Versenyt?

Hányadik generációja van most a HP-Teamnek? Tehetjük fel a kérdést, ha már egy sikeres történet felvonultattam. Nincsen folytatás. Jobban mondván másképpen van folytatás.

A kör a 2000-es évek vége felé bomlott fel, közel tíz év működés után. Az ok leginkább abban kereshető, hogy a magyarországi informatika-oktatás nem követte tovább a változásokat, vizsgaorientált lett. Hogy egy „töris” hasonlatot fordítsek el: a forradalom megeszi a gyermekeit. Az oktatás 2000-es évekbeli forradalma lezajlott. A kialakult érettségi rendszer leépítette az érdeklődő diákságot, ezt tapasztaljuk országsszerte. A képzési rendszer a mostani diákságot abba az irányba tereli, hogy az érettségi letele legyen a cél. Sokan a 11. évfolyam végén leérettségiznek, majd nem folytatják a tanulmányaikat. Merevvé vált a rendszer, a tanár számára a fakultációban csak az érettségire történő felkészítésre van keret. A kötelező érettségi amúgy is egy minimumot kér, a régi rendszerben sokkal többféle dolgot beleépíthettünk az érettségibe. Ez az uniformizmus pedig leépítette az egyediséget. Így szép lassan nem lett utánpótlás.

A mostani lehetőségeket persze a régiek támogatják. Ugyanis a Neumann Verseny mostani szponzorai a régi team-tagok. Biztató jeleket látunk, és reméljük, hogy az elmúlt másfél évben a kormányzat által elfogadott Digitális Oktatási Stratégia, új lendületet adhat az informatika-oktatásnak.

Babics Csaba (Sopron, 1967. április 22.)

Matematika–fizika–informatika szakos tanár, Berzsényi Dániel Evangélikus Líceum, matematika–informatika tantárgygondozó, EPSZTI.

A soproni Széchenyi István Gimnáziumban érettségizett, majd a szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzett diplomát. 1991-ben Szegeden a JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumban és a Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskolában kezdett tanítani, 1997-től tanít a Líceumban.

2002-től informatika tantárgygondozó.

Részt vett az Egyház informatikai stratégiájának (1999–2001) és oktatási stratégiájának (2012–14) írásában, az Evangélikus Életben az Egyház és Világháló rovat gazdája volt 2002 és 2004 között.

A Dunántúli Harangszó szerkesztőségi tagja 2002–2010 között. Társ szerzője „A Templom egere” (2002) könyvnek, amely a lelkipásztorok internetes ismereteinek továbbfejlesztését tűzte ki célul.

2000-ben elindította a Neumann János Informatikai Versenyt az evangélikus iskolák részére, amelyet azóta is szervez.

2004-ben az új érettségi rendszer bevezetésénél informatika szaktárgyi mentor (ők készítették fel a tanárokat az új érettségi rendszerre).

Hobbija a zenehallgatás, az olvasás, a sport, 1997-ben a 100 km-es „Kínizsi százas” gyalogtúrát teljesítette, háromszor vett részt a Révfülöp–Balatonboglár távon a Balaton-átúszáson.

Fény az erdőben

A Deák Téri Evangélikus Gimnázium tizenegyedikes reálosztályának erdei iskolájáról

A tehetséggondozásnak egy különös lehetőségéről szeretnénk beszámolni. 2018-ban második éve szerveztünk erdei iskolát a biológia–matematika tagozatos, idén 11.-es osztálynak. Az erdei iskola ismert előnyei a természetközelség, a közösségépítés lehetősége, a közös játékok, a mozgás, az élményalapú pedagógia, az önállóság fejlesztése. A tanórákra szabdaltnál kötetlenebb időkeretek, a természettudomány és a matematika nagyobb blokkja lehetővé tette, hogy a választott témákat az iskolainál mélyebben, önálló megfigyelésre és a gyerekek saját felfedezéseire alapozva, kísérleti eszközök előállításával, játékkal dolgozzuk fel. Az alábbiakban konkrétan szeretnénk beszámolni az idei erdei iskoláról, hátha egyes elemei másokat is inspirálnak.

Az erdei iskolát 2017. június elején tartottuk Börzsönyben, egy kulcsosházban, öt napon. A természettudományos órákon kívül nyelvórákat is tartottak lelkes kollégáink, G. Faragó Mária és Bércziné Mayer Viktória.

Fizikából és biológiából kihasználtuk az alkalmat a tantárgyak határain átlépő, integrált természettudományos blokk feldolgozására. Témánk a fény volt. Korábban gyakran tapasztaltuk, hogy a diákok fejében az egyes tanórákon tanult tartalmak nem állnak össze egészszé. Ezért döntöttünk úgy, hogy a fényt a biológia tagozatos csoporttal a táborban dolgozzuk fel, a fizika és a biológia tudományának megközelítésében.

Fizikafoglalkozások

A fizikai kísérletek, amelyeket az erdei iskolában elvégeztünk, iskolai körülmények között is megvalósíthatók. A diákok mindig párban dolgoztak, így segítették egymást, pótolva ezzel a hiányzó állványokat, tartókat. A szembe érkező fénysugarak több törőközegegen is keresztülhaladnak, mire az ideghártyához érnek. Emiatt beszéltünk a fénytörésről.

Víz és tonik törésmutatójának mérése

A feladat során, kis átlátszó falú műanyagdobozba (Tic-tacos doboz), beletöltöttük a folyadékot, egy szögmérő fénymásolatát a függőleges falhoz erősítettük. A kis dobozunkat a szögmérőhöz illesztettük úgy, hogy majd a beesési pont a szögmérő középpontja legyen. Ezután lézerceruzával rávilágítottunk a folyadék felszínére, és megfigyeltük a fénytörést. A tonikot kék színű fényel megvilágítva, nagyon jól végigkövethettük a fény útját. A vízben a zöld színűt használtuk. Jól mérhetőek voltak a szögek, és remekül ki tudtuk számolni a törésmutatót a Snellius–Descartes törvény alapján.

(doboz, lézer, elem, szögmérő, papírtörlő, ragasztó/szigetelőszalag, víz, tonik)

Hidrozelé vízben

Mi történik, ha két közel azonos törésmutatójú anyagot vizsgálunk?

Vízbe tettünk hidrozselét – amit rendkívül jó víztároló képessége miatt a virágok vízszükségletének biztosítására tudunk használni –, és megnéztük, hogy mit látunk. Jó esetben semmit sem, hiszen a víznek és a golyónak nagyjából azonos a törésmutatója, a víz törés nélkül halad az új anyagban.

(hidrozselé, befőttesüveg, kis műanyag pohárkák, víz)

Nem látunk be a kémcsőbe? – teljes visszaverődés vizsgálata

Üres kémcsövet egy üveg vízbe tettünk és felülről ránéztünk, majd megfogalmaztuk a tapasztalatainkat, hogy mi látható. A kémcső vízbe eső része ezüstösen csillogott. Ezután ceruzát vagy vékony ágat tettünk a kémcsőbe, és így vizsgáltuk meg, hogy mit látunk. Majd a kémcsőbe töltöttünk egy kis vizet, annyit, hogy a kémcsőben lévő víz szintje ne érje el a külső vizét. Érdekes volt látni a diákok csodálkozását, hogy a kémcsőben lévő víz szintjéig láttuk a ceruzát, felette csillogó ezüstös réteg volt a külső vízszintig, majd megint látható volt minden.

(befőttesüveg, víz, kémcső, ceruza)

8-asból 9-es?

Bűvésztükköt is bemutattunk teljes visszaverődés segítségével. Speciálisan előállított képet vízbe tettünk. Papírra, fekete filctollal egy számot rajzoltunk, a számológépek digitális kijelzőjének megfelelően. A papírt betettük jól zárható celofánba, és a celofánra az eredeti rajz méreteinek megfelelően, a rajz fölé egy másik számot rajzoltunk. Például belül volt a 8-as, kívül a 6-os. Ha betettük a vízzel teli befőttesüvegbe a celofános képet, akkor másik szám volt látható rajta, nem az, amit az üvegen kívül láttunk. Más egyszerű rajzokkal is elvégezhető, nem csak számokkal, például ha halcsontvázra rárajzolunk egy feketére színezett halat, akkor kint az egész hal látható, vízbe rakva viszont csak a csontváz.

(befőttesüveg, celofános rajzok)

Milyen képet alkot a szemünk?

Megvizsgáltuk, hogy milyen képet kaphatunk gyűjtőlencse segítségével. A gyertya fényét kivetítettük egy lapra, így láttunk kicsinyített, nagyított és ugyanakkora képet is.
(lencsék, gyertya, papírlap)

A fordított állású kép

Mi lehet még lencse? Nagyon sokféle hétköznapi tárgy lencseként tud viselkedni. Ilyen egy befőttesüveg is. Hengerlencse lesz belőle, ha megtöltjük vízzel. Létre tudunk hozni vele nagyított, látszólagos képet, de az igazán izgalmas a fordított állású, valódi kép létrehozása volt. Amikor egy nyíl került az üveg mögé megfelelő távolságban, akkor a balra mutató nyíl már jobbra mutatónak látszott, a kacsintó fej pedig a másik szemével kacsintott ránk.

(rajzok, befőttesüveg)

A tárgyak színe

A tárgyak színének okairól is beszéltünk. Mikor átlátszó egy tárgy, mikor nem? Milyen a fehér fény, ha prizmán átmegy, milyen, ha szűrőkön halad át? Milyen lesz a piros fény, ha zöld szűrőn engedjük át, és mit láthatunk, ha pirosan?

(fényforrások, színszűrők)

A polarizáció színes világa

Az állatvilágban a polarizáció fontos tájékozódási lehetőség. Számos rovar tájékozódik a polarizált fény segítségével. A mesterséges, szennyezett emberi környezet sokszor félrevezeti őket. Így vizsgáltuk a polarizált fényt.

Megnéztük, hogy polárszűrők között bizonyos eszközök hogyan mutatnak: vonalzó, műanyagpoharak, bármi, amit találtunk a környezetünkben és átlátszó műanyagból készült. A helyzetet könnyítheti, ha egy laptop képernyőjén egy fehér színű felületet beállítunk, és az elé tesszük a szűrőt, ekkor egy is elég a szűrőből. A diákok ugyanezt tudják vizsgálni a saját telefonjuk segítségével, persze kisebb eszközökkel. Mi magunk is készítettünk nagyon szép képeket, amelyek rendes fényben átlátszóak, polarizált fényben pedig megszínesednek. Celofánra, különböző nagyságú és formájú cellulux darabokat ragasztottunk, különböző számú rétegben. A szűrők közé helyezve nagyon szép, színes képeket láthattunk. Arról is beszéltünk, hogy ugyanez az optikai forgató hatása a cukoroldatoknak is megvan. Ha különböző töménységű cukoroldatokat vizsgálunk polarizált fényben, azok kékes színűekké válnak, a töménységüktől függően jobban vagy kevésbé.

(polárszűrő, műanyag eszközök, cellulux, celofán, kis polárszűrők, laptop, telefon)

Spektroszkóp barkácsolása

Spektroszkópot is készítettünk egy internetes oldal alapján: https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0013_far-kas_optikai_laboratoriumi/feladatok3.html

vagy egy kicsit részletesebben: https://dortjeblogja.wordpress.com/2010/12/29/keszits_spektroszkopot/

A spektroszkóp készítése során arra nagyon ügyeltünk, hogy a ragasztásoknál ne jöhessen be semmiféle fény. Szépen látszott a napfény spektruma. Többen díszes hengereket gyártottak, nagyon élvezték.

(papírhenger, CD-darab, ragasztó, keménypapír, szigetelőszalag, fekete karton az egész beburkolásához, rögzítés: cellux)

Komolyabb jelenségek és mérések

A fizikából érettségizők napelemekről tanultak, kipróbálták és méréseket végeztek velük, valamint a fény elhajlását tanulmányozták rácson, illetve megmértük egy CD vagy DVD rácsállandóját.

Biológiafoglalkozások

A látás, a szem témáját teljes egészében a táborban dolgoztuk fel. Az érettségi követelményekben szereplő elméleti tartalmak áttekintése mellett megfigyeléseket végeztünk, és problémafeladatokat oldottunk meg.

A vakfolt vizsgálata

A vakfoltot olyan ábrák segítségével vizsgáltuk, amelyek nem csupán a vakfolt létezését bizonyítják, de a sárgafoltra és a vakfoltra vetülő kis rajzok háttérében más-más mintázatot tartalmaznak. Rácsozatot, küllőket, pontsort. Azt vizsgáltuk, hogy az agy korábbi tapasztalatai alapján, hogyan egészíti ki a kép vakfoltra eső részét.

(ábrásor)

Színlátás vizsgálata

A színlátás Young–Helmholtz elméletének áttekintése után, Ishihara-féle teszt táblákkal vizsgálták a gyerekek egymás színlátását. A rendelkezésre álló időkeret azt is lehetővé tette, hogy néhány ábrán megtekintsék, hogy a különböző típusú szintévesztők hogyan látják ugyanazokat az ábrákat.

(Ishihara-teszt ábrák: <https://www.colour-blindness.com/colour-blindness-tests/ishihara-colour-test-plates/>)

Látótér vizsgálata

A diákok párban vizsgálták egymás látóterét. A vizsgált személy fél szemét letakartuk, egyenesen előre fixált, társa a tér különböző irányából, nagyon lassan bevitt a látóterébe egy-egy apró tárgyat. Szólnia kellett, amikor meglátta a tárgyat. A látott pont helyét megjelölték a szokásos látótér-ábrán. A vizsgálathoz felhasznált apró tárgyak, a kisiskolások matematikai-logikai készletének elemei voltak. Ezek különböző (piros, sárga, kék, zöld) színűek. A második vizsgálatban azt is nézték a gyerekek, hogy párjuk melyik ponton ismeri fel a tárgy színét. Szépen kimérték, hogy a látótér periferiáján színeket nem látnak, azaz a színes látóterük kisebb, mint a fekete-fehér.

(matematikai-logikai lapok, látótérvizsgálathoz használatos ábra)

A sötét-akkomodáció vizsgálata

A vizsgálat ötletét a tábor területén található sötét pince adta. A gyerekek bementek a pincébe, ott „nézegettek” egy darabig, majd kijöttek a fényre. Bár ez közismert élethelyzet, mégis szívesen mentek bele a játékba, hogy azután együtt beszéljük meg a sötét-akkomodáció jelenségét.

A karotinoidok fényelnyelése

Fehér fényt prizmával színeire bontottunk. Megfigyeltük a spektrumot. Ezután a fény útjába üvegküvetében hígított sárgarépa-, majd paradicsomlevet tettünk. Az ernyőn felfogott színekben jól kivehető volt, hogy a karotinoidokon átbocsátott fény színekéből eltűnt a kék sáv. Ennek magyarázata, hogy a karotinoidok 400 és 500 nm között nyelik el legjobban a fényt.

(optikai pad, fényforrás, rés, prizma, üvegküvetta, sárgarépa- és paradicsomlé, ernyő – ez esetben a fal)

A karotinoidok szerepe azért különösen hálás téma, mert ennek kapcsán jól átlátható a diákok a kapcsolatot a kémiai szerkezet (konjugált kettős-kötés-rendszer) és a biológiai funkció között. Ráadásul ennek a vegyületcsoportnak a fotoszintézisben és az emberi látásban betöltött fotokémiai szerepét is felidéztek. Fizikai ismereteiket is remekül összekapcsolták a biológiával.

Optikai csalódások és magyarázataik

Optikai csalódásokat laptopokon tekintettek át a gyerekek. Az interneten keringő optikai illúziókat próbálták értelmezni. Találtak bizonyos vizuális információ hiányán alapuló, a hosszú fixációs idő miatt kialakuló, kontraszt- és geometriai illúziókat, a szín- és fényerő állandóságán, a perspektíván alapulókat, a kétértelmű ábrák értelme-

zésének rivalizációján alapulókat. Az interneten számos helyen található ábragyűjtemények, amelyek ezeket szemléltetik.

(képgyűjtemény laptopokon)

Autosztereogramok

A rendelkezésre álló hosszabb szabadidő lehetővé tette, hogy a gyerekek időről időre megpróbálkozzanak az autosztereogramok észlelésével. Ezeket az ábrákat hosszú percekben át kell nézegetni, mire a szemek szögének folyamatos változtatása során megleglik azt a helyzetet, amelyből a ritmusos foltos térhatású ábraként értelmezhető. A látás észlelet, a térlátás kialakulásának tanulásához kiváló illusztráció, egyben természetesen remek játék.

(autosztereogram ábrák, pl. Varázslatos képek, Typotex, 1994)

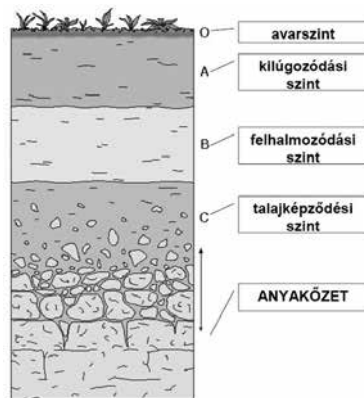
A biológiai megfigyeléseket, vizsgálatokat és a látás elméleti feldolgozását problémafeladatokkal mélyítettük el. A karotinoidok felépítését és szerepét elemző feladat, a látás központi pályájának ismeretében értelmezett látótérkiesések, és Sperry „hasadt agyú” pácienseinek állapotleírásán alapuló problémafeladatok vezettek a legmélyebbre.

Kémiai foglalkozások

Az erdei iskola lehetőséget nyújtott arra, hogy „kihelyezett kémiaórákat” is tartsunk a diákoknak. Az idei évben talaj-, és vízvizsgálatokra került sor.

Az első feladatunk a mintavételezés volt. Ezt rövid túra keretében valósítottuk meg. Szerencsénkre a táborhelyünk közelében futott egy patak, és annak vize kiválóan alkalmas volt a vizsgálatok elvégzésére.

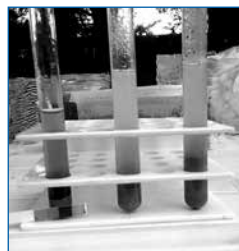
A talajminta vétele ennél körülményesebbnek bizonyult, nehezen fértünk hozzá. Negyedórás séta után találtunk egy megcsúszott talajrészt, és ott a talaj A és B szintjéből is mintát tudtunk venni. Kontrollnak a szomszéd játszótérről beszerzett homoktalajt és a saját kertünkéből származó agyagtalajt vittem a táborba, így alkalmunk nyílt a homok-, agyag- és az erdei talaj összehasonlítására is. Vidám hangulatban értünk vissza, ahol az „alkalmi laboratóriumunkban” fogtunk hozzá a vizsgálatokhoz.

A következő vizsgálatokat végeztük el:

1. Talajok szemcseösszetételének vizsgálata
 - a) Gyúrási próba
 - b) Tapintási próba

2. Talajok humusztartalmának vizsgálata
 - a) Ammónium-hidroxidos „feltárás”
 - b) Szűrés
 - c) A humusz szerepe, jelentősége
3. Talaj vízmegkötő/vízáteresztő képességének vizsgálata
 - a) Homok, erdei talaj és agyag összehasonlítása
4. Talaj nedvszívó képességének vizsgálata
 - a) Homok, erdei talaj és agyag összehasonlítása
5. Talaj szervesanyag-tartalmának kimutatása melegítéssel, kiégetéssel
 - a) Pontosán lemért, száraz talajmintát hevítünk
 - b) Kémcsőben, vízzel hígított talajmintát hevítünk
6. Talaj pH-jának vizsgálata
 - a) Oldott, leszűrt talajminta kémhatásának vizsgálata indikátorral
7. Talaj mésztartalmának vizsgálata (lúgosság)
 - a) 10%-os sósav hatásának vizsgálata
8. Talaj mésztartalmának kvantitatív meghatározása (erősen lúgos esetben)
 - a) Eltávozó CO_2 mennyiségéből, számítással

A vizsgálatok között voltak kisgyerekkort idéző „sárban pancsolós” feladatok, de komoly számításokat igénylő kémiai vizsgálatok is. Amikor a feladatokat összeállítottam, bizony volt némi aggodalmam, hogy 16-17 éves diákjaim hogyan fogadják majd, hogy kézzel nyúlunk a talajokhoz, vizezzük, szárítjuk, és közben azért kicsit koszosak is leszünk. Az, hogy a gyakorlatok közül a nagy kedvenc a „fonál-próba” elvégzése lett, azt bizonyítja, van még igény ebben a korban is a játékos, természetközeli tanulásra.

9. Az Arany-féle kötöttségi szám meghatározása
 - a) „Fonál-próba” elvégzése
 - b) Szükséges eszközök: 3 nagy tálca, rajta porcelán mozsártörővel, mérőhenger, talajminta, víz, mérleg
 - c) Mérjük le 50 g SZÁRAZ talajt, és tegyük porcelán mozsárba. Porítsuk el. Adjunk vizet a talajhoz, amíg keverés hatására el nem érjük azt a képlékeny állapotot, amikor az ún. „fonál-próbát” elvégezhetjük. A mozsártörőt hirtelen mozdulattal kirántjuk a talajpépből, „szálat húzunk”. Leolvassuk a víz fogyását.

A második napon vízvizsgálatokra került sor.

1. pH-vizsgálat
2. Vízkeménység vizsgálat
 - a) Összkeménység meghatározás
 - i) Tesztcsikkal
 - ii) Számszerűen

b) Karbonátkeménység meghatározása
Kiforrálás, újramérés

c) Akváriumi teszt

3. Vízlágyítás

Szappanhabzási teszt, vízlágyítás trisóval, Na_2SO_4 -tal

A vízkeménységi vizsgálatokat laboratóriumban titrálással határozzuk meg, erre erdei körülmények között nyilván nem kerülhetett sor. Helyette akvarisztika boltban vásárolt vízkeménységmérőkkel vizsgáltuk a patakvizet, mely várakozásunknak megfelelően oldott $\text{Ca}^{2+}/\text{Mg}^{2+}$ ionokban igen gazdagnak bizonyult.

A kísérleti erdei kémiaórák a gyakorlat, a természetes környezet oldaláról közelítik meg az ismeretszerzést. Bátran állíthatom, hogy hiánypótló és nagyon hasznos volt az itt tartott néhány alkalom, olyanok is kedvvel dolgoztak velünk, akik az iskolapadban, csendben csak a kémiaórák végét várták, mert azt nehéznek, unalmasnak gondolták. Nekem mint tanárnak is megerősítés volt, hogy a kémiát, ami hagyományosan kísérletezős tantárgy, csakis sok-sok tanuló kísérlettel érdemes tanítani, mert ez az, ami a diákokat megfogja, és esélyt teremt arra, hogy természettudományos irányba tanuljanak tovább.

Matekfoglalkozások

Matematikafoglalkozásaink fő témája a topológia volt. Ez a középiskolai tananyagban explicite egyáltalán nem szereplő területe a matematikának, melyet azonban az emelt érettségi követelmények érintenek, ha nem is tárgyalnak.

Bevezetőként két topológiai játékot játszottuk – ez mindkét tagozattal jól és vidáman telt. A játékok arra világítanak rá, hogy egy zárt hurok rátekeredhet valamely zárt lyukra, nyílásra úgy is, hogy levenni arról ugyan nem lehet, valahogy mégsem hurkolják át azt. Pl. egy fonálra fűzött golyó átjuttatható a résen, anélkül, hogy a résen a golyó átférne, vagy a fonal zárt görbéjét megbontanánk.

Miután ezeket a tanulságokat megbeszéltük, egy grafikus bemutató következett, melyet 2-3 fős csoportok kaptak laptopon. A bemutatót jól paraméterezhetően, önálló kísérletezgetésre alkalmasan készítette el Kovács Gergő, matek tagozatos diák (az osztály tanulója). Megfigyelhető volt, hogyan tekeri meg egy tetszőleges polinomfüggvény a komplex számsíkon az origó középpontú köröket (zárt görbéket). Bár csak szemléletesen, de érzékelhetővé vált, hogy a polinomoknak a komplex számsíkon mindig lesz gyökük. (Ez az „algebra alaptétel”-nek nevezett állítás, melyet ha nem is bizonyítottunk, de szemléltettük az igazságát.)

Ezen felül stratégiai „játékokkal” múltattuk az időt – már azokkal, akik a foglalkozások során ezt a lehetőséget választották.

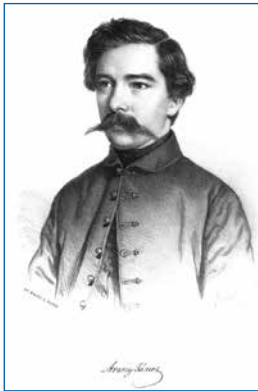
Hatalmas szervezés, sok előkészítő munka egy erdei iskolai tábor létrehozása. Írásunkkal azt szeretnénk volna bemutatni, hogy van értelme belevágni! Mint láthattuk, valós munka folyt a táborban, mégis, az iskolaitól eltérő keretek, a sok kísérlet, csoportfeladat, játék miatt a gyerekek szórakozásnak élték meg. Bevalljuk, mi felnőttek is élveztük.

Horváth Gabriella matematika–fizika szakos,
Lőrinczné Tasi Zsuzsanna matematika–kémia–informatika szakos,
Harasztos Barnabás osztályfőnök, matematika–informatika szakos,
Gadóné Kézdy Edit igazgató, biológia–kémia szakos tanár,
a Deák Téri Evangélikus Gimnázium tanárai.

Erdei iskola órabeosztása

	hétfő	kedd	szerda	csütörtök	péntek
9–10		kémia/matek/ kreatív	biológia/fizika	kémia/matek	szabadulószoba, mat. játékok I., II.
10–11	angol/német/dekor	kémia/matek/ kreatív	biológia/fizika	kémia/matek	szabadulószoba, mat. játékok I., II.
11–12	angol/német/dekor	biológia/fizika/ kémia	fizika/biológia	matek/kémia	szabadulószoba, mat. játékok I., II.
12–13	angol/német/tábor	fizika/biológia/ kémia	fizika/biológia	matek/kémia	szabadulószoba, mat. játékok I., II.
13–14	angol/német/tábor				
Döntés:	előrehozott ér. szerint	szabad választás	tagozat szerint	tagozat szerint	szabad választás
Tanárok:	az osztály angol- és némettanára + az oszt.főnök dekor = plakátok tábor = konyha	kémiantanár matektanár fizikatanár biológiatanár	fizikatanár biológiatanár	kémiantanár matektanár	egy szülő + két matek szakos egyetemista (volt diák)
Magyarázat:	Nyelvből az osztály (32 fő) tanulói előrehozott érettsé- gét tesznek 5 fő kivételével. Ez az 5 fő az of.-kel a tábort készítette elő.	A kreatív műhelyt az osztály egy diákja tartotta.	Az osztály egy matek és egy biológia tagozatos részből áll (15 + 17 fő).	A 32 diák 3 lehe- tőségből választ- hatott.	

Az „elrejtett kincsek”⁵ felkutatása Bonyhádön, az Arany János Tehetségdondozó Programban

1. SZ. KÉP

2. SZ. KÉP

A nehézsorsú, zseniális költőről (1. sz. kép) elnevezett Arany János Tehetségdondozó Program (továbbiakban AJTP), talán az egyetlen olyan köznevelési koncepció, mely immáron 19 éve kormányzatokon és politikai irányzatokon átívelő módon, folyamatosan és sikeresen működik. Ennek okai igen sokrétűek. Az alábbiakban ezek rövid bemutatása következik. A programról komoly tanulmányok készültek az eltelt évek alatt, ezért a lent olvasható néhány oldal bár komplex, mindazonáltal felületes betekintést nyújt a programba.

Ezt követően a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola (2. sz. kép) néhány fontos tapasztalatát, sajátosságát mutatom be, hiszen iskolánk – egyetlen egyházi intézményként – alapító tagként van jelen az AJTP rendszerében.

5 Példabeszédek, 2

A Program létrejöttének okai

Magyarországon komoly hagyománya van a tehetséggondozásnak. Számos olyan intézményt tudunk felsorolni, melyeknek évszázados tapasztalatuk van a tehetségek felkarolásában (például: Pannonhalma, Sárospatak).

Tény, hogy a tehetséggondozás Magyarországon a rendszerváltás óta is nagy fejlődésen ment keresztül. A megalakult szervezetek, szövetségek, pl. Magyar Tehetséggondozó Társaság, Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, munkája nyomán a tehetséggondozás fontossága új alapokra helyeződött, és országszerte elterjedt. A kiváló szakemberek, szervezetek munkájának eredménye, hogy mára kevés olyan óvoda, iskola létezik Magyarországon, ahol ne hallottak volna a tehetséggondozásról és annak fontosságáról. Számos képzés került megszervezésre országszerte, ahol az érdeklődők elsajátíthatták a tehetséggondozás alapvető, de akár mélyebb ismereteit, módszereit. Tehetségpontok alakultak, melyek hálózatban működve országszerte segítik egymás munkáját. A Magyarországon megvalósított, gyakorlatba bevezetett tehetséggondozó tevékenység kiemelkedően magas szintű mivoltát mi sem bizonyítja jobban, hogy az Európai Tehetségtanács (ECHA) elnökévé választották Dr. Csermely Pétert, aki nagyban hozzájárult az itthon folyó tehetséggondozás elterjedéséhez, sikerességéhez.

Mint azt Czeizel Endre is megfogalmazta: „A legnagyobb természeti kincsünk: a tehetség.”

A tehetséggondozásnak az oktatási törvénybe való rögzítése is bizonyíték arra, hogy stratégiai fontosságú a tehetségek azonosítása, gondozása, fejlesztése:

2011. évi CXCV. Törvény

1§(1): „A törvény célja olyan köznevelési rendszer megalkotása, amely elősegíti a gyermekek, fiatalok harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését, készségeik, képességeik, ismereteik, jártasságaik, érzelmi és akarati tulajdonságaik, műveltségük életkori sajátosságaiknak megfelelő, tudatos fejlesztése révén, és ezáltal erkölcsös, önálló életvitelre és céljaik elérésére, a magánérdeket a köz érdekeivel összeegyeztetni képes embereket, felelős állampolgárokat nevel. **Kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás.**”

Néhány, a tehetséggondozással kapcsolatos rendelkezés:

4§(12, ac): „kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló: ... kiemelten tehetséges gyermek, tanuló...”

4§(13): „kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség”

Bár a „társadalmi leszakadás korlátozása” a törvényi szöveg szerint kiemelt cél, azonban ez eddig egy kiaknázatlan terület volt. Bizonyára akadtak helyi – vagy akár regionális szintű – kezdeményezések, mégsem volt tetten érhető egy országos összefogás, egy egységes koncepció kidolgozása.

Ennek a hiányosságnak a sürgető pótlását támasztják alá azok a szociológiai felmérések, valamint Andrásfalvy Bertalan néprajzkutató, egykori művelődési és közoktatási miniszter felvetése, melyek szerint a kurrens egyetemek kurrens szakjaira minimális létszámban jelentkezők a kistelepülésekről érkező tanulók. Ennek a ténynek a megvilágítása olyan kezdeményezéseket indított el, melyek a program létrejöttét sürgették. Világossá vált, hogy bizonyára sok ezer olyan tanuló van az országban, aki kiemelkedő tehetsége ellenére sem tud eljutni a neki megfelelő képzési szintre. Ennek okai között szerepeltek a kisiskolák korlátozott lehetőségei, valamint a tanuló család helyzete is. A kistelepüléseken ugyanis nem mindig volt/van kapacitás és lehetőség a különleges bánásmódot igénylő – jelen esetben tehetséges – tanulókkal való megfelelő bánásmódra, fejlesztésre. Az érintett tanulók családjának egy jelentős hányadánál a rendkívül nehéz anyagi helyzet is gátolta azt, hogy a tanulóknak minden feltétel biztosítva legyen a megfelelő fejlődéshez. Mindemellett, ezen családok kulturális/szociokulturális háttere szintén nem segítette a tehetséges gyermeket céljainak elérésében. Jelesül, a szülők jelentős részének iskolázottsága rendkívül alacsony. Emiatt a tudás mint érték nem jelenik meg a család életében. Sokkal inkább – jó esetben – egy szakma mielőbbi megszerzése számított elérendő célnak, hiszen ebben az esetben a diák mielőbb tudott segíteni a család anyagi helyzetén is. De igen gyakori volt a végzettség nélkül tengődő fiatal is. **Tehát mind szakmai feltételbeli (ld. általános iskolák), mind pedig anyagi és értékrendbeli szempontok (ld. család) is közrejátszottak abban, hogy az elmúlt években-évtizedekben számtalan tehetségígéret kallódott el.**

A felismerés után az oktatásirányítás egy egységes, átfogó koncepció kidolgozását kezdeményezte, melynek célja, hogy meg tudják valósítani a fent nevezett hátrányok kompenzálását, valamint a tehetséges diákok megfelelő fejlesztését. Mindezt országos lefedettséggel. Mint, ahogy már említettem, **kiemelt cél volt a tehetségígéretnek fejlesztése, a felsőoktatásba való bejuttatása és egy versenyképes diploma elérése.** Ezen kívül az eddig hátrányt jelentő környezetből való ideiglenes kiemelés is fontos szempont volt, melyet kötelező kollégiumi bentlakással oldottak meg. Így a kollégiumok szerepe is jelentősen megnőtt.

A minisztérium pályázatot hirdetett, melyben az iskolák vállalták, hogy ezen célok mentén valósítják meg ezt az újszerű kezdeményezést. A Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium kiválóan alkalmasnak bizonyult a program megvalósítására. Az évszázados tehetséggondozói múlt, szakmai tapasztalat, valamint a tény, hogy régiókn szerkezetéből adódóan, diákjaink közel 70 %-a kistelepülésekről érkezik, mind azt támasztotta alá, hogy jó eséllyel tudjuk hatékonyan fejleszteni a ránk bízott tanulókat.

Miben más az AJTP?

A következőkben szeretném nagy vonalakban bemutatni az AJTP sajátosságait. Azokat az elemeket, melyek a már fent megemlített évtizedes sikerességet garantálták. A program egyik erőssége, hogy szinte **a teljes országot lefedi**, így minden tanulónak lehetősége van a lakóhelyéhez aránylag közel fekvő intézményt választani. A másik pozitívum, hogy az AJTP **szakmai-tartalmi szempontból egységes**, tehát az ország mind a 24 intézményében egyformán tetten érhetők a kulcsfontosságú elemei, viszont **épít a helyi sajátosságokra, erősségekre**, és nagymértékű szabad teret is biztosít az egyes intézmények számára. A következőkben az egységes elemeket sorolom fel. A későbbiekben kitérek a Bonyhádon megvalósuló, sajátos programelemekre is.

A képzés időtartama

Az AJTP, sajátos jellegéből adódóan **5 éves képzési forma. Előkészítő évvel kezdődik**, mely egyfajta „szintre hozó”, hátránykompenzáló év. A legfontosabb, a középiskolai tananyag elsajátításához elengedhetetlen tananyag ismételése, pontosabb elsajátítása. Nagy hangsúlyt kapnak az idegen nyelvek is. Több olyan tárgy van, ami csak erre a képzésre jellemző, így az országban egyedülálló. Ilyen a *komplex humán ismeretek, természettudományos alapismeretek*. Több tárgyat ebben az évben szóvegesen osztályoznak a kollégák.

Kötelező kollégiumi bentlakás

Ahogy azt már említettem, a programban részt vevő tanulók nagy százaléka igen nehéz szociokulturális háttérrel rendelkezik. Ez egyrészt anyagi, másrészt erkölcsi támogatás hiányában manifesztálódik. A családnak nincs anyagi lehetősége számos olyan dologra, ami a gyermek fejlődését segíti elő. A legtöbb esetben még a tanszerekre sem jut elég pénz. A másik fontos hiányosság, hogy a tanuló sok esetben nem kapja meg azt a nyugodt, támogató környezetet, ami az előrehaladáshoz szükséges. A családban megjelenő „tanult tehetetlenség” (Martin Seligman, 1965) is igen gyakran gátolja a gyermek fejlődését: *„Ha a szüleim sem voltak képesek előbbre jutni, akkor én sem tudok.”* És a már említett családi attitűd is – miszerint a tudás presztízse alacsony – komoly gátló tényező. Sokkal inkább a mielőbbi pénzkeresés élvez prioritást.

A kollégium elsősorban ezen problémák megoldására nyújthat hatékony segítséget. A tanulók megtanulnak alkalmazkodni egymáshoz, elfogadják egymás hibáját, megismerik a hozzájuk hasonló sorsú tanulókat, de motiváló erőként hat számukra azon – sok esetben céltudatosabb – tanulók közelsége, barátsága is, akik nem vesznek részt a programban. Ezen kívül a kollégiumi csoportvezető, tapasztalt, képzett szakemberként egyengeti útjukat a tanulmányaik során. A tanulás és a tudás elsajátítása értéként jelenik meg. Olyan elérendő célként, mely után komoly perspektívák nyílnak meg az ember előtt. Számos olyan szabadidős programnak is részesei lehetnek kollégistaként,

melyen nem tudnának részt venni bejáróként. Ezek elsősorban gazdagító programok (színház, tanulmányi kirándulások, valamint egyéb olyan program, melynek megvalósulása a család nehéz helyzete miatt is szinte esélytelen lenne). Rendszeresek az úgynevezett „bennmaradós hétvégék”, melyeken egyrészt a tanulásé, másrészt a fent nevezett gazdagító programoké a főszerep. Már a második év elteltével ez az összeszokott csapat az iskola legösszetartóbb közösségévé válik. Szinte minden intézmény elmondja, hogy ezekre a tanulókra lehet a leginkább számítani. Akár iskolai időn kívüli segítség, szervezés, program-előkészítés, de műsorok, kulturális programok is olyan eseményei az iskolai életnek, melyen ezek a diákok biztosan jelen vannak.

Egységes felvételi válogatás

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a tanév rendjéről szóló rendelettel összhangban, pályázatot hirdet helyi (települési és megyei) önkormányzatok és nemzetiségi önkormányzatok számára, a településükön – elsősorban kistelepülésen, tanyán vagy nagyobb település külterületén, leromlott lakóterületein – lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, tehetséges, nyolcadik évfolyamos tanulók számára, az Arany János Tehetség gondozó Programban való részvételre. A tanulói pályázatot a tanév rendjében meghatározottak szerint, minden év decemberében, a települési önkormányzatoknak el kell juttatnia az első helyen kiválasztott középiskola címére. A pályázat azonban az interneten is bárki számára elérhető.

Csak olyan tanuló delegálható, aki megfelel az évenkénti pályázati kiírásban megfogalmazott feltételeknek.

A program szempontjából rászorulónak minősülnek:

- különösen a HH, HHH besorolásúak (jegyzői határozat)
- a rendszeres gyermekvédelmi ellátásban és kedvezményben részesülők
- a településük méretéből és gazdasági helyzetéből adódó hátránnyal rendelkezők (az 5000 fő alatti és/vagy ÖNHKI-s települések lakói)
- családi hátrányt elszenvedők (csonka család, szociálisan hátrányos nagy-család)
- akiknek szülei munkaerő-piaci hátrányban vannak (szülők alapfokú vagy annál is alacsonyabb iskolázottsága, inaktivitása, munkanélkülisége)
- a helyi gyermekjóléti szolgálat nyilvántartásában szereplők, intézkedéseiben érintettek

A rászorultság igazolása mellett további feltételek:

- Iskolája nevelőtestületének, települése önkormányzatának támogatása, valamint a szülő nyilatkozata arról, hogy az 5 éves iskolai képzést és a kollégiumi jogviszonyt elfogadja, és támogatja.
- A pályázóknak részt kell venniük a kilencedik évfolyamra felvételiző tanulók számára szervezett központi írásbeli felvételi vizsgán, abban az intéz-

ményben, amely intézménybe az Arany János Tehetséggondozó Program keretében a felvételüket első helyen kéri. Az egységes elbírálás jegyében a tanulók egy – nem szaktárgyi jellegű, hanem jellemzően képességeket mérő – beválogatási folyamatban vesznek részt. Ezt csak egyszerűen „beválogatós hétvégének” hívjuk. Ezen a hétvégén az ismerkedős, játékos foglalkozások mellett, különböző pszichológiai méréseken/feladatokban is részt vesznek a tanulók. Ez nagyban befolyásolhatja a felvételi eredményét, hiszen itt nagymértékben kiderülhet, hogy a tanuló milyen kompetenciákkal rendelkezik, és mennyire képes arra, hogy öt éven át egy közösséghez tartozzon és alkalmazkodjon az elvárásokhoz.

- A programba csak olyan tanuló kerülhet be, aki „megfelelt” minősítést kap az országosan egységes válogatáson. A felvételi sorrendet a tanulók összesített eredményei határozzák meg. A legmegfelelőbb pályázók beiskolázása érdekében, az intézmények regionálisan koordinálják a beválogatást.

Hátránykompenzáció, szociális támogatás

A diákok többféle hátránnyal érkeznek a programba, az egyik legjellemzőbb a szociokulturális hátrány. A pedagógiai eszközök mellett fontos a kollégiumi léthez elengedhetetlen együttélési normák elsajátításának elősegítése, a szociális konformitás fejlesztése, a tanulók sikeres integrálása az intézményi közösségbe. Kiemelkedő feladat a motiváció, az elkötelezettség erősítése, a kulturális szükségletek iránti igény felkeltése, a társadalmilag elvárt magatartásformák kialakítása. Mindezen felül a programnak – a családi, környezeti háttér ismeretében – személyre szóló szociális segítséget is kell nyújtania, a tanulók szocializációját hátráltató anyagi nehézségekből fakadó problémák ellensúlyozására. Az intézmények országosan azonos elveken nyugvó szociális támogatási rendszert működtetnek, saját arculatukra formálva, saját maguk által elfogadott szabályrendszer alapján.

Különösen hangsúlyos az előkészítő, úgynevezett 9/AJTP évfolyam, ami szintre hozó, rendszerező és gazdagító évfolyam. Legfontosabb pedagógiai feladata a diákok alapos megismerése, az életviteli technikák elsajátítása, a komplex tehetséggondozáshoz szükséges támogató légkör, értékrend, viselkedési kultúra, beállítódások és ismeretszerzési technikák kialakításának elősegítése, majd megszilárdítása, valamint a hozott tanulmányi, műveltségi, viselkedési és szokásrendi hátrányok csökkentése.

A célok megvalósítását segítő tevékenységek:

A műveltségi, viselkedési és szokásrendi hátrányok csökkentését szolgáló juttatások (például színházbérlet, hangversenybérlet, könyvtárfejlesztés, uszodai belépők stb.);

Szociális támogatás (taneszköz, étkezési, egészségügyi, utazási, egyéb eseti támogatások);

Tanulmányi előmeneteltől és közösségi tevékenységtől függő anyagi támogatási rendszer.

Kompetenciafejlesztés, képzés, mérések

Tantárgyi tehetséggondozás; érettségire felkészítés; országos tanulmányi versenyekre (ezen belül az AJTP-s versenyekre) való felkészítés; legalább B2 szintű nyelvtudás megszerzése; legalább ECDL vizsga szintű informatikai tudás elsajátítása; gépjármű vezetési engedély megszerzése.

Ezen területek fejlesztésének elsődleges színterei a tanórai, illetve a tanóra jellegű foglalkozások. Ezekon a foglalkozásokon, a korszerű oktatási stratégiák adaptív alkalmazása elengedhetetlen feltétele a célok elérésének. A foglalkozások az iskolában és a kollégiumban szerveződnek. A foglalkozások elosztását az intézmények egyeztetik és munkatervükben meghatározzák.

Tanulásmódszertan/kommunikáció; önismereti foglalkozások, drámapedagógia

A tehetséggondozásnak, képességfejlesztésnek, és a tanulók tudásbeli és kulturális különbségeinek leküzdésére irányuló hátránykompenzációnak lényeges alapeleme, a tanulásmódszertan/kommunikáció és az önismeret/drámapedagógia tantárgyi programok, összefoglaló néven az **Arany János-i blokk**. Ezek a tantárgyi programok az öt év folyamán kiemelten segítik a tanulók személyiségfejlesztését. Cél, hogy a nevelő- és oktatómunka folyamata során a tanulóknak ne csak az intellektuális képességei, hanem a személyiség és tehetség valamennyi tényezője fejlesztésre kerüljön. Ezen programelemek akkreditált tanterveken alapulnak; a tantervek speciális, tréning jellegű foglalkozásokat is tartalmaznak.

Hatásvizsgálati mérések

A Program egyik sajátos, nagy jelentőséggel bíró eleme, a Debreceni Egyetem által összeállított hatásvizsgálati mérések anyaga, mely az egyik alappillérét képezi az egyéni fejlesztési tervek, a tanulói portfóliók elkészítésének.

A célok megvalósítását segítő tevékenységek:

Tanulmányutak egyes tanulók részére, a tanulmányok teljesítéséhez kötötten a cél-nyelvi országokba; kiegészítő nyelvi felkészítő tanfolyamok, tréningek, művészeti, egyéb speciális képzésben való részvétel, mérések (a képzés egésze alatt összesen négy alkalommal történik mérés, központi tematika szerint): 9. évfolyamon (tanév elején és végén), 10. évfolyamon, 12. évfolyamon.

Személyiségfejlesztés, közösségfejlesztés

Önismereti foglalkozások; programhétvégék (bennmaradós hétvégék)

A kollégium szervezésében megvalósuló programelemek tematikus felépítése nagyban segíti a tanulók személyiségének komplex fejlesztését.

A magyarországi tanulmányi kirándulások, túrák, határon túli kapcsolatokat építő tanulmányutak, és/vagy a magyar történelem megismerését és a magyarságtudat erősítését segítő tanulmányi kirándulások, szintén komoly és egyedi sajátosságai a programnak.

A komplex személyiségfejlesztés és a közösségépítés egyik leghatékonyabb formája a tanulmányi kirándulások szervezése. A programhétvégékkel összehangolva, azok esetleges összevonásával is megvalósíthatóak. A tanulmányi kirándulások szervezésénél be kell tartani a fokozatosság elvét (távolság, tartalom), az iskolai tanulmányok tartalmát, az idegennyelvi kompetencia fejlettségét, a korosztályos érettséget és érdeklődést. Külön érdemes kiemelni a szűkebb régió megismertetését, amivel az identitástudat és a kötődés erősíthető. Az intézmények tematikus tanulmányi kirándulásokat szerveznek, legalább tanévenként hét kollégiumi hétvégén Magyarországon, illetve legalább tanévenként egy másik célsországba (prioritás Közép-Európa, valamint a tanult nyelv hasznosíthatósága). Mellékletben látható egy példa a bennmaradós hétvégékre, mely idén októberben került megszervezésre.

AJTP versenyek, kulturális és sportrendezvények

A program nagy értéke, a folyamatos fejlesztésekkel kialakított hagyományok egyre bővülő rendszere. Az egyes intézmények sajátosságai, lehetőségei alapján, éves rendezvénynaptárba illesztett országos AJTP programokat, rendezvényeket, versenyeket szerveznek. Ezek nemcsak a széleskörű tehetségefejlesztést szolgálják, hanem a program résztvevőinek országos kapcsolatrendszerét is erősítik. A pedagógusok számára is konzultációs lehetőségeket biztosítanak ezek a találkozások. A rendezvények ütemezését az intézmények év elején egyeztetik, azokat a program honlapján nyilvánosságra hozzák. A következő táblázat az idei tanév AJTP-programját mutatja (3. sz. kép).

3. SZ. KÉP

Esemény/rendezvény megnevezése	Szervező intézmény/helyszín
AJTP XV. Nosztalgiatábor	Mezőbényi Petőfi Sándor Evangélikus Általános Iskola Gimnázium és Kollégium MEZŐBÉNY
AJTP XIX. Gólyatábor	Zánkai
AJTP országos tanévnyitói konferencia	Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola BONYHÁD
"Szülőföldem szép határa..." országos diákkonferencia	Tóth Árpád Gimnázium - Gyúlys Pál Kollégium DEBRECEN
Fizika becslési verseny	Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium SÁROSPATAK
Digitális Nyelvi Verseny	Mentors Digitális Nyelvoktató Rendszeren keresztül
Mentovich Ferenc Természettudományi verseny	Lovassy László Gimnázium VESZPRÉM
AJTP Tanári Focitorna	Révai Miklós Gimnázium és Kollégium GYŐR
AJTP Sakk Kupa	Kisvárdai Bessenyei György Gimnázium és Kollégium KISVÁRDA
Aranytoll Helyesírási Verseny	Révai Miklós Gimnázium és Kollégium GYŐR
AJTP Fiu Mikulás-kupa focitorna	Kecskeméti Katona József Gimnázium KECSKEMÉT
AJTP nyelvi verseny	Túrr István Gimnázium és Kollégium PÁPA
Környezetvédelmi vetélkedő	Balassagyarmati Balassi Bálint Gimnázium/Madách Imre Kollégium BALASSAGYARMAT
AJTP irodalmi verseny	Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium EGER

Esemény/rendezvény megnevezése	Szervező intézmény/helyszín
Vállalkozói verseny	Neumann János Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium EGER Rákóczi út 48.
AJTP Konferencia	
Matematika verseny	Elektronikusan (szervezi Dr. Katz Sándor)
Gymnasion Sport hétvége	Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola BONYHÁD
III. Mester és Tanítványa	Kaposvári Klebelsberg Középszikolai Kollégium KAPOSVÁR
IV. Határtalan irodalom	Kaposvári Klebelsberg Középszikolai Kollégium, KAPOSVÁR
AJTP Informatika verseny	Kaposvári Táncsics Mihály Gimnázium KAPOSVÁR
AJTP Leány Röplabdatorna	Kaposvári Klebelsberg Középszikolai Kollégium, KAPOSVÁR
Tömörkény alkotói pályázat	Pécsi Leőwey Klára Gimnázium PÉCS
AJTP Lakiteleki Történelem Tábor	Kecskeméti Katona József Gimnázium LAKITELEK
XIII. AJTP Világévándor Találkozó	Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium – Székesfehérvári József Attila Középszikolai Kollégium SZÉKESFEHÉRVÁR
Országos Művészeti Fesztivál	Pécsi Leőwey Klára Gimnázium- Pécsi Kodály Zoltán Kollégium PÉCS

A hatékony és komplex intézményi keretek között folyó tehetséggondozáshoz megfelelő légkör kialakítása, fenntartása (kiegyensúlyozott társas kapcsolatok elősegítése, aszociális magatartásforma létrejöttének megakadályozása), illetve a lazító, szabadidős, motivációs kiegészítő programok biztosítása, a tehetségek regenerálódásához, feltöltődéséhez a program sajátosságainak köszönhetően biztosíthatók, megvalósíthatók.

Motiválás

A pedagógiai folyamatok legfontosabb mozgatórugója a motiváció. Fontos feladat a motiváció megteremtése és erősítése. A központi gólyatábor ennek a folyamatnak fontos eleme. Az AJTP saját rendezvényein való részvétel lehetősége, valamint a teljesítményen alapuló intézményi motivációs rendszer (például anyagi támogatások, jutalmak) a motiválás lényeges elemei. Fontosnak tartjuk azonban azt is, hogy motiválni csak úgy szabad, hogy a diák ne a külső jutalmak (esetleges anyagi juttatások) miatt fejlessze önmagát. Sokkal lényegesebb a belső (intrinzik) motiváció felkeltése, annak fenntartása. A fent nevezett, széleskörű szakmai tartalom mind ezt hivatott szolgálni.

Pályaorientáció

Az önismereti foglalkozások célja, hogy a továbbtanulás, illetve pályaválasztás előtt álló diákok identitása, értékrendszere, jövőképe kialakult, stabil legyen. Ennek érdekében az 5 tanéven át tartó önismereti foglalkozások során felméri, tudatosítják, megerősítik azonosság tudatukat, megfelelő irányba terelhetik jövőképjüket és értékrendszerüket.

Tematikus programok szervezésével biztosított, hogy a pályaválasztás előtt álló tanulók birtokába kerüljenek a továbbtanulással, a felsőoktatással kapcsolatos fontos információk.

A célok megvalósítását segítő tevékenységek:

Erdei iskola, turisztikai tábor; sítábor (egy tanulóra vetítve 5 év alatt egyszer, intézmény által kidolgozott szempontok szerint); nyári jutalomtábor (az intézmény által kidolgozott szempontok szerint); Educatio kiállítás; öregdiákok visszahívása; egyetemi, főiskolai nyílt napok; pályaaorientációs témahét.

Pedagógusok továbbképzése

Az Arany János Tehetséggondozó Program hazai fejlesztésű, komplex pedagógiai program, amely innovatív, önfejlesztő jellegéből is következően tudatosan szervezi és támogatja a programban dolgozó pedagógusok képzését, továbbképzését. Ezeknek a céloknak az érdekében kapcsolatot tart a magyar felsőoktatási intézmények pedagógusképző szakmai műhelyeivel, segítve a leendő tanárok széleskörű tájékozottságát a tehetséggondozás és a speciális hátránykompenzáció terén is. A programban tanító tanárokkal szemben alapvető elvárás a legkorszerűbb nevelés-módszertani ismeretek alkalmazása.

A célok megvalósítását segítő tevékenységek:

A programba bekapcsolódni kívánó tanárok orientáló, érzékenyítő továbbképzése (programtörténet, programismeret, a képzés egyedi sajátosságai stb.); tehetséggondozással kapcsolatos továbbképzések, az AJTP tanterv speciális tartalmaira való felkészítés (drámapedagógia, tanulásmódszertan, kommunikáció, önismeret, iskolapszichológiai ismeretek, mentorálás, életvezetési technikák stb.); szakmai, módszertani továbbképzések (kollaboratív képességek, kooperatív technikák, IKT kompetenciák); belső továbbképzések (intézményen belüli, iskola és kollégium közötti); kölcsönös tapasztalatszerzés az AJTP hálózatban (szakmai munkaközösségek, illetve iskolák között); kollégiumi nevelőtanári továbbképzések, pályaorientációs továbbképzések, mérési-értékelési továbbképzések, valamint minden, a program céljainak megvalósulását közvetlen módon elősegítő továbbképzés.

Szakmai kapcsolatok, hálózatosodás

A programban részt vevő intézmények olyan országos hálózatot alkotnak, amely saját szervezésű szakmai fórumain keresztül, **minden szinten lehetőséget ad a folyamatos szakmai innovációra, megújulásra és együttműködésre. Az AJTP intézmények állandó együttműködésben állnak egymással**, a program jellegéből, fejlesztéséből adódóan folyamatos szakmai kapcsolatokat ápolnak és építenek, a fenntartási és fejlesztési irányokat, a lehetőségeket, felelős javaslatokkal vagy döntésekkel támogatják. A kialakításra került együttműködések és munkaformák a tehetségfejlesztés, az eredményes és hatékony nevelés és oktatás megvalósítása érdekében történik.

A támogatás célcsoportjai a vezetők, a pedagógusok és a diákok.

A program vezetői célcsoportjához, szintjéhez tartoznak az intézmények vezetői (igazgatói munkaközösség), programfelelősei és programgazdái, továbbá a Szakmai Tanácsadó Testület, valamint az AJTP szakmai vezetője. Vezetői szinten **évente változó helyszínen tanévnyitó konferencia, tehetségkonferencia**, továbbá nemzetközi kitekintést és tapasztalatcserét lehetővé tevő disszeminációs tevékenység jelenti a szakmai támogatást. Az egyes találkozók alkalmával a szakmai kérdések megvitatása, egyeztetése, közös platform kialakítása, tapasztalatcsere, AJTP intézmények hálózati rendszerének erősítése a feladat.

Az AJTP intézmények egyesületi szerveződése, a választott képviselők tevékenysége külön együttműködés szerint történik, többnyire kapcsolódva a vezetői szinten megjelenő hálózati alkalmakhoz, vagy szükség szerinti találkozók alkalmával. Az egyesület önálló honlapot működtet a még teljesebb információk elérése érdekében, a programban részt vevő eredmények, események, felhívások és információk közreadásával.

Az AJTP intézmények pedagógusai meghatározó szerepet töltenek be a program megvalósításában, ezért kiemelkedő szerep hárul az osztályfőnökökre és csoportvezetőkre.

Az intézmények által szervezett tapasztalatcserék a pedagógusokat érintő hagyományos szakmai fórumok.

A központi szervezésű, jó gyakorlatokat átadó hétvége (amit évente egy alkalommal biztosít a program), az AJTP intézmények pedagógusainak tudásátadását és hálózati tanulását szolgálják.

A program speciális tartalmai alapján, szakmai munkaközösségek támogatják a pedagógusokat, amelyek a szaktárgyi versenyek, konferenciák vagy egyéb események alkalmával műhelymunkák keretében történnek. A szakmai munkaközösségekben évente általában két alkalommal találkoznak a pedagógusok.

Konklúzió

A fenti rövid összefoglalóból is jól látható, hogy egy igen komoly oktatási koncepcióról van szó. A program kialakításában széleskörű szakmai egyeztetés zajlott. Csak így jöhetett létre egy olyan rendszer, mely szakmailag (beleértve a módszertan, pszichológiai nyomkövetés, személyiségfejlesztés, szociális támogatás, közösségépítés, kapcsolattartás, hálózatosodás legkülönbözőbb jól bevált és modern elemeit) zászlóshajója volt – és számos vonatkozásban a mai napig is zászlóshajója – a magyar közoktatásnak/köznevelésnek. Az egyes intézmények kutatásai, nyomkövetései arról tanúskodnak, hogy az AJTP-be jelentkező – sok esetben mélyszegénységből érkező – tanulók igen nagy hányada jut be egyetemekre/főiskolákra, és el is végzik azokat. Ők sikeres, diplomás, értelmiségi felnőttekké válnak. Ők azok az elsőgenerációs értelmiségiek, akik remélhetőleg követendő példaként állnak majd környezetük előtt. Akik nemcsak a közvetlen családtagok, barátok számára bizonyítják saját példájukkal, hogy szabad, sőt kell „nagyot álmodni”, hanem hosszabb távon, közvetve az elmaradó régiók fejlődéséhez is jelentősen hozzájárulnak. Természetesen akadnak olyanok is, akik nem szereznek diplomát. Ez számos okra vezethető vissza. Egyik legkiemelkedőbb, hogy egyelőre nem létezik egységes koncepció alapuló folytatása a programnak a felsőoktatásban. Sokan anyagi okok miatt hagyják ott a felsőfokú tanulmányaikat. Elenyésző viszont azoknak a tanulóknak a száma, akik képesítés nélküli, lemorzsolódott felnőtté válnak. Középfokú végzettséget/szakmát a jelentős többség szerez. Így legrosszabb esetben is egy érettségivel, jogosítvánnyal, nyelvvizsgával és szakmával „a zsebükben” vágnak neki a nagybetűs életnek.

Ahogy mi csináljuk – AJTP Bonyhádon

Természetesen a programban részt vevő intézmények mindegyike számos, kiváló saját rendszert, egyedi módszereket dolgozott ki az eltelt évek alatt annak érdekében, hogy diákjaik fejlődése töretlen legyen. Minden iskola a saját adottságainak, erősségének

megfelelően alakította a program elemeit. Ahogy azt említettem, a rendszeres találkozások, „jó gyakorlat” megosztások, nagyban hozzájárultak egy közös tudásbázis létrehozásához, és immáron elmondható, hogy az eleinte 1-2 intézményben működő innováció, módszer, programelem mára az iskolák jelentős részében megfigyelhető. Minden intézmény azt vett át a többitől, amit saját rendszerébe, jellegébe adaptálhatónak talált.

Az egyetlen egyházi alapítói iskolaként, komoly kihívást jelentett a programban való részvétel. Ahogy az már fent említésre került, a bonyhádi gimnázium a pályázati feltételeknek maximálisan eleget tett. A 70%-os kistelepülési arány már önmagában kiemelkedő, az évszázados tehetséggondozói hagyományok, valamint a keresztény értékrend, küldetésstudat tovább erősítették az oktatásvezetés azon szándékát, hogy Bonyhádon is elindulhasson a program.

„Csak bonyhádi gimnazista van!”⁶

Ónodi Szabolcs, iskolánk egykori igazgatója elmondta, hogy bár szektorsemlegességre hivatkozva egyházi- és magániskolák nem pályázhattak volna a programra, a pályázatunk minősége, kiemelkedő tartalma, iskolánk adottságai miatt kivételt tettek. Igazgató úr elmondása szerint Bonyhádon már az elején – még mielőtt bárhol hasonlóan gondolkodtak volna – tantestületi és diákközösségi szinten kihangsúlyozásra került a következő, alapvető fontosságú attitűd. *Nincs „Aranyos” diák, csak bonyhádi gimnazista van.* A program ugyanis jellegéből adódóan esélyteremtő, tehetséggondozó, közösségépítő funkciója okán óhatatlanul szegregáló jelleggel is bírt. A közös zánkai gólyatábor, ahol az ország összes bejövő AJTP-s tanulója jelen van, számos, különböző helyeken megrendezendő program, verseny, kollégiumi közös bentlakás, ahol az AJTP-s osztály egyben a kollégiumi csoportot is alkotta, különböző juttatások (jogosítvány, nyelvvizsga, szociális juttatások) és még számos más elem, a hétköznapokban a hatékonyságuk mellett azt a veszélyt is magukban rejtették, hogy ezeket a tanulókat előbb-utóbb kirekesztik társaik. Ezt számos helyen megfigyelhettük az országban. Ez is egyike azoknak az elemeknek, amely a tudásmegosztásnak köszönhetően immáron szinte az összes intézményben megjelenik. Jól belátható, hogy diákjaink érdeke, hogy semmilyen vonatkozásban ne legyenek többek vagy kevesebbek társaiknál.

Bonyhádon, az akkori tantestület a következő koncepciót dolgozta ki:

- Megpróbálkoztunk a **kollégiumban vegyes csoportok** létrehozásával, így az AJTP-sek más tanulókkal keveredve alkottak egy szobaközösséget. Ez számos előnnyel járt. Megismerték egymást, nyitottak egymás felé és a tanulásban is sok segítséget kaptak.
- **Semmi nem „jár”!** Vagyis a program elemei között szerepel ugyan, hogy különböző elemek alanyi jogon járnak a diákoknak, tapasztalataink alapján ezzel be-

csaptuk őket. Ha az életre készítünk fel, akkor meg kell tanulniuk, hogy az egyéni teljesítmény és befektetett munka nélkül nincs siker. A szociális jellegű támogatások, utak támogatásának és minden egyéb juttatásnak a mértékét, a fegyelmi és tanulmányi helyzet is befolyásolta. Ezzel megtanulhatták az AJTP-sek, hogy önmagában nem elegendő az a tény, hogy valaki rászorul. A nem AJTP-sek pedig látták, hogy társaik is keményen dolgoznak a siker eléréseért.

- **„Nyitott kapuk”:** A bennmaradós hétvégéket kibővítettük. Sok – nem AJTP-s – tanulónk családi okok, versenyen való részvétel és számos egyéb ok miatt esetenként nem, vagy csak nehezen tudja megoldani a hazajutást. Nekik lehetőségük van a bennmaradós hétvégék keretében a kollégiumban maradni, valamint egyes programokon részt venni. Ezért Bonyhádán a „bennmaradós hétvége” kifejezést elhagytuk, helyette „Nyitott kapuk kollégiumi hétvége” elnevezést adtunk ezeknek az alkalmaknak. Ezzel is sikeresen elősegítettük az AJTP-s diákok integrálását.
- **Gymnasion sporthétvége:** A program alapítása utáni évtől kezdve ez a rendezvény töretlenül az egyik legkomolyabb érdeklődésre számot tartó AJTP-s program az országban. A bejövő évfolyamok számára játékos sportversenyeket (foci, kosárlabda, légpuskás lövészet, sakk és más sportágakban), valamint kulturális programokat szervezünk.
- **AJTP matematikaverseny:** Iskolánk kiváló pedagógusa, Dr. Katz Sándor szervezésében zajlik ez a verseny, szintén magas részvétellel.
- **Saját kollégium (4. sz. kép):** Bár a saját kollégium adottság, mégis kiemelkedően fontos „helyi sajátosságnak” gondolom. Sajnálatos módon kevés olyan iskola van, amely rendelkezik ezzel a kiváltsággal. Az AJTP szempontjából különösen fontosnak és hatékonynak tartjuk, hogy a kollégiumi csoportvezetők személyes, napi kapcsolatban vannak az osztályfőnökökkel, szaktanárokkal. Így „összeérnek a szálak”, és a tanuló előmenetelét sikeresebben követjük, segítjük.

4. SZ. KÉP

- **Küldetésudat – misszió:** Szándékosan hagytam a végére a talán legfontosabb szempontot, ami a program működését Bonyhádön ilyen sikeressé teszi. A Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásában lévő iskolaként, keresztyén értékeket valló tantestületként/közösségként, az elesettek, rászorulóknak védelme, segítése, Krisztus tanítása szerinti nevelése mindennél fontosabb. Hogy ezt történetesen iskolaként tehetjük meg, külön öröm. Hiszen intézményünk falain belül MINDEN tanuló személyes példamutatáson alapuló nevelésben részesül. Hosszú évtizedes szokásrendünknek, hagyományainknak, valamint meg-megújuló innovatív hozzáállásunknak köszönhetően, a tanulók szilárd erkölcsi értékrenddel rendelkeznek. Elenyésző fegyelmi problémával találkozunk. Tanulóink tisztelik társaikat, tanáraikat, embertársaikat, óvják a teremtett világot. Nem csak az iskola falain belül, azon kívül is intelligens, tiszteltető diákokkal találkozunk. Csak egy egyszerű, bár sajnos egyre inkább ritkaságszámba menő példát említenék: sem jómagam, sem kollégáim nem találkozunk szinte soha dohányzó tanulókkal a városban. Holott 18. életévüket betöltve, bármikor megtehetnék, hogy akár az iskola előtt rágyújtanak. Ez a kölcsönös tisztelet mindenféle kényszer hatása nélkül jött létre és működik töretlenül. A másik fontos előnye, hogy a rászoruló AJTP-s és nem AJTP-s diákokat iskolaként segíthetjük, az az előbb említett erkölcsi értékközvetítés mellett a kiemelkedő szakmai munka. Tanulóink megtanulják, hogy nem érhetik be a középszerűséggel. Komoly hagyománya van például annak, hogy szinte minden diákunk részt vesz különböző tanulmányi versenyeken. Az AJTP-s tanulók számára ez óriási élmény, hiszen többségüknek előtte nem volt erre lehetősége. A célunk nem a dobogós helyezés. Az „önmagam kipróbálása, másokkal való összehasonlítása” tapasztataink szerint jelentős jellemformáló, motivációs tényező. Szerencsére azonban az eredmények sem maradnak el. A tanórák színvonala, módszertani sokszínűsége, valamint kollégáim szakmai tekintélye, a lelki épülés mellett, olyan munícióval látja el diákjainkat, mellyel könnyedén boldogulhatnak az általuk választott egyetemen, főiskolán.

Hála Istennek, erről az idő is tanúskodik, és igazolja az évtizedes befektetett munkát. Közel 20 év távlatában elmondhatjuk, hogy továbbra is sikeres Bonyhádön a program. Számos jó gyakorlatunk került bevezetésre az ország különböző pontjain. A középiskolák Hozzáadott Pedagógiai Értékét, vagy a kompetenciamérések általános iskolai és középiskolai időszakban bekövetkezett különbségeit felszínre hozó kutatások, mind arról tanúskodnak, hogy az ország élvonalában van a bonyhádi Petőfi. A legutolsó HPÉ-rangsorban az országos 5. helyen voltunk. A legfrissebb, hasonló vizsgálati szempontokon alapuló eredmény: a „kiemelkedő pedagógiai teljesítményt nyújtó

iskolák” rangsorában, 2017-ben a 21. helyen álltunk az országban.⁷ Az Országos Kompetenciamérés adatai alapján a bonyhádi gimnázium az utóbbi öt évben ötször felelt meg a kiváló pedagógiai munka kritériumainak, és az országos átlag felett teljesítettek tanulóink, így az előző tanév második felében nyilvánosságra hozott eredmények alapján az ország legjobb iskolái között tartják számon intézményünket. A Dél-Dunántúl régióban, a mérésekkel vizsgált matematikai kompetenciák fejlesztésében összesen hét, szövegértés területén mindössze három iskola ért el hasonlóan kiváló eredményt.

Új utak

Mint minden olyan rendszer, koncepció, amely régóta töretlenül és lényegében változatlanul működik, az AJTP is felülvizsgálatra érett. Bár még mindig sikeres a program, számos eleme újragondolást igényel. Ez egy olyan természetes jelenség, ami óhatatlanul megtörténik. A feladat csupán az, hogy fel kell ismerni, hogy miben kell újra innovatívnak lenni. Az AJTP az 1999/2000-es években olyan újszerű, modern, hovatovább szokatlan szakmai tartalommal került kidolgozásra, majd bevezetésre, mely 20 éve első pillantásra nem garantálta a sikert. Ahogy mondani szokás: „merész húzás volt”. Azonban most már elmondható, hogy talán a magyar köznevelés egyik legsikeresebb kezdeményezéséről beszélünk. Ezt felismerve és ebből erőt merítve határozott úgy az AJTP-intézmények közössége, hogy alaposabb felülvizsgálat alá vonja a teljes programot. Hála a már jól kiépült intézmények közötti kapcsolatoknak, az évenként megrendezendő konferenciáknak, a közös munka igen hatékonyan halad. Folyamatban van például a program felsőoktatásba való áttemelése, hogy a fent említett szerecséltlen jelenség – miszerint a gimnáziumot sikeresen abszolváló tanulók egy része az egyetemeken morzsolódik le – megszűnjön. De számos egyéb területen dolgoznak munkacsoportok, igazgatók, programfelelősök, programgazdák azon, hogy a program továbbra is a köznevelési rendszer zászlóshajója maradjon.

Az oktatásirányítás is kifejezte azon álláspontját, hogy az Arany János Tehetséggondozó Program a magyar köznevelés kiemelkedően fontos – a NAT-ban is kihangsúlyozott – része, így a program támogatása továbbra is töretlen, **emiat okkal bízhatunk abban, hogy a magyar köznevelési rendszerben továbbra is oktathatjuk-nevelhetjük a ránk bízottakat, és felkutathatjuk a „rejtett kincseket”**.

7 https://legjobbiskola.hu/instit_details/instit_details.php?i=100036378001

MELLÉKLET

Osztálykirándulás-nyitott kapu 12. D (5. csoport) 2018. október 4–7.

Csütörtök – 2018. okt. 04.

- 16.00: indulás különbusszal
- 19.00: érkezés Bajánsenyére, szállás elfoglalása
- 19.30: vacsora

Péntek – 2018. okt. 05.

- 8.00: reggeli
- 9.00: indulás Riegersburgba
- 11.30: Zotter megtekintése
- 14.00: Riegersburg várának megtekintése
- 19.00: vacsora

Szombat – 2018. okt. 06.

- 8.00: reggeli
- 9.00: indulás Bécsbe
- 12.00: Schönbrunni kastély megtekintése
- 14.00: Állatkert
- 17.00: indulás vissza Bajánsenyére
- 20.00: vacsora

Vasárnap – 2018. okt. 07.

- 8.00: reggeli
- 9.00: indulás
- 10.30: érkezés Zalakarosra, strandolás
- 15.00: indulás Bonyhádra
- 19.00: vacsora Bonyhádon (Hargita étteremből kiszállítva a kollégium menzájára)

A tervezett tanulmányi kirándulás-nyitott kapu várható eredményei:

A Zotter csokoládémanufaktúra a bio-fairtrade keretében működő gyár. Az üzenete rendkívül pozitív: a biodiverzitás megőrzésének fontosságára, az élhető világ megteremtésére mutat rá oktatófilm és személyes tapasztalat segítségével. A gyártás teljes folyamatát élményszerűen ismerhetik meg. A Schönbrunni kastély megtekintésével történelmi-művészettörténeti és botanikai ismeretek gyarapítására nyílik lehetőség.

Az állatkert Európa egyik legszínvonalasabb ilyen intézménye, biológiai ismeretek elmélyítésére kiválóan alkalmas. Zalakaroson pedig kulturált környezetben élvezhetik a sportolás és hazánk termálvizei nyújtotta lehetőségeket.

Bonyhád, 2018. szeptember 24.

dr. Antóni Judit
osztályfőnök

Lenkay Éva
csoportvezető

Tormássi Éva
programgazda

A program szakmai teljesítését igazolom, a kifizetést engedélyezem.

Andorka Gábor
igazgató

Gúth Tamás

1984. augusztus 2-án születtem, németajkú evangélikus családba. Családomban elsőként készültem értelmiségi pályára. Általános iskolai tanulmányaimat szülőfalumban, Váralján végeztem, majd a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnáziumban érettségiztem. Máig szívesen gondolok vissza diákéveimre, illetve azon tanáraimra, akik jelentős szerepet játszottak abban, hogy én is pedagóguspályára léptem. A Pécsi Tudományegyetemen szereztem német szakos bölcsész és középiskolai tanári diplomát, majd friss diplomásként egykori Alma Materemben, a bonyhádi gimnázium kollégiumában kezdtem meg szolgáltatásomat a pedagógus pályán, kollégiumi nevelőtanárnaként. Az iskolában és kollégiumban folyó magas szintű tehetséggondozó tevékenység és a számos tehetséges diák arra ösztönzött, hogy jómagam is többet

tudjak a tehetséggondozásról. Ennek okán az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Tehetségfejlesztő szakértői diplomát, majd szakvizsgát szereztem. Hét év után a kollégium vezetője lettem, majd a gimnázium pedagógiai igazgatóhelyettese. Elmondhatom, hogy abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a foglalkozásom egyben a hobbim is. Az iskola életének koordinálása és a tanítás mellett szeretek sportolni, önkéntes tűzoltóként, a Nagymányok-Váraljai Evangélikus Egyházközség felügyelőjeként, a Váraljai Német Nemzetiségi Önkormányzat tagjaként, a Glory Hope Gospel Kórus vezetőjeként töltöm aktívan szabadidőmet. Első helyen azonban családom áll: feleségem, Adél, 8 éves fiam, Máté és 1 éves kislányom, Stella, akikre büszke vagyok, és akiknek sok mindent köszönhetek.

Képességek fejlődése és fejlesztése a drámajáték módszerével

A **drámapedagógia, dráma, drámajáték** fontos szerepet tölt be az életemben, hiszen hároméves korom óta színházban játszom, és jelenleg három színjátszó csoportot vezetek Bonyhádon. Innen származik az ötlet, hogy szeretném még jobban megismerni és feltárni a drámajáték módszerét és annak fejlesztő hatásait, és a munkámmal segíteni a pedagógus kollégáim oktató-nevelő munkáját.

A következőkben már a meglévő szakdolgozatomból és egy már megjelent tanulmánykötetből, illetve a jelenleg készülő kutatásomból szeretném azokat a részeket kiemelni, ahol a drámajáték fejlesztő hatását ismertetem.

⁸A **drámapedagógia** angolszász eredetű, és Dorothy Heathcote nevéhez fűződik. Heathcote a 60-as évektől kezdett gyerekcsoportokkal foglalkozni. A drámapedagógia kidolgozása Gavin Boltonhoz, Jonothan Neelandshez, David Davishez köthető. (Tölgyessy, 2008)

Magyarországban mondhatni, hogy fiatal műfaj a drámapedagógia.⁹ A 70-es évektől kezdenek foglalkozni e tudománnyal. Alapítójának Mezei Éva, Debreczeni Tibor, Gabnai Katalin hármását tartják. (Trencsényi, 2008)

Nagy fordulat volt a drámapedagógiában, amikor David Davis Magyarországon járt és tartott egy kurzust. Ez indította meg a drámapedagógia elterjedését Magyarországon, és a magyar drámapedagógia kialakulását is.

Szauder Erik lefordította az angol műveket, és ebből felállította a magyar terminológiát. Kaposi László neve is nagyon fontos, hiszen ő a szervezői és oktatói munkásságával tett sokat a drámapedagógiáért. (Kazinczy, 2014)

1988-ban megalakult a **Magyar Drámapedagógiai Társaság**, amelynek egy fontos tényezője az 1991 óta megjelenő **Drámapedagógiai Magazin**. Ez a folyóirat nagymér-

⁸ Forrás a 2015-ben elkészült szakdolgozatomból, melynek címe: *Drámajáték a gyakorlatban*

⁹ Tehetség határok nélkül tanulmánykötet, 2014

tékben segíti a drámapedagógusok munkáját a mai napig. 1992-től indultak meg az akkreditált tanfolyamok, ezek máig elkísérnek, illetve megszervezésre kerülnek. (Tölgyessy, 2008)

A drámajáték-vezető képzettség 1993-ban bekerült az Országos Képzési Jegyzékbe, 1995-ben a dráma tantárgy pedig a Nemzeti alaptantervbe. 1998-ban alapfokú művészeti iskolák jöttek létre, ahol a főtárgy a drámajáték. 1998-tól a felsőoktatásban a dráma, drámapedagógia oktatása megindul. 2000-ben a dráma tantárgy önálló óraszámot kap. 2004-től megjelenik a kétszintű dráma érettségi vizsgakövetelménye. (Kaposi, 2008)

Kaposi László szerint: „A **dráma** olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során képzeletbeli (fikatív) világot építenek fel, ebbe a képzeletbeli világba a résztvevők szereplőként vonódnak be, a fikatív világon belül valós problémákkal találkoznak, s ebből valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert.” (Kaposi, 2008, 3)

A drámaórán a saját megélés, megtapasztalás áll a tevékenység középpontjában, míg a színjátész csoport tagjai a közönség felé közvetítenek. (Ciboly, 2010)

A hagyományos drámától meg kell különböztetnünk a **tanítási drámát**. „A tanítási dráma a megértés megváltoztatásának szolgálatába állított dráma. És bár nem a drámapedagógia definiálása a feladatunk, de meg kell említsük: ezek szerint a drámapedagógia a fentiekben definiált drámán keresztül történő nevelés tudománya és gyakorlata lenne – vagyis erre a drámára épített pedagógia.” (Kaposi, 2008, 3)

És végül a **drámajáték** fogalma. „... A dramatikus, drámai önkifejezés, a kreatív dráma iskolai alkalmazási formája a DRÁMAJÁTÉK, mely a drámapedagógia eszközeként fogható fel. Drámajátéknak tekinthető minden olyan játékos emberi megnyilvánulás, melyben a dramatikus folyamat jellegzetes elemei lelhetőek fel.” (Barabási, 2008, 13)

A drámajáték egy olyan pedagógiai módszer, amelyet félve alkalmaznak a tanórákon, pedig fontos lenne, hogy minél több oktatási intézményben megismerjék és használják.

A drámapedagógia, és ezen belül a drámajáték módszere, nagy figyelmet szentel a személyiségnek, és ezáltal a résztvevők könnyebben megismerik a körülöttük lévő tárgyi világot, a belső világukat és a szociális közeget is könnyebben felfedezik. Többek között érzékenységre, erős érzelmi stabilitásra és kreatív gondolkodásra nevel. Fontos, hogy a drámajáték résztvevőinek megmaradjon a pszichés biztonsága, hiszen a drámajáték által adott szerep vagy szituáció egyértelműen képzeletben történik. (Palásthy, 2009)

Drámajáték a gyakorlatban

Saját osztályomban is észrevehető volt a változás. Rengeteg olyan drámajátékot játszottam a gyerekekkel, ahol **érzelemkifejezést** kellett kimutatni, volt, amikor a hangjukkal kellett érzelmeket kifejezni, de volt olyan, amikor csupán az arcukkal. Az alábbi példák saját gyakorlatomból valók.

A gyerekek kicsiként még elég bátrak és könnyebben kiállnak egy „közönség” elé, de amikor iskolába kerülnek, ott már a bennük lévő stressz megjelenik a megfelelés miatt, és ezért bezárkóznak, és nem fejezik ki magukat. A jelenlegi osztályomban, volt olyan kislány, aki eleinte még köszönni sem akart nekem. Mi-

vel rengeteget játszottunk drámajátékokat, egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy a kislány szünetekben, ezekkel a játékokkal keresi meg a barátnőit és kéri őket, hogy játszanak **érzelekmifejezős játékokat**. A kislány ezekben a játékokban meg tudott nyílni a körülötte lévő világ felé, és azóta sokkal bátrabb és a megfelelési kényszere is csillapodott, ami gátolta abban, hogy az érzelmeit kimutassa felénk.

A tevékenység közben fejlődik a **szocializációs képességük** is. Ha magabiztos a megjelenésük és erőteljesebb az önbizalmuk, akkor könnyebben fognak beilleszkedni a társadalomba.

A drámajáték nemcsak a fent említett területeken fejlesztőhatású, hanem a gyermekek **tanulási szokásaiban** is. Mivel segíti őket a tanulás folyamatában, így könnyebb az iskolára való felkészülés is. A dramatikus nevelés elősegíti a gyermekek önismeretét és emberismeretét. Erre különböző szituációs játékok szolgálnak segítségül. Például egy **konfliktushelyzet** eljátszása és annak megoldása fontos lehet, mivel különböző mentalitású emberekkel és szokásaikkal ismerkedhetnek meg egy-egy konfliktus során. A drámajáték sokat segít a gyermekeknek abban, hogy közösségben együtt tudjanak dolgozni a társaikkal, és hogy saját gondolatuk, cselekedeteik mellett képesek legyenek elfogadni a másik gondolatát és cselekedetét. Ha ez nem jön létre, akkor nem alakul pozitívan a drámajáték óra. Nagyon fontos az együttműködés a társakkal és a pedagógussal is. Mindenki a saját fantáziáját viszi bele a játékba, de tudni kell elviselni mások gondolatmenetét is.

A drámajáték folyamán a gyermekek **testi és térbeli biztonsága** is javul. Megtapasztalhatják saját adottságaikat, és így könnyebben tudják magukat elhelyezni a társadalomban. A drámajáték az időérzékelést is javítja, hiszen bizonyos időintervallumokat be kell tartaniuk a gyerekeknek.

A drámajáték visszaszorítja, illetve ellensúlyozza a **tömegkommunikációs eszközök**, mint például a tévé, számítógép, telefon okozta passzivitást. (Schmidtné, 2010) Újra megtapasztalják azt a tényt, hogy jobb a barátaikkal közösen együtt tevékenykedni, mint a tévé és az internet mögé bújni. E tények miatt a drámajáték a szabadidő hasznos eltöltésében is jelentős szerepet játszik.

A játéknak és a drámajátéknak fontos szerepe van az **oktatási-nevelési folyamatban**. A gyermekek életét elsősorban a játék tölti be. A nevelés leghatékonyabb eszkövé válhat. **Motiváló hatását** érdemes lenne többet alkalmazni a tanórákon. Mivel a játék tevékenykedtet, így a gyermeket **megtanítja a tevékenységre és az öntevékenységre** is. Saját tapasztalatok alapján tanulják meg a gyermekek a tevékenység nehézségi fokait. A szabályjátékok mellett a drámajáték az a módszer, amelyet egyre többször alkalmaznak a nevelési-oktatási folyamatban. A gyermekek sokkal aktívabbak lesznek a tanórákon, ha számukra is érdekes. A drámajáték módszerével könnyebben értelmezhető egy adott mű, illetve egy történelmi korszak. A gyermekek megtapasztalják a „van hozzá közöm” érzést, és így könnyebben sajátítják el a tananyagot. Megszűnik a monoton tankönyvközpontúság, és sokkal lendületesebb lesz a tanóra. (Bús, 2008)

Ez a módszer a gyermekek családi, illetve iskolai **feszültségeit, agresszív viselkedését is oldja**. Játékon keresztül megtanulhatják a szabályok szerinti viselkedést. A szituációs játékok közben a gyermekek újra és újra átélik az adott konfliktushelyzeteket, és azok megoldásával csökken a körülöttük lévő és a bennük lévő stressz, illetve feszültség. (Bús, 2012)

Vannak drámatagozatos iskolák, ahol kimondottan erre a módszerre specializálódnak a tanórák és a pedagógusok munkája, és így sokkal magasabb szinten foglalkoznak a drámapedagógia elméletével és gyakorlatával. Azonban más formában is lehet alkalmazni ezt a módszert, mint például szakkörben, hiszen ott is kifejtheti hatását.

A drámajáték módszere példákkal

Magdics Erika, saját iskolájában alkalmazta a drámajátékot. Az első alkalmazás Benedek Elek születésnapjához kapcsolódik. Az iskola egy **nép-mese-napot** tart, amely során a gyermekeknek csapatokat kell alkotni, és különböző játékos feladatokkal kell megküzdeni. A játékok között található egy dramatizálós játék, ahol a csapatok kiválasztanak egy mesét, és azt el kell játszaniuk szavak nélkül. Nagyon sikeres ez a feladat, mivel a gyerekek szívesen játszanak színpadon, és szívesen élik bele magukat egy adott karakterbe.

Könyvtárlátogatás során is alkalmazzák a drámajátékot. Először egy mesét kell kiválasztani, amely rövid, vidám és lényegre törő. Utána a gyermekek maguk választhatnak az adott karakterekből. Majd a mese megjelenítése következik. A pedagógus adhat segítséget, de a gyermekek saját fantáziájuk alapján dolgoznak. Egy ilyen óra keretein belül, többször is eljátszhatják a mesét, mivel a gyermekek szeretnek több karakter bőrébe belebújni.

A harmadik példát szintén a könyvtárhoz lehet kapcsolni. A **könyvtári beiratkozást** nagyon fontosnak tartja a pedagógus. Fontos, hogy a gyermekek tisztában legyenek a könyvtári beiratkozás lépéseivel és magával a könyvtár használatával. Ezért drámájá-

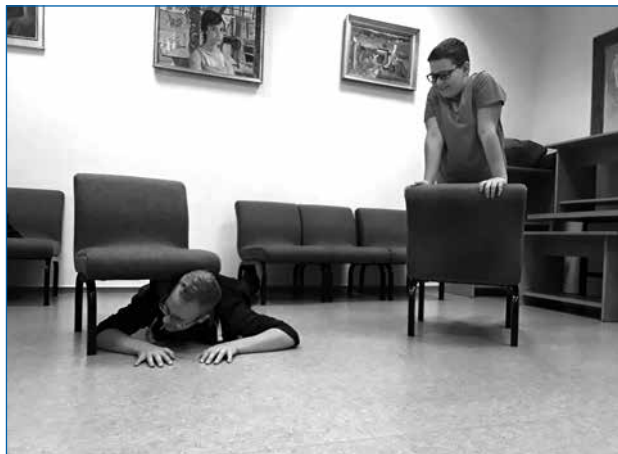
ték során a gyermekek eljátsszák a beiratkozást. Választanak egy könyvtárost és egy éppen beiratkozó tanulót. El kell mondani nekik a lépéseket, de utána egyedül kell nekik eljátszani ezt a szituációt. Nagyon szeretik a gyerekek ezt a játékot, szívesen vesznek részt benne. (Magdics, 2012)

Leginkább a saját tapasztalatom visz előre. A gimnáziumi éveim alatt, egyik kedves tanárnőm alkalmazta többször is

a drámajátékot **irodalomórán**. A Bánk Bán című művet nagyon nehezen sikerült el-sajátítanunk, így a tanárnő a drámajátékhoz folyamodott. Kiosztotta a szerepeket, és részletekben előadtuk a művet. Nagyon hasznos volt, mert átélhettük azt az érzést, hogy „közöm van hozzá”, és így sokkal könnyebb volt megértenünk a művet, könnyebben ment a feldolgozása is.

Egy másik személyes tapasztalat, amikor Zamárdiban gyerekeknek tartottam drámajátékos órákat, ahol egy **színjátszó körre** nőttek ki magukat a foglalkozások. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a drámajáték a színjátásban is segítségünkre van. A gyerekek 6 éves kortól 13 éves korig voltak jelen a foglalkozásokon. Olyan gyerekekről van szó, akik valamilyen módon, nem szívesen nyilvánultak meg társaik, tanáraik, de még családjuk előtt sem. Az első pár alkalom az ismerkedésről szólt. Ezután megnyíltak egymás számára, így elkezdtem velük különböző szituációs játékokat játszani, mint például a „stoppos játék”. Ennek a játéknak volt a legnagyobb sikere, mert a gyermekek fantáziája megnyílhatott, és saját érzelmeiket megmutathatták. Mikor tanáraiktól és családjuktól pozitív visszajelzést kaptam a gyermekek fejlődéséről, úgy gondoltam, hogy megrendezem Lázár Ervin egyik meséjét, a Vacskamati virágát a gyerekek előadásában. A próba folyamata két hónapig tartott. A gyermekek élvezték ezt az időszakot. Miután kész lett a darab, egy városi *Ki Mit Tud?* keretében előadhatták, ahol arany minősítést kaptak. Mindenki meglepődött, hogy a gyerekek milyen sokat fejlődtek. Sokuknál a beszédképesség fejlődött, volt, akinél az önbizalom növekedett. (Kazinczy, 2015)

Az előző tanévben, amikor a gyerekek első osztályosok voltak, fontosnak tartottam, hogy minél nagyobb élmény legyen nekik az első év. A legtöbb drámajátékot a magyarárókon alkalmaztam, de egy-egy mozgásos játék, mint például a „Lóverseny, medveadászat”, a testnevelés órákon is előkerült. A Meixner-módszerrel tanítottam meg őket írni és olvasni. Szerintem ez egy kiváló módszer, így adott volt a lehetőség, hogy

a módszer által meghatározott **betűmesékre drámajátékot tudjak építeni**. A betűmesék során „Bagoly úrfi” segített a gyerekeknek egy-egy hang elsajátításánál. A gyerekek azáltal, hogy szituációs játékokban lehettek „bagoly úrfival”, sokkal játékosabban tanulták meg a hangokat, betűket. Valószínűleg ők játéknak élték meg, de mi pedagógusok tudjuk, hogy a játék során milyen sok kompetenciájuk fejlődött és mennyit tanulhattak.

Elmondható, hogy a drámajáték, mivel játékról beszélünk, minden formájában fejlesztő hatású a gyermekek számára. Oda kell arra figyelni, hogy egy drámafoglalkozás során milyen **feladattípusokat** választunk. Az adott feladatok azok, amelyek egy adott területet fejlesztenek. Például egy fogócska fejleszti a gyermekek testi adottságait, de vannak bizalomjátékok, amelyek a gyermekek társas kapcsolataiban segítenek. A drámajáték örömet is okoz a gyermekek számára, hiszen minden gyermek szeret játszani. Mindegy, hogy tanórán kívül, illetve azon belül alkalmazzuk, a drámajáték fejlesztő hatással bír.

A drámajáték során a gyermekek egy **stresszoldási** folyamatban is részt vehetnek. Sajnos manapság egyre több az a gyermek, akinek valamilyen stresszes körülmény között kell tevékenykednie. A drámajáték ebben is segít nekik, hiszen a játékon keresztül megtapasztalhatják a körülöttük lévő stresszes világot. Szituációs játékok segítségével újra átélhetnek konfliktushelyzeteket, amiket saját maguk oldhatnak meg. Fontos, hogy a nyugodt tér biztosítva legyen a számukra, és minél több pozitív visszajelzést kapjanak.

A drámajáték egy olyan módszer, amely a gyermekek **szociális tevékenységeit** is előkészíti, illetve segíti. Mivel a drámajáték egy komplex módszer, több területet is fejleszt, így például fejleszti a gyermekek kommunikációs képességeit is. Ezáltal a gyermekek önbizalma is megnő. Ha van önbizalom, akkor máris változnak a gyermekek szociális tevékenységei. Nyitottan fordulnak a körülöttük lévő világhoz, társaikhoz, pedagógusaikhoz, szüleikhez stb.

Saját tapasztalatom és véleményem az, hogy ezt a pedagógiai módszert egyre többször kellene alkalmazni az oktatási-nevelési folyamatban. Változatosabbá tenné a munkánkat, örömet okozna, és megszüntetné az esetlegesen feszült hangulatot körülöttünk.

Az előző munkámból kiindulva célom, hogy a következő kutatásom során jobban megismerjem a drámapedagógia, játékpédagógia és gyermekkultúra elméleti és gyakorlati hátterét. Szeretnék, egy olyan módszertani kutatást végezni, ahol különböző korok játékelméletét vizsgálom, és egy játékgyűjteményt készíteni, amiben a játékok leírása és azok a kompetenciák jelennének meg, melyeket ezek a játékok fejlesztenek. Az előző kutatásom jó kiindulópont, és azóta szerencsére nagyobb tapasztalatom van a tanítás terén is, ami ebben segíteni tud.

Felhasznált irodalom

- Dr. Barabási Tünde (2008): Drámapedagógia. Tanulmányi útmutató. Babeş–Bolyai Tudományegyetem – Távközlési Központ Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Tanító- és Óvóképzés Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat, Székelyudvarhely
- Bús Imre (2008): A játék alkalmazása az iskolai nevelésben és oktatásban. 277–285. In: Bábosik István (szerk.): Az iskola korszerű funkciói. OKKER Kiadó, Budapest
- Bús Imre, Fekete Richárd (szerk.): Tehetség határok nélkül: Kazinczy Viktória Renáta: Drámajáték a nevelésben és oktatásban. 95–102. PTE IGYK
- Debreczeni Tibor (1992): Pedagógiai módszer a drámapedagógia. Drámapedagógiai magazin/3. 1992 /1. sz.
- Cziboly Ádám (szerk.) (2010): DICE – a kocka el van verve. Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban. Kiadja a DICE Konzorcium magyar nyelven, Budapest
- Falus Iván (szerk.) (2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Imre Bús (2012): The role of games at home in the growth of children. 155–165. In: Raffay Zoltán, Béres István, Kurucz Rózsa, Nagy Janka Teodóra (szerk.): ACTA SZEKSZARDIENSIMUM. UNIVERSITAS QUINQUEECCLESIENSIS, FACULTAS DE ILLYÉS GYULA NOMINATA Tom. XIV.: SCIENTIFIC PUBLICATIONS XIV. PTE IGYK, Szekszárd
- Kaposi László (szerk.) (2008): A tanítási dráma. A drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. Segédlet a pedagógusképzés hallgatói számára. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest
- Kazinczy Viktória Renáta (2015): Drámajáték a gyakorlatban. Szekszárd /Szakdolgozat/
- Magdicsi Erika (2012): Az olvasóvá nevelés gyakorlatai tapasztalatai: a házi olvasmányok kérdése illetve a drámapedagógia alkalmazása. Könyvtári Levelező Lap, 2012. augusztus
- Pinczésné Dr. Palásthy Ildikó (2009): A drámapedagógia produkciófelülete és hatásmechanizmusa. Mediárium, 3. évf. 1–2. szám (2009. tavasz–nyár)
- Schmidtné Bohr Erzsébet (2010): A drámajáték alkalmazása az óvodában a konfliktuskezelés során. MÉRK
- Tölgýessy Zsuzsanna (2008): Kommunikáció a drámapedagógiában. In: Trencsényi László (szerk.): A drámapedagógia mint tudomány. ELTE NDI, Új Helikon Kiadó, Budapest
- Trencsényi László (szerk.) (2008): A drámapedagógia mint tudomány. ELTE NDI, Új Helikon Kiadó, Budapest

Kazinczy Viktória Renáta

Fiatal pedagógusként dolgozom Bonyhádon, a Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskolában. Jelenleg egy másodikos osztálynak vagyok a tanítója. Emellett a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának vagyok Neveléstudomány mesterszakos végzős hallgatója. A tanítás, tanulás mellett három színjátszó kört vezetek Bonyhádon. A tanítói alapképzés során ismerkedtem meg a kutatói munkával. 2011-től az Ilyés Gyula Szakkollégium tagja voltam, és 2015-ben beavaglottam a XXXII. Országos Tudományos

Diákköri Konferenciába, ahol bemutattam egy módszertani kutatásomat, amely a drámajátékról és annak különböző fejlesztő hatásairól szólt. Nagy hatással volt rám ez a verseny. Megfogadtam, hogy ezt a pályát sem szeretném feladni, és a tanítás mellett szeretnék kutatói munkákat is végezni. Nagy segítségem van ebben a munkahelyem, ahol az általam kutatói módszereket, játékokat alkalmazhatom, és a megfigyeléseimet leírhatom. Amióta tanítok, tudatosan építem fel a magyaróráimat drámajátékokkal.

Kodály-módszer és más zenei élmények Pekingben

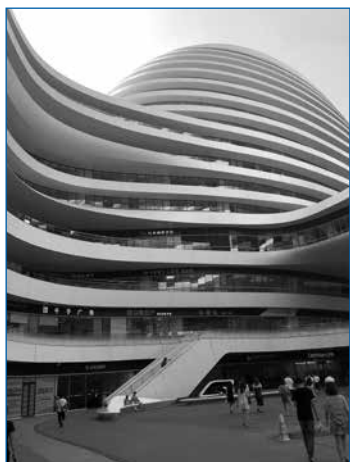
2017-ben ünnepeltük Kodály Zoltán, a hazai és nemzetközi zenepedagógia egyik legnagyobb hatású alakja születésének 135., valamint halálának 50. évfordulóját. Ezt az évet a magyar állam hivatalosan **Kodály-emlékévvé** nyilvánította, így hazánkban és a külföldi magyar intézetek – köztük a Pekingi Magyar Kulturális Intézet – programjai között is több ehhez kapcsolódó rendezvény valósult meg. Az egész évet átfogó pekingi programsorozat, Kulinyi István alkotásaiból erre az alkalomra összeállított, tematikus Kodály-emlékkiállításal kezdődött, a Pekingi Magyar Kulturális Intézetben.

S miért írok erről?

2017 tavaszán, autózás közben a Bartók Rádiót hallgatva felfigyeltem egy érdekes beszélgetésre, melyből megtudtam, hogy a Pekingi Magyar Kulturális Intézetben a Kodály-módszerrel tanítják a kínai gyerekeket énekelni. Ének szakos tanárként érdeklődéssel hallgattam az erről szóló híradást, majd hazaérkezvén kutatni kezdtem az interneten, hátha találok még további információkat a témáról. Azért voltam nagyon motivált, mert augusztusban 10 napos pekingi útra készültem, s szívesen megtapasztaltam volna személyesen is ezt az élményt. Azonnal felvettem a kapcsolatot az intézménnyel, s hamarosan megérkezett dr. Buslig Szonja Andrea, kulturális attasé kedves invitálása egy foglalkozásra. Azt hozzá kell tennem, hogy augusztusban nyári szüneten voltak a diákok, de szerencsére a fővárosban táborozó diákcsoportok éppen abban az időpontban jelentkeztek be az intézetbe, amikor én is Pekingben tartózkodtam.

A **Pekingi Magyar Kulturális Intézet**, mely a Zaha Hadid által tervezett, Galaxy SOHO csodálatos és modern épületében található, 2013-ban nyitotta meg kapuit, elsőként a kelet-közép-európai régióból. Az Intézetben iroda, tanterem, olvasósarok, és kamara kiállítások, koncertek rendezésére alkalmas kávézó kapott helyet. Fő céljuk a magyar és egyben a kelet-közép-európai kulturális értékek képviselete. Oktatási programjuk három részből áll: a magyar nyelv és kultúra terjesztése, a magyar oktatás népszerűsítése, valamint a Kodály Zoltán nevéhez kötődő oktatási módszer megismertetése. Ennek érdekében 2015 őszén megalapították, a magyar kulturális intézetek között egyedülként, a **Kodály Pontot**. 2017-ben több mint 100 tanulójuk volt, két gyermek és egy felnőtt kórus is működött Guncz Nóra, valamint Dorner Ottilia zenei

vezetésével. A magyar zeneoktatók a Kodály-módszert alkalmazva már 3 éves kortól foglalkoznak a gyermekekkel, kiemelt hangsúlyt helyezve zenei műveltségük gazdagabbá tételére. Kodály-gyermekprogrammal is várják a legkisebbeket, akik játékos formában ismerkedhetnek meg a zeneszerző életével és munkásságával, a nagyobb diákok izgalmas vetélkedők és játékok részesei lehetnek, sőt egyszerű eszközökkel megtanulhatnak szájharmonikát is készíteni. Felnőttek képzését is szervezik az intézetben, 2017 nyarán a Liszt-díjas prof. dr. Lakner Tamás, a PTE Művészeti Karának Egyetemi Kórusával, kéthetes kínai turnén vett részt, ahol a professzor úr a Kodály-módszerről is tartott műhelyfoglalkozást helyi szakembereknek. Az előadások, műhelyfoglalkozások több száz fős termetek töltötték meg, ami nem véletlen: a kínaiak bevallottan a japán példát szeretnék követni, ahol a Kodály-módszert már régóta sikeresen alkalmazzák. Pekingben jelenleg egy Kodály Pont található, amely mesterkurzusok megrendezése, zenetanárok és karvezetők továbbképzése, valamint a napi rendszerességgű zeneóvodai foglalkozások mellett, vizsgaközpontként is működik. Szakkönyvtárát 2014-ben avatták fel. A Kodály Pont programjai iránti óriási érdeklődésből fakadóan, a Pekingi Magyar Kulturális Intézet célja az országos hálózat kialakítása.

1. ÁBRA: A GALAXY SOHO CSODÁLATOS ÉPÜLETE,
 FORRÁS: [HTTP://WWW.BALASSIINTEZET.HU/HU/UJ-KULTURALIS-INTEZET-
 NYILIK-PEKINGBEN/](http://www.balassiintezet.hu/hu/uj-kulturalis-intezet-nyilik-pekingben/), 2018. 10. 23.

Jómagam augusztus 4-én látogattam a Pekingi Magyar Kulturális Intézetbe, ahol Dorner Ottilia, az intézet akkori énektanára foglalkozott a kínai diákokkal. A többségében 10 év körüli gyermekekből álló csapat tagjai, elsőként az intézménnyel ismerkedtek meg kínai nyelven, majd ezt követően angolul folytatódott a program. A diákok megnéztek egy angol nyelvű imázsfilmlet Magyarországról, melyben szó esett a magyar kultúráról, történelemről, nagyjainkról, városainkról, szép tájainkról. Ezt követően Dorner Ottilia bemutatta az ifjaknak a magyar népzeneét, a népi hangszereket: a citerát, a tekerőlantot, dorombot, okarinát. Utána a gyerekeknek hangfelvételtől kellett felismerniük ezek hangjait. Megtanulták a „Hej, Dunáról fúj a szél” című népdalt, részben szöveggel, részben szolmizálva, kézjelek segítségével.

Az első és második sor első négy ütemét szolmizálták, az ötödik-hatodik ütemet magyarul énekelték.

Amikor már nagyon jól, kívülről ment a szolmizálás és a magyar szöveg, akkor a csárdás alaplépéseit vették át, és az elsajátított dalra körtáncot jártak. A diákok nagyon fogékonyak voltak, gyönyörűen, tisztán énekelték a dalt, végig motiváltan táncoltak, még az intézetből kifelé menet is dudorásztak, láthatóan nagyon élvezték a foglalkozást.

2. ÁBRA: A PEKINGI MAGYAR KULTURÁLIS INTÉZETBEN A KODÁLY-MÓDSZER SZERINT TANÍJTÁK A DIÁKOKAT ÉNEKELNI, FORRÁS: SAJÁT FELVÉTEL

A Kodály-módszer lényege a népdalkincs átadása, közkinccsé tétele, valamint a gyerekek zenei fejlesztése. Ennek legkönnyebben elérhető eszköze az ének. Kodály célja az volt, hogy a gyerekek kötelező oktatás keretében elsajátítsák a tiszta hangképzést, kottaolvasást, tanuljanak kottát írni, transzponálni, fejlesszék ritmusérzéküket, használják a relatív szolmizációt, amihez kézjeleket is alkalmaznak. A módszer – amelyet 1945-ben vezettek be Magyarországon, majd a világ több országában is, köztük Japánban és az USA-ban – javítja a zenei intonációt, fejleszti a ritmusérzékét, növeli a zenei írástudást, javítja az érzékelést, a motorikus képességeket, a gondolatok megfogalmazását, megformálását.

2014. december 12-én Pekingben, a Magyar Kulturális Intézetben, Kodály Zoltán születésének 132. évfordulójához kapcsolódva, a Kodály-módszer népszerűsítéséért végzett áldozatos munkájáért a Pro Cultura Hungarica díjat vehette át Kao C sien-csin asszony, a Kínai Központi Zeneakadémia zenei nevelés tanszékének vezetője. Kao C sien-csin a Sanghaji Zeneakadémián végzett, ahol tanulmányai során a nyugati zenetörténelemre szakosodott. 1988-ban a Kínai Központi Zeneakadémia zenei neveléssel foglalkozó kutatócsoportjának vezetője lett. Tanszékén ötéves alapozó oktatás keretében, többek között, a Kodály-módszeren alapuló oktatást alkalmaznak. Számos magyar zenepedagógiai munkát fordított kínaira, illetve szerkesztett, nagy figyelemmel tanulmányozta és terjesztette a Kodály-módszert.

2014. december 12-én Pekingben, a Magyar Kulturális Intézetben, Kodály Zoltán születésének 132. évfordulójához kapcsolódva, a Kodály-módszer népszerűsítéséért végzett áldozatos munkájáért a Pro Cultura Hungarica díjat vehette át Kao C sien-csin asszony, a Kínai Központi Zeneakadémia zenei nevelés tanszékének vezetője. Kao C sien-csin a Sanghaji Zeneakadémián végzett, ahol tanulmányai során a nyugati zenetörténelemre szakosodott. 1988-ban a Kínai Központi Zeneakadémia zenei neveléssel foglalkozó kutatócsoportjának vezetője lett. Tanszékén ötéves alapozó oktatás keretében, többek között, a Kodály-módszeren alapuló oktatást alkalmaznak. Számos magyar zenepedagógiai munkát fordított kínaira, illetve szerkesztett, nagy figyelemmel tanulmányozta és terjesztette a Kodály-módszert.

3. ÁBRA: DORNER OTTILIAVAL A KODÁLY PONTBAN

Végezetül néhány mondat a további zenei programokról. A szakmai tapasztalatgyűjtésem a Pekingi Művészetek Palotájában folytatódott. A tojás alakú, kívül csupa üveg és titán, belül márvány és csillogóan

fénylő, mesterséges tóval körbevett épület, a kiállító tereken kívül az operaháznak, egy koncertteremnek és egy színháznak ad helyet. Itt láttam egy operagálát az intézmény 80 tagú kórusának előadásában, a világhírű Lü Jia karmester vezetésével. A koncert első részében klasszikus szerzők operakórusaiból válogattak, a második részben pedig kínai szerzők kórusműveit adták elő. Ezen felül egy nemzetközi balettverseny döntőjébe is volt alkalmam bepillantást nyerni. A világ minden részéről érkező fiatal táncosok, a zeneirodalom szebbnél szebb balettjeiből adták elő versenytáncukat. Már egy másik helyszínen, a Liyuan Színházban pedig egy eredeti pekingi operát tekintettem meg. Láthattam a színészek öltöztetését és a maszkjuk készítését is. A pekingi opera színészeinek az énekesi és a színészi teljesítmény mellett még az akrobatika terén is otthonosan kell mozogniuk. A zenekar különleges hangszerekből áll, európai fül számára kicsit idegen a hangzásvilága.

4. ÁBRA: A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁNAK KÓRUSA, LÜ JIA VEZETÉSÉVEL, FORRÁS: SAJÁT FELVÉTEL

Felhasznált irodalom

- https://hu.wikipedia.org/wiki/Hej,_Dunáról_fúj_a_szél, 2018. 10. 23.
<http://www.balassiintezet.hu/hu/uj-kulturalis-intezet-nyilik-pekingsben/>, 2018. 10. 23.
<https://papageno.hu/featured/2017/06/kina-felzarkozna-a-kodaly-modszerbol/>, 2018. 10. 23.
<http://www.parlando.hu/2015/2015-1/Kinai-pedagogus-Kodaly-dija.htm>, 2018. 10. 23.
<https://peking.mfa.gov.hu/page/a-pekingsi-magyar-kulturalis-intezet>, 2018. 10. 23.

Lenczné Vrbovszki Judit Anikó

Lenczné Vrbovszki Judit Anikó, magyar–ének–tehetségfejlesztő tanár szakos pedagógus vagyok. Munkahelyem a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium. Magyar nyelv és irodalom, valamint tehetségfejlesztő szaktanácsadóként dolgozom. Az országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny ötletgazdája, feladatainak egyik írója, valamint főszervezője vagyok 12 éve, ennek a munkának kapcsán már a legtöbb evangélikus oktatási intézménnyel kapcsolatba kerültem. Főszervezője vagyok a Lotz János Nyári Diákegyetemnek is, ahol az elmúlt

10 évben számos evangélikus oktatási intézmény tanulója vett részt, a 30 órás tehetséggondozó szekciókban. Tehetségfejlesztő szaktanácsadóként több intézményt segítettem tehetségponttá válni és akkreditáltatni, nemcsak Tolna megyében, hanem az ország több pontján is. Szaktanácsadói napom a péntek. Elérhetőségeim: Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium 7150 Bonyhád, Kossuth u. 4. Tel: 20/8246965 e-mail: iskversenyek@gmail.com

Jelenkori traumáink

Bevezetés

Trianon és a holokauszt két meghatározó traumája a 20. századi magyar történelemnek. A béke esetében, Magyarország területének kétharmadát veszítette el, valamint a nemzetiségi lakosok tömegei mellett több mint hárommillió magyar is az új határokon kívülre került. Az 1944-ben bekövetkezett holokauszt területvesztéssel nem járt, demográfiai következménye azonban jelentős volt. A német nyomásra magyar állami közreműködéssel koncentrációs táborokba küldött magyar zsidók közül félmillióan nem éltek túl a második világhéget. Melyik iskolatípus diákjai emlékeznek jobban a huszadik századi magyar történelem két meghatározó eseményére, Trianonra és a holokausztra: a nyolc évfolyamos képzésre járó, azaz a történelmet egy cikluson át tanuló gimnazisták, vagy a történelmet kétszer négyéves bontásban (5–8. általános iskola, 9–12. évfolyam gimnázium) tanuló diákok? Ezt a kérdést próbáltuk megvizsgálni egy kérdőív segítségével, egy kutatószakkör keretén belül, az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium diákjaival. Az alább ismertetett felméréshez hasonló projektek nemcsak jó visszacsatolást jelenthetnek a történelemtanárok munkájáról, de segíthetik a történelemtanítás fejlesztését, hiszen minél pontosabb képünk van arról, hogy „mi megy át”, annál jobban lehet hangolni a rendszert. A kutatótanári státuszba tartozó kollégák számára ez jó lehetőség, hogy tartalommal töltsék meg a pályázati tevékenységüket. Mindez a motivált diákok munkájára alapozva is megtehető, ráadásul a tanulók olyan területeken is csiszolhatják képességeiket, mint a forráselemzés vagy a kérdőívezés, amelyekre a későbbiekben is nagy szükségük lehet. Mielőtt a hangsúlyozottan nem reprezentatív „minikutatás” eredményeit ismertetnénk, röviden szóljunk az előzményekről.

Intézményi-szaktárgyszertani előzmények

Az aszódi intézmény kutatótanáráként immáron harmadik éve szervezek kutatószakkört a történelem iránt mélyebben érdeklődő diákoknak. A 2015/2016-os tanévben a menekültkérdés történeti háttérét vizsgáltuk tizenegyedikes diákokkal. A szakkörön – többek között – kitértünk az iszlám fundamentalizmusra, a migráció történeti okaira, valamint a történelmi egyházak magyarországi állásfoglalásaira. A 2016/2017-es tanévben a holokauszt helytörténeti vonatkozásaival foglalkoztunk. A szakkörön részt vevő diákokkal a tanév első felében áttekintettük a holokauszt egyetemes és magyar

vonatkozásait, majd ezt követően térünk rá a helytörténeti vonatkozásokra, melynek során egy, a Horthy-korszakban Aszódon tanuló izraelita diák naplóján keresztül elemeztük a helyi zsidóság életét. A 2017/18-as tanévben már egy új, döntően tizedikes diákokból álló csapattal vágtunk bele a jelenkori magyar történelem két sorsfordító eseménye (trianoni békeszerződés, holokauszt) háttérének a megismerésébe.

A **témaválasztást** – többek között – az is indokolta, hogy e sorok szerzőjének kutatási témája a trianoni békéhez kapcsolódik, doktori disszertációjának témája Szabó Dezső és Féja Géza Trianon-reflexiója volt¹⁰. Az elméleti érdeklődésen túl az iskola történelem munkaközösség-vezetőjeként fontosnak tartottam már korábban is, hogy a diákjainkhoz közelebb hozzuk a trianoni problematikát. Ezért is hoztuk létre 2007-ben intézményünkben a Rákóczi Szövetség iskolai szervezetét. A civil szervezet egésze alatt azóta minden évben tanulmányi kirándulásokat szervezünk a történelmi Magyarország megismerése céljából. Fontosnak tartottuk azt is, hogy az elszakított területeken kívül élő magyar diákokkal szorosabb kapcsolatot építsünk ki. Ezért is kezdeményeztem, hogy vegyük fel a kapcsolatot egy felvidéki magyar iskolával. Ez megtörtént, 2016-ban testvériskolai megállapodást kötöttünk az ipolyvári Fegyverneki Ferenc Közös Igazgatású Iskolával, azóta március 15-e hőseiről és a nemzeti összetartozásról közösen emlékezünk meg, továbbá számos közös programot (pl. énekkari találkozó, közös sportnap) szervezünk. Azt gondolom, hogy ha a történelem nemcsak évszámok halmazát jelenti a diákoknak, hanem időnként élmény- és tevékenységközpontú elemeket is próbálunk behozni az oktatásba, nagyobb eséllyel sikerülhet felkelteni a tanulók érdeklődését múltunk sorsfordító eseményei iránt. Csak egy példa: fontos, hogy a tananyagban szerves része a határon túli magyarság bemutatása, ugyanakkor egy határon túli magyar iskolával lebonyolított program révén diákjaink személyes kapcsolatokat létesíthetnek olyan diákokkal, akik a határ túlsó oldalán élnek. A kettő – tananyag és élmény – együtt válhat szerves egésszé.

A kutatószakkör másik témája, a holokauszt, szintén kiemelten van jelen évek óta iskolánk programjában. Több mint egy évtizede végzős diákjainkkal minden év februárjában ellátogatunk a Holokauszt Emlékközpontba¹¹, ahol az érettségire készülő korosztály rendhagyó történelemórán vesz részt (beszélgetések túlélőkkel, szerepjáték, az állandó kiállításához kapcsolódó feladatok közös megoldása). 2016-ban iskolánk Zeman Csaba magyar szakos kollégám vezetésével bekapcsolódott a Zachor Alapítvány „Virtuális találkozások túlélőkkel és szemtanúkkal” című projektjébe, melynek keretében iskolánk tanulói várostörténeti sétákon mutatják be kortársaiknak a helyi zsidóság történetét. 2016 és 2017 őszén történelemtanárként magam is részt vettem

¹⁰ A disszertációra épül Péterfi Gábor *Szabó Dezső és Féja Géza Trianon-reflexiója és külpolitikai nézetei* c. könyve (Bp., L'Harmattan, 2011).

¹¹ A látogatás része annak a programunknak, mely a totalitárius diktatúrák áldozatainak kíván emléket állítani. 2005 óta minden év februárjának egy napján a végzős diákok tanáraikkal megtekintik a Terror Háza Múzeum és a Holokauszt Emlékközpont állandó kiállítását, illetve utóbbi emlékhelyen rendhagyó történelemórán vesznek részt.

a pesti várostörténeti sétákon, az emelt szintű képzésre járó diákjaimmal. Továbbá minden évben, a holokauszt emléknapján Sneff Mária magyar–történelem szakos tanárnő tanítványaival, az emlékműsor részeként, közös versolvasásra invitálja az iskola diákjait. Az elmúlt években Radnóti Miklós verseit (*Nem tudhatom, Levél a hitveshez, Aludj*) szavaltuk közösen a diákokkal.

Szakirodalmi előzmények

Az idei, 2017/2018-as tanévben tehát a 20. század két tragikus fordulópontját elemeztük a kutatószakkörön. Az iskolai-szaktudományi – fentebb már ismertetett – előzményeken túl volt egy írás, mely elméleti keretet és egyfajta kiindulópontot adott a szakkör tematikus felépítésének. Romsics Ignác történész, egy 2012-es Rubicon-tanulmányban¹² hívta fel a figyelmet arra, hogy bár látszólag Trianon és a holokauszt nem függ össze egymással, valahol mégis mindkét esemény „ugyanannak a történelmi fejleménynek, a nemzeti liberális magyar állam- és nemzetépítés tragikus kudarcának egymással szorosan összefonódó komponense.”¹³ 1920 egyszerre volt a történelmi Magyarország felbomlását szentesítő trianoni békeszerződés, valamint a meginduló bűnbakképzés eredményeként a zsidó vallású ifjúság értelmiséggé válásának korlátozását szolgáló felsőoktatási törvény, a numerus clausus bevezetésének éve. A Horthy-korszak politizáló közvéleménye nem egy nagyhatalmi döntés következményeként látta Trianont, hanem az 1918/19-es forradalmak „árulásából” vezette le a bukást. Miután pedig a Tanácsköztársaság vezetői között nagyobb részben zsidó származású politikusok szerepeltek, a német tördőfés-elmélethez hasonlóan, Magyarországon is megszületett a tétel: a zsidóságot és a velük azonosított szervezeteket (kommunistákat, szabaddkőműveseket) felelősek az ország széteséséért. Romsics idézett írásában felhívja a figyelmet arra is, hogy a korszakban kevesen jutottak el Trianon valódi okainak (nagyhatalmi szándékok és döntések, nemzetiségi kérdés, világháborús vereség) feltárásiáig. E kevesek közé tartozott a polihisztor Németh László, aki 1934-ben a következő sorokat vetette papírra: „A Habsburg Monarchiát a nacionalizmus végső következtése, a népek önrendelkezésének az elve dobtá szét. Mihelyt nemzetiségeinket ez a 19. századi elv teljesen hatalmába kerítette, Magyarország régi alakjában nem maradhatott fenn, az engedékenység éppúgy felrobbantotta volna, mint a türelmetlenség.”¹⁴ Trianon és a zsidóságot sorsának összekapcsolódását mutatták az 1930-as évek végének, negyvenes évek elejének eseményei: a revíziós politika eredményeivel (1938–41) párhuzamosan zajlott – részben német nyomásra – 1938-tól a zsidó vallású, majd származású magyar emberek többségének kiközösítése a magyar társadalomból. Mindez szemben állt azzal, amit a dua-

¹² Romsics Ignác: Huszadik századi traumáink – Trianon és a holokauszt. In: Rubicon, 2012/9–10. 38–65.

¹³ Uo. 40.

¹⁴ Németh László: *A magyar élet antinómiái* (1934). Idézi: Romsics, uo. 52.o.

lizmus korának államépítő politikája jelentett, azaz a magyar szabadelvű nemzetépítés kísérlete kudarcba fulladt.

Hogyan lehet ezt a két, külön-külön is bonyolult, számos ponton találkozó, tragikus eseménysort áttekinteni olyan diákokkal, akik 16 évesen a gimnáziumi tananyag szerint még csak a kora újkori történelem főbb eseményeit tanulják?

Szakköri munka

Nos, az eddig felsorolt elemeken túl (minden diákot érintő emléknapi műsorok, tanulmányi kirándulások, szakirodalom) volt még egy fogódzónk: iskolánkban 2001 óta működik a *Tudomány a fiataloknak* c. sorozatunk, melyben egy-egy téma szakavatott tudósai foglalják össze a tudományos ismeretterjesztés keretében egy-egy életmű vagy kérdéskör legfrissebb kutatási eredményeit¹⁵. Épp az előbb idézett tanulmány szerzője, Romsics Ignác volt 2001-ben az első vendégelőadója e sorozatunknak iskolánkban. Mivel a szakkörön részt vevő diákok a sorozat induláskor (2001, 2002) születtek, ezért értelemszerűen nem emlékezhetek az ott elhangzottakra. Pár éve azonban digitálisan rögzítjük a *Tudomány a fiataloknak* c. sorozat előadásait, így azok – vagy egy-egy részletük – bármikor lejátszhatóak egy-egy tanórán vagy szakkörön.

A heti egyszeri, 45 perces **kutatószakkör első félévében a trianoni kérdéskör** tanulmányozását az előbb említett sorozat keretében megtartott egyik előadás – több részletben történő – levetítésével kezdtük. 2017. április 20-án Ablonczy Balázs, az ELTE történésze és az MTA „Lendület” Trianon 100 Kutatócsoport vezetője, tartott előadást diákjainknak Trianon-legendák címmel, ez volt tehát a szakkörünk kiindulópontja a már idézett Romsics-tanulmány mellett. Az előadásban a diákok számára is érthető módon szólt az előadó a Trianonhoz fűződő legendákról (pl. Clemenceau magyar menyee, hajózható patakok legendája, szabadkőművesek állítólagos szerepe), ezek történeti gyökereiről, valamint a békeszerződéshez vezető tényleges okokról (nagy hatalmak, nemzetiségek szerepe). Úgy dolgoztunk a diákokkal, mint egy egyetemi szemináriumon: apránként haladtunk előre, mindig egy-egy résztémát elemezve. Volt, hogy egy forrás segítségével jártuk körbe az adott kérdést, máskor pedig egy-egy résztémát kiselőadás formájában dolgoztunk fel. Például amikor Ablonczy előadásában a menekültek helyzetéről beszélt, egy Rubicon-tanulmány alapján tartott a szakkör egyik diákja kiselőadást¹⁶, amit aztán közösen megvitattunk. Az első világháborús vonatkozások összetettsége miatt, természetesen fontos volt a téma feldolgozása során

¹⁵ Az elmúlt három évben nyolc történész tartott előadást iskolánkban, zárójelben tüntetjük fel az előadások témáját. A 2015/2016-os tanévben Varga Zsuzsanna (Osztyárharcos mindennapok vidéken a Rákosi-diktatúrában) és Hermann Róbert (1848/49-es forradalom és szabadságharc fordulópontjai), a 2016/2017-es tanévben Sipos Balázs (Amerikai görögök a Horthy-korszakban), Szokolai Domokos (Gulág) és Ablonczy Balázs (Trianon-legendák), a 2017/2018-as tanévben pedig Ligeti Dávid (Erdély az I. világháborúban), Paár Ádám (A történelmi filmek szerepe a közgondolkodásban) és Bartha Ákos (Bajcsy-Zsilinszky Endre élete) tartott előadást Aszódon.

¹⁶ Szűts István Gergely: *Elűzöttek. Menekültek, optánsok és vagonlakók*. In: Rubicon, 2017/7–8. 52–61.

a tanári magyarázat is. Az európai és a magyar vonatkozások után áttekintettük Trianon helytörténeti vonatkozásait is (pl. aszódi repülőgépgyár bezárása).

A tanév **második félévében** következett a **holokauszt témakörének** áttekintése. Szakmódszertani szempontból itt is a „távolról indítunk, majd a helytörténethez érkezőnk” elvet követtem. Azaz az európai összefüggések (náci Németország szerepe, antiszemitizmus okainak áttekintése) megtárgyalása után következett a Horthy-korszak vizsgálata (itt már a két kérdéskör – Trianon és a zsidótörvények – összekapcsolásával), majd az aszódi vonatkozások áttekintése. A kelet-közép-európai párhuzamok és a hiteles filmes feldolgozás okán a „*Karol – Az ember, aki pápa lett*” c. film idevágó részleteit elemeztük a diákokkal. A helytörténeti szálak bemutatásában két kollégám is segítségemre volt, nekik ezúton is hálásan köszönöm a segítségüket. Zeman Csaba, az aszódi evangélikus középiskola magyartanára volt az, aki 2016-ban „bekapcsolta” iskolánkat – ahogy erre már korábban utaltunk – a Zachor Alapítvány „Virtuális találkozások túlélőkkel és szemtanúkkal” című projektjébe. Zeman tanár úr vállalta, hogy tavasszal egy történelmi séta keretében bemutatja a helyi zsidóság szerepét a település történetében. Az aszódi séta során megtudhattuk, hogy az aszódi evangélikus gimnázium a vizsgált korszakban nyitott volt a helyi izraelita hitközség előtt, a zsidó családok itt taníttatták gyermekeiket. Ezzel függ össze, hogy az 1943/1944. tanévben a gimnáziumnak tizenegy izraelita diákja volt. A háború miatt a tanévet április elején lezárták – két hónap múlva a gimnázium izraelita vallású tanulóit is vagonokba zárva küldték a gettóba, majd Auschwitz felé. Köszönettel tartozom továbbá Odler Zsoltnak, aki az Aszód Városi Kulturális Központ intézményvezetőjeként rendelkezésemre bocsájtott korábban egy visszaemlékezést, mely 1938-tól mutatja be egy egykori aszódi izraelita diák emlékeit arról, hogy a zsidóellenes törvénykezés miként szivárgott le a hétköznapiakba. A visszaemlékezés a tanulók visszajelzései alapján jelentős segítséget jelentett a téma feldolgozásakor.

A kérdőív

A tanév végén, 2018. május közepén érkeztünk el oda, hogy kellő információ birtokában kérdőívet állítsunk össze arról, hogy a mai 14 éves diákok mennyi információval rendelkeznek Trianonról és a holokausztról. Két osztályban, összesen hatvan kilencedikes diák töltötte ki az online kérdőívet.¹⁷ A hipotézisünk az volt, hogy azok (négy évfolyamos képzésre járó) tanulóink, akik nyolcadik általános iskola után érkeztek az intézményünkbe – miután már az általános iskola utolsó két évében tanultak Trianonról és a második világháborúról – több mindent tudnak felidézni Trianon és a ho-

¹⁷ Itt mondok köszönetet Valcsák László és Takács Judit informatika szakos kollégáknak, akik a saját óráikon mindezt lehetővé tették és a lebonyolítást segítették.

lokauszt témakörében, mint azok a diákok, akik a nyolc évfolyamos képzésre járnak. Utóbbiak az 5–6. évfolyamon nem tanulnak klasszikus történelmet (iskolánkban latin örökségünkkel foglalkoznak ekkor), hetedikről kezdik el egy hatéves cikluson át a történelmet tanulni. Ebből adódik, hogy ők a kérdőív kitöltésekor még csak a 17. század történelmét tanulták, Trianonnal és a holokauszttal majd csak a 11. évfolyamon, 17 évesen találkozhatnak – legalábbis a tanórák tekintetében – először.

A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt, ezzel együtt is minden diák kitöltötte a 10 kérdésből álló kérdéssort. Miután az osztályok esetleges beazonosítását (egy évfolyamon van több 4, illetve nyolc évfolyamos osztály is) szeretnénk elkerülni, ezért a kiértékelés szempontjából nevezzük „X” osztálynak a négy évfolyamos képzésre járók (tehát a 20. századot egy évvel korábban már tanuló) csoportját, az „Y” osztály pedig a nyolc évfolyamos képzésre járó diákokat jelöli (ők azok, akik még egyáltalán nem foglalkoztak tanórán a jelenkorral). Mindössze tíz kérdésre kellett a 60 tanulónak válaszolnia, ezért a teljes eredménysort közöljük a melléklet részeként, zárójelben a megoldásokkal a kérdések és opciók közzlése után. Az eredmények összegzése után kiderült, hogy a hipotézisünk nem igazolódott: 10 kérdéséből kilencre az „Y” osztály adott több helyes választ, annak ellenére, hogy még nem foglalkoztak tanórán ezekkel a témákkal. Egyetlen feladat volt, amelyre a 4 osztályos képzésen lévők („X”) válaszoltak nagyobb arányban helyesen, ez a kérdés a Trianon után elcsatolt területekkel volt kapcsolatos.

Mivel egy hatvanfős minta eleve nem lehet reprezentatív, így óvakodnánk attól, hogy mélyreható következtetéseket vonjunk le az eredményekből. Annyi talán kijelenthető, hogy a szociokulturális háttér döntő jelentőségű, továbbá ma már az információk számos csatornán jutnak el a diákokhoz, a tanóra szerepét nekünk, tanároknak a helyén kell kezelnünk, túlértékelnünk azonban nem szabad. A digitális csatornák elterjedése mellett a tanórán kívüli foglalkozások (emléknapok, tanulmányi kirándulások, Tudomány a fiataloknak c. sorozat) kiemelt szerepére is rávilágíthat a felmérés, hiszen mégis azok a diákok voltak naprakészebbek a jelenkori magyar történelem két traumájának emlékeztetét vizsgálva, akik tanórai keretek között még nem is találkoztak Trianon és a holokauszt témájával. Továbbá szerepe lehet annak is, hogy a nyolc évfolyamos gimnáziumi képzésbe bekerülő diákok már 10 éves korukban kerülnek be egy olyan közegbe, ahol a kompetenciamérések alapján láthatóan jobb eredmények születnek országos összevetésben, mint az általános iskolák 5–8. évfolyamán maradó diákok esetében.

Az ilyesfajta szakköri munka fejlesztésében rengeteg potenciál van, így mindenképpen érdemes lehet tovább fejleszteni mind a munkamódszert, mind a kérdéssorokat. Érdekes, némileg az előzetes elvárásoknak ellentmond (pl. a filmes reprezentáció miatt), hogy a vizsgált csoportokban a holokauszttal kapcsolatban alacsonyabb volt a jó válaszok aránya. Természetesen ezt segíthetné, ha a jó gyakorlatok megosztása intenzívebb lenne a történelemtanárok körében. A kutatószakkör munkájában az alábbi

diákok vettek részt: Apjok István, Makádi Gréta, Schlenk Viktória, Máthé Hajnalka, Kormos Kata, Fodor Szebasztian, Kovács Gergely, Horváth Bea és Fábíán Noémi. Jár a köszönet és elismerés nekik is, hogy a távolról sem egyszerű történelmi kérdések feldolgozásában aktívan és érdeklődően vettek részt.

Felhasznált irodalom

- Ablonczy Balázs: Trianon-legendák. Jaffa Kiadó, Budapest, 2010.
- Ablonczy Balázs: Rettenetes év. A párizsi békekonferencia és Magyarország, 1919–1920. In: Rubicon, 2017/7–8. sz. 4–13. o.
- Braham, Randolph L.: A magyar holocaust. 1–2. kötet. Gondolat, Budapest, 1988.
- Cartledge, Bryan: Trianon egy angol szemével. Officina, Budapest, 2009.
- Estók János: Mi veszett oda a nagy háborúval és Trianonnal? Magyarország gazdasága 1914-ben. In: Rubicon, 2017/7–8. sz. 68–81. o.
- Huhák Heléna – Szécsényi András: Holokauszt alulnézetből. A személyes emlékezet múzeumi forrásai. Holocaust Dokumentációs Központ és Emléktárgygyűjtemény Közalapítvány, Budapest, 2016.
- Kőbányai János (szerk.): Holokauszt olvasókönyv. Múlt és Jövő Alapítvány, Budapest, 2017.
- Kubassek János: Mit veszített Magyarország Trianonban? In: Rubicon, 2017/7–8. sz. 82–88. o.
- Pritz Pál: Az a „rövid” 20. század. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 2005.
- Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés. Osiris, Budapest, 2007.
- Romsics Ignác: Huszadik századi traumáink. Trianon és a holokauszt. In: Rubicon, 2012/9–10. sz. 38–65. o.
- Sebők László: Kettévágtott települések. Komárom, Sátoraljaújhely, Szabadka. In: Rubicon, 2017/7–8. sz. 94–95. o.
- Szűts István Gergely: Elűzöttek. Menekültek, optánsok és vagonlakók. In: Rubicon, 2017/7–8. sz. 52–61. o.

1. sz. melléklet (kérdőív)

Trianon, holokauszt

- Mikor írta alá a magyar kormány a trianoni békeszerződést? *
 - a. 1920. jan. 4.
 - b. 1920. jún. 1
 - c. 1920. jún. 4.
 - d. 1921. jan. 5.
- Az akkori magyarság egy része külföldre került Trianon miatt. Minden hányadik magyar került külföldi országba? *
 - a. minden második
 - b. minden harmadik
 - c. minden negyedik
 - d. minden ötödik
- Mely államok részesedtek az egykori történelmi Magyarország területéből a béke következtében? *
 - a. Csehszlovákia, Románia, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság
 - b. Ukrajna, Románia, Csehszlovákia
 - c. Görögország, Csehszlovákia, Ausztria
 - d. Ausztria, Svájc, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság
- Magyarország területének mekkora részét veszítette el Trianon következtében? *
 - a. negyedét
 - b. harmadát
 - c. kétharmadát
 - d. négyötödét
- Mely tájegységek kerültek idegen országba a béke miatt? *
 - a. Erdély és Délvidék
 - b. Délvidék és Kiskunság
 - c. Kiskunság és Erdély
 - d. Felvidék és Dunántúl

6. Melyik évben volt a holokauszt Magyarországon? *

- a. 1941
- b. 1942
- c. 1943
- d. 1944

7. Melyik csoportot érintette ez a tragédia? *

- a. magyarországi örmények
- b. magyarországi németek
- c. magyarországi zsidók
- d. magyarországi szlovákok

8. Melyik nagyhatalom katonai megszállásával függött össze ez a tragédia? *

- a. Franciaország
- b. Nagy-Britannia
- c. Szovjetunió
- d. Németország

9. Hány magyar ember halt meg a tragédia következtében? *

- a. tízezer fő
- b. százezer fő
- c. kétszázötvenezer fő
- d. félmillió fő

10. Ki volt az ország kormányzója a holokauszt időszakában? *

- a. Bethlen István
- b. Gömbös Gyula
- c. Horthy Miklós
- d. Bárdossy László

1. sz. melléklet (értékelés)

„X” osztály

1. Mikor írta alá a magyar kormány a trianoni békeszerződést?

- (1920. június 4.)

„Y” osztály

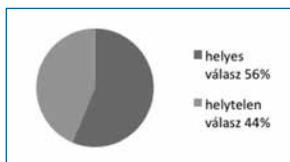
2. Az akkori magyarság egy része külföldre került Trianon miatt. Minden hányadik magyar került külföldi országba?

- (minden harmadik)

3. Mely államok részesedtek az egykori történelmi Magyarország területéből a béke következtében?

- (Csehszlovákia, Románia, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság)

4. Magyarország területének mekkora részét veszítette el Trianon következtében?
 • (kétharmadát)

5. Mely tájegységek kerültek idegen országba a béke miatt?
 • (Erdély és Délvidék)

6. Melyik évben volt a holocaust Magyarországon?
 • (1944)

7. Melyik csoportot érintette ez a tragédia?
 • (magyarországi zsidók)

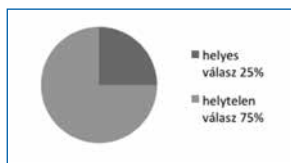

8. Melyik nagyhatalom katonai megszállásával függött össze ez a tragédia?
 • (Németország)

9. Hány magyar ember halt meg a tragédia következtében?

• (félmillió fő)

10. Ki volt az ország kormányzója a holocaust időszakában?

• (Horthy Miklós)

Melléklet

1. Általános iskola felső tagozat (5–8. évf.) + 4 évfolyamos gimnázium (9–12. évf.) történelem tananyagbeosztása

5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
őskor, ókor, középkor első szakasza (1301-ig)	középkor második, újkor első szakasza (1848/49-ig)	újkor második szakaszától a jelenkor első szakaszáig (1871–1945)	jelenkor (1945–2004)
9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
őskor, ókor, középkor	újkor (1848/49-ig)	újkor második szakaszától a jelenkor első szakaszáig (1871–1945)	jelenkor (1945–2004)

2. Nyolc évfolyamos gimnázium tananyagbeosztása (történelem 7. évfolyamtól)

5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Latin örökségünk / társadalomismeret tantárgy (történelem tantárgy nincs)		őskor, ókor	középkor
9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
újkor korai szakasza (16–18. század)	újkor késői szakasza (18–19. század)	újkor végétől a jelenkor első szakaszáig (1871–1945)	jelenkor (1945–2004)

Történelmi korszakok

őskor: Kr. e. több millió év (ember megjelenése) – Kr. e. 3000 (írás és első államok)

ókor: Kr. e. 3000 – Kr. u. 476 (a Nyugat-Római Birodalom bukása)

középkor: 476–1492 (Kolumbusz Kristóf felfedezi Amerikát)

újkor: 1492–1914 (az első világháború kitörése)

jelenkor: 1914 – ma is tart.

Péterfi Gábor, PhD

2009-ben az ELTE Doktori Iskolájában summa cum laude minősítéssel védte meg doktori disszertációját. A disszertációra épül a L'Harmattan Kiadó gondozásában, 2011-ben megjelent kötete (Szabó Dezső és Féja Géza Trianon-reflexiója és külpolitikai nézetei), melyért 2012-ben megkapta a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógus Kutatói Pályadíját. A magyar népi mozgalom külpolitikájával foglalkozó szerző az egyik szerkesztője és szerzője volt a 2016-ban megjelent NépiBlog című kötetnek. Három további kötet szerkesztésében vett részt: A huszadik század emlékezete a Galga mentén (2012), Evangélikus iskola a Galga partján (2014), Történelemtanításról a XXI. század elején (2016).

2000 óta tanít történelmet és filozófiát az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnáziumban, 2005 óta a történelem munkaközösség, 2007 óta pedig a Rákóczi Szövetség iskolai csoportjának vezetője. 2013-tól a Magyarországi Evangélikus Egyház megbízásából az egyház által fenntartott oktatási intézmények történelem tantárgygondozója. 2011 óta az Oktatási Hivatal által felkért szakértőként véleményezi a történelem tantárggyal kapcsolatos kiadványokat (tankönyvek, atlaszok, munkafüzetek, feladatgyűjtemények). Felesége, Péterfi Eszter, szintén pedagógus, négy gyermekük van: Botond, Csongor, Zoltán és Júlia.

„Néhányan már úgy beszélnek a Spielmarktról, mint az édesanyjukról...”

Egy nemzetközi evangélikus kezdeményezés múltja, jelene és jövőképe

2018 januárjáig nem is tudtam arról, hogy van ilyen. Ekkor értesültem az EPSZTI felhívásáról, amely többek között németül jól beszélő gyakorló tanároknak szólt, és most már nagyon örülök annak, hogy az e-mail nem vészett el a számos teendőm között. Óvatos szervezés kezdődött, hiszen a külföldi partner újnak számított, és nem lehetett sejteni, mit kínálnak pontosan, mire számíthatunk tőlük, illetve nekünk, magyaroknak hol a helyünk ebben az egészben.

Története

Az idei rendezvény a 28. volt a sorban, az elsőt tehát 1990-ben tartották. (2017-ben a reformációs év miatt elmaradt.) A kezdetekkor még csak 350-400 érdeklődő vett részt az eseményen, amely szám mostanra megtízszereződött, és jelenleg 3000-4000 látogató körül mozog. A Spielmarkt 2003-ban vált nemzetközivé: először a lengyelek csatlakoztak a német anyanyelvű ötletgazdákhhoz, majd svédek, magyarok, olaszok, horvátok színesítették a szervezők és a kiállítók csapatát, és ez napjainkban is bővül, hiszen az alapötlet többek között az volt, hogy Európa azon a helyen találkozzon újra, ahol egykor megosztott volt: Potsdamban, nyugat és kelet régi politikai határán. Napjainkban a helyszín Hermannswerder, egy ún. evangélikus (fél)sziget – festői háttérrel nyújt a standokhoz; templommal, iskolaépülettel, modern közösségi térrel egy tó partján, a fák árnyékában.

Fenntartók, célkitűzések, megszólítottak

A Spielmarkt ötletgazdái és fenntartói a németországi tartományi evangélikus ifjúsági parókiák, illetve evangélikus templomok gyermek- és ifjúsági munka szervezetei, többek között Berlin-Brandenburgban, valamint Sachsen és Anhalt tartományokban. Mellettük még a potsdami Hoffbauer Alapítvány és a berlini Stephanus Alapítvány játszik fontos szerepet a működtetésben, amelyek többek között át- és továbbképzési lehetőségeket kínálnak Németországban és Európában.

Mi is az a Spielmarkt? Egy olyan szakmai fórum és játszótér, amelyet minden év májusának elején tartanak Berlin közelében három napon át. A szervezők a következőképp határozták meg az esemény célkitűzéseit:

- teret akarnak biztosítani az egyéniség kibontakozásának, bemutatva a játékot, mint az „ember isteni tulajdonságát”, továbbá kapcsolatok kiépítésén keresztül az összetartozást szimbolizálják;
- szeretnék egy ökumenikus/internacionális hálózatot és fórumot létrehozni az olyan határokon átívelő játékos kapcsolatok számára, amelyek különféle iskolák (tanulás), templomok (spiritualitás) és más szociális munka (diakonikus cselekvések) találkozásai során jönnek létre;
- habár Európa (politikailag, kulturálisan...) megosztott, az emberek különböző országokból itt együtt játszhatnak, véleményt cserélhetnek tapasztalataikról, felfríshetik mindennapi pedagógiai gyakorlatukat.

A szervezők a játékra egyfajta kultúraalakító elemként és innovációs tevékenységként tekintenek, és a rendezvénnyel meg szeretnék szólítani az iskolákat és a gyerekekkel foglalkozó intézmények, egyesületek dolgozóit: tanárokat, óvónőket, szociál- és gyógypedagógusokat, önkénteseket és a gyámügyi hivatalok munkatársait. A célcsoportot alkotják még a templomok, a diakóniák dolgozói, hitoktatók és plébánosok, illetve azok az egyetemi vagy főiskolai hallgatók, akik pedagógiai tanulmányokat folytatnak. Végül, de nem utolsósorban természetesen szólni akarnak a családokhoz.

A Spielmarkt tehát jóval többről szól, mint a tudás átadásáról; egyszerre helyszíne a találkozásnak és a tapasztalatcserének a spiritualitás (egyház), a képzés (iskolák) és a szociális cselekvés (diakónia) hálójában. A nemzetközi résztvevők között a játék az összekötőkapocs.

Felépítése

Az **első nap** tisztán elméleti-szakmai jellegű, zártkörű fórum, amelynek résztvevői az egyház, az oktatás vagy a diakónia területén tevékenykednek, és a közös gondolkodásnak, tapasztalatcserének szentelik a délutánt. Ennek mindig van egy vezérgondolata,

és a jelenlévők kreatív együttműködését igényli. 2018-ban a *Weniger spielt mehr*¹⁸ jelmondatból indult ki az egész napos workshop, amelynek keretein belül lehetőségük nyílt a kiállítóknak megismerniük egymást, illetve változatos munkamódszerekkel ötleteltek különböző kérdéskörökben. Az egyik ilyen többek között a *játék* fogalmának, társadalmi helyzetének a meghatározása volt, amelyben egy meghívott előadó, Christian Quarch, német filozófus nyújtott segítséget *Rettet das Spiel!*¹⁹ című könyvének bemutatásával. A fórum napjának estéjén történik a kiállítás hivatalos megnyitója a Hermannswerderen, amely már a nagyközönség számára is nyilvános esemény: egy játékot népszerűsítő előadás, melyet állófogadás követ.

A **második és a harmadik nap** már a kiállítóké és a látogatóké. A 9:45-kor kezdődő játékos megnyitó után 10:00 órakor kezdődnek a nemzetközi workshopok, ahol az érdeklődők kipróbálhatják a standokon bemutatott játékokat, beszélgethetnek a kiállítókkal, kapcsolatokat köthetnek, ötleteket gyűjthetnek stb. Ezek a másfél órás események párhuzamosan zajlanak, így sokszor meglehetősen nehéz választani közülük.²⁰

A helyszínen való eligazodást egy tetszetős programfüzet segíti, akárcsak egy kulturális fesztiválon. A kis könyvecskét német és angol nyelven olvashatják az érdeklődők, benne szakmai tanulmányokat és az egyes workshopok rövid rezüméit. Az *1. ábra* a szóban forgó programfüzetből való, amelyen olvasható a foglalkozások kezdési időpontja, tartama, helyszínei – a termeket legtöbbször színek jelölik. Utána következik a workshop címe, majd a házigazdák nevei, végül pedig az esemény jellege²¹, külön jelölve az angol nyelvű programokat. A *2. ábra* pedig a programfüzet hátoldala, ahol látható a kiállító- és játszótér (nagy épület balra) és a játékszízetek (kör alakú ábrák, legtöbbször sátrak, az egész napos kiállítás helyszínei).

A második nap végén, szombaton este egy rövid, ám ezúttal inkább szórakoztató előadás zárja le az egész rendezvényt, utána ismét állófogadás következik, ahol újra lehet beszélgetni, élményeket mesélni, és először levonni az adott évi Spielmarkt tapasztalatait.

18 A német nyelvű mottó többféleképpen fordítható; egy adott megfeleléssel nem fedhető le a benne rejlő összes jelentéstartalom. Fordítási lehetőségek: *Kevesebben többet játszanak. / Kevesebb többet játszik.* (ford. RÁ)

19 *Mentsétek meg a játékot!* (ford. RÁ)

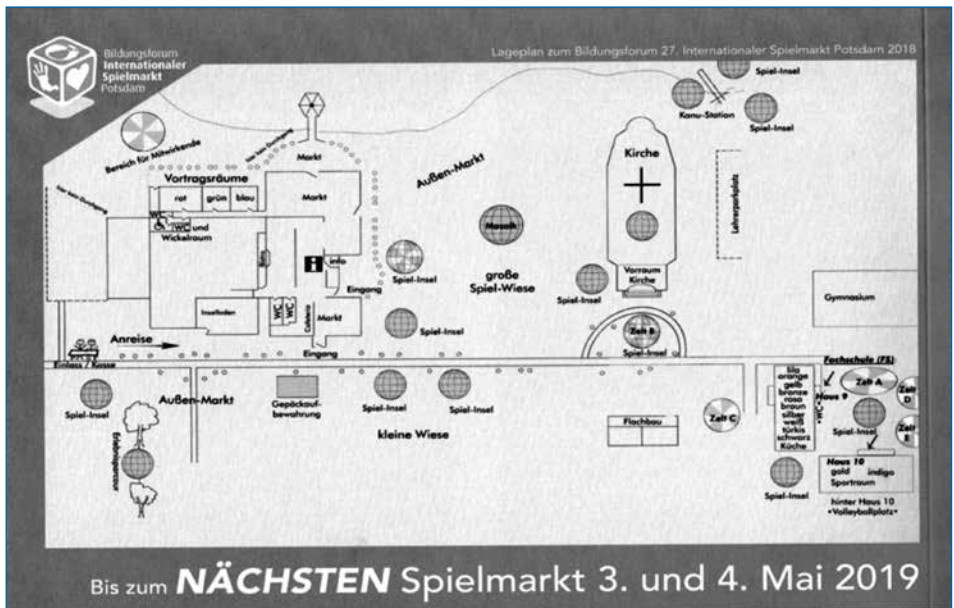
20 Az én választásom egy kommunikációs játékára esett. A játékosokat négyes csoportokra osztották, és az egyes asztaloknál különböző tematikájú kérdéskörökben beszélgettünk, mondtuk el egymásnak személyes véleményünket. Nem lexikális tudásról volt itt szó, hanem például családoknak, hobbitársaságoknak, tiniknek, barátoknak, szerelmespároknak stb. címzett felvetésekről, amelyeket a gyakorló pszichológusként tevékenykedő szerkesztő a célcsoportot általánosan foglalkoztató témákból emelt ki, állított össze. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy a fenti leírás nem reklám (jóllehet a tiniknek szóló boxot megvettem, és azóta alkalmazom a nyelvvizsga-felkészítésben...), hanem érzékeltetni szerettem volna, mennyire interaktív egy ilyen foglalkozás.

21 Az *Aktion* kifejezés általában a létszám- és időkorlát nélküli eseményeket jelöli, míg a *workshop* (WS) esetében a résztvevők száma véges, a helyfoglalás érkezési sorrendben történik.

Freitag, 4. Mai				Progra
Zeit	Ort	Mit wem?	Titel (gekürzt)	Typ
9.45	Kirche	Spielmarktteam u. Latzhosen o.V.	Eröffnung	Aktion
ständig	Gelände		14 Spielinseln	Aktion
ständig	Gelände	ZfSL und Partner	Kanustation	Aktion
ständig	Gelände		Spielerisch hoch hinaus	Aktion
10.30 - 12.00	Zelt E	Joao Albertini	Aktivierung durch Theaterpädagogik	WS
10.30 - 12.00	Silber	Viktoria Wloka M.A. / Kai Linke	Aufstellungsarbeit mit dinglichen Stellvertretern	WS
10.30 - 12.00	Rot	Dr. Altmannspurger / Dieckmann	Barfuß die Bibel entdeckt! Abenteuer Spiele mit Alltagsmaterial.	WS
10.30 - 12.00	Bronze	A. Hensinger / J. J. Kitsurritroj	Brainstormen – Bauen – Spielen	WS
10.30 - 12.00	Gold	Dr. Sonja Ehret	Das Spiel von Jung und Alt in Lobbach – ... spielen von 4 bis 104	FV IT
10.30 - 12.00	Türkis	Svenja Anhut	Gender in Games	WS
10.30 - 12.00	Braun	Hans-Albrecht Weber	Geschichten spielen aus dem Erleben – Jeux Dramatiques	WS
10.30 - 12.00	Grün	Klaus-Peter Rudolph	Magische Zahlenanordnungen. Gurami-Rätsel im Unterricht	WS
10.30 - 12.00	Weiß	Susanna Quandt	Methoden des Empowerment	WS
10.30 - 12.00	Lila	Paolo Rossetti Murittu	Musical games for inclusion.	WS
10.30 - 12.00	schwarz	Christian Offer	Pantomimen-Theater – Woher kommt unser Müll, wohin geht er?	WS
10.30 - 12.00	Rosa	Áron und Domonkos Bence	Sinn der Spezialisierung – Kreative Potenziale in der Spielindustrie	WS
10.30 - 12.00	Orange	PhD Pim van der Pol	Spieldiagnostik bei Kindern von 3-12 Jahre – mit der GOrS-Methode	WS
10.30 - 12.00	Gelb	Anja Hänel	Spiele für mobile Kinder	WS
10.30 - 12.00	Zelt A	Astrid Schulze	Spielen – Nichts und Alles	WS
10.30 - 12.00	Lindgrün	C. Liefeld / K. Richter	Spielzeugfreier Tag in der Kita – Methoden in der Suchtprävention	WS
10.30 - 12.00	Indigo	Claudia Filker	Talk-Boxen – Spielerisch ins Gespräch kommen	WS
10.30 - 12.00	Zelt D	Sevella / Gonda / Adrienn	Dekorative Muster der Volkskunst auf Brettspielen	WS
10.30 - 12.00	Sportraum	Claudia Kühn	Theater mit nix... – ein Theaterworkshop aus der Leere	WS
10.30 - 12.00	Zelt B	Mr. Gabor Veress	Tischfußball „Knopfußball“ – Von Kinderspiel bis Sportspiel	WS
11.00	Zelt C	Anton Wimmer	Spiel im Spiegel der Gesellschaft	Forum
12.00	Wiese	Verein KLANZA	Integrationsstanz – der ganze Spielmarkt tanzt	Aktion
12.00	Kirche	Natalie Altnöder	Meditative Tänze	Aktion

HINWEIS: Die Anzahl der Teilnehmenden je Workshop ist begrenzt. • **NOTE:** The number of participants per workshop is limited!

1. ÁBRA: A PÉNTEK DÉLELŐTTI PROGRAM 2018-BAN

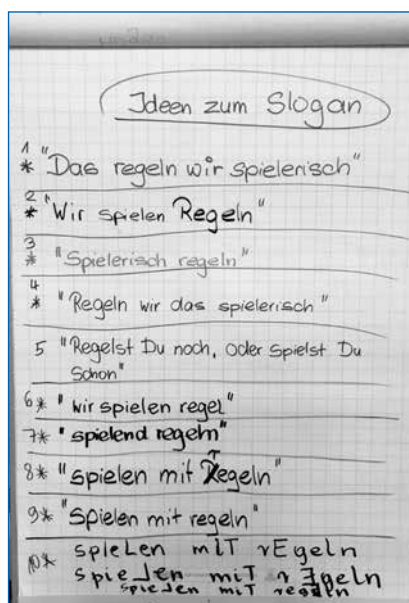
2. ÁBRA: SPIELMARKT HELYSZÍNÉNEK VÁZLATOS ALAPRAJZA

A 2019-es Spielmarkt előkészületei

2018 szeptemberének végén Berlin mellett, Elstalban találkozott a nemzetközi szervezőcsapat, és végül a „spielen mit regeln”²² szlogen mellett döntött mint a következő évi rendezvény mottója. Az elméleti megalapozást természetesen gyakorlatiasabb tettek követték, és a munka kisebb csoportokban folytatódik majd, amelyek a Spielmarkt egyes összetevőieért felelnek (megnyitó- és záróesemény, a piacon megvalósuló konkrét ötletek, a szakmai fórum programja, egyházi szerepvállalás, nemzetközi kapcsolattartás – többek között Veronával, ahol évről évre egy hasonlóan sikeres játékbörzét tartanak).

A 2019-ES SPIELMARKT SZLOGENÖTLETEI

Célunk lehet nekünk, magyaroknak, hogy a jövőben lehetőség szerint egységesebben, szervezettebb keretek között jelenjünk meg a Spielmarkton – nem árt, ha tudunk egymásról; arról, hogy ki mivel is készül, így az egyes törekvéseket szorosabb kapcsolatba lehetne hozni az adott év aktuális vezérgondolatával, és akár egy előzetes itthoni ötletbörze is elindulhatna. Külön öröm lenne, ha mindez evangélikus keretek között történhetne, illetve német és magyar intézmények között működő cserekapcsolatok születnének. Szükséges, hogy egyrészt új magyar kiállítók jelenjenek meg a Hermannswerderen, másfelől pedig a meglévő kínálatot kellene újabb tartalommal megtölteni, aktualizálni. Előbbi csoportba tartozhat az EPSZTI saját sátra, amely már az idei Szélrózsán is sikeresen szerepelt; az ott játszott társasjátékok most német és angol nyelven mutatkoznának be a közönségnek. Ugyan így új színfolt lehet a székeljudvarhelyi *Legendarium* csapata, akiknek a munkássága lassan európai hírű márkává válik. A meglévő vállalásainkon belül pedig a tartalmak frissítése lehet időszerű; ebben a tekintetben különleges jelentőségű a Luther társasjáték készítőinek a standja, ahol 2018-ban egy újabb ötlet kivitelezése, kipróbálása történt.

22 A mottó talán még inkább nyelvi játék, mint a tavalyi volt, egy az egyben magyarra lefordítani szinte lehetetlen. A kisbetűvel való írás szándékos, és egyéb helyesírási szabályszerűségek is megjelennek majd a végleges formában (például egy tengelyesen tükrözött E betű). Magyarul nagyjából így adható vissza a tartalma: „szabályokkal játszani/szabályosan játszani.” (ford. RA)

Természetesen mindez sok szervezést és élő kapcsolati tőkét igényel, s a ráfordított idő és energia megtérülését nem feltétlenül pénzben mérik... Mégis kiváló lehetőség arra, hogy bemutassuk értékeinket, és a találkozások által tapasztaltabb, értékesebb emberekké válhassunk, az így szerzett rutint a hétköznapi munkánkban kamatoztathassuk. A Spielmarkt egy evangélikus háttérű rendezvény a nyitott és gondolkodó egyének, csoportok számára, hogy valami nagyon szerethetőt alkossanak önmaguknak és mindenkinek, s közben új ismeretéseket köthessenek. Nem véletlen beszélnek többben az immár harmadik ikszhez közeledő eseményről oly szeretettel, mint az édesanyjukról...

A Spielmarkt internetes elérhetősége: <http://www.spielmarkt-potsdam.de>

A német szervezőcsapat részéről Thomas Lösche várja az érdeklődőket, míg itthon én is szívesen adok további információkat: thomas.loesche@online.de
retfalvi.arpad@eotvos.sopron.hu

Rétfalvi Árpád

1984-ben születtem Siófokon. Tanári diplomámat 2009-ben szereztem a Debreceni Egyetemen. 2014 óta a soproni Eötvös József Evangélikus Gimnázium, Egészségügyi és Művészeti Szakgimnázium magyar–német szakos tanára vagyok, most a 10. osztályfőnöke. Középiskolai tevékenységem mellett rendszeresen tanítok felnőttcsoportokat és egyéni diákokat nyelviskolában, valamint szerepet vállalok

szakmai idegen nyelvű képzésben is. Oktatási tevékenységem során a módszertan felé fordult az érdeklődésem, és kezdetben a digitális eszközök tanórai alkalmazásának lehetőségeivel foglalkoztam. Jelenleg leginkább hagyományos játékmódokkal próbálok növelni a tanulók motivációját. Igyekszem részt venni hazai és külföldi továbbképzéseken, és a tapasztalataimat átültetni a hétköznapi gyakorlatba.

Tehetséggondozás az Evangélikus Roma Szakkollégiumban

A Nyíregyházán működő Evangélikus Roma Szakkollégium természetesen a tehetséggondozás színtere. Már a felsőoktatás is az – bizonyos megközelítések szerint –, a szakkollégium mint intézménytípus pedig deklaráltan tehetséggondozó műhely. Az ERSZK azonban sok tekintetben különleges intézmény, sajátos helyzetéből fakadóan egyéni utakat járunk be, sajátos módon teljesítjük például a tehetséggondozással kapcsolatos feladatainkat is.

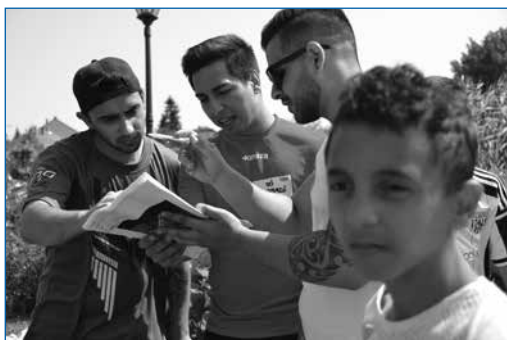
Intézményünket kifejezetten a hátrányos helyzetű, és/vagy roma/cigány származású, felsőoktatási tanulmányokat folytató fiatalok számára hozták létre 2011-ben. Adottság, hogy a hallgatói kör Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megye térségéből – Kelet-Magyarország egyik legkoncentráltabb roma/cigány populációval rendelkező vidéke – kerül ki, mint ahogyan adottság, hogy főleg nyíregyházi és debreceni felsőoktatási intézmények tanulói. Tapasztalatunk szerint jellemzően kistelepülésekről érkeznek, gyakorlatilag a Leghátrányosabb Helyzetű Kistérségekből, előzetes iskolai karrierjüket ez a körülmény erőteljesen determinálja. Megfigyelhető, hogy viszonylag későn, az érettségi küszöbén ébred bennük vágy a továbbtanulásra, hirtelen kell „belehúzni”, hogy a bekerülés követelményeit teljesítsék, ellentétben a középosztály gyermekeinek távlatos, módszeres felkészülésével. Pályaválasztásukat gyakran olyan racionális szempontok határozzák meg, hogy milyen diplomát adó képzés érhető el a közelükben, anyagi megfontolások miatt felértékelődik az a kérdés, hogy milyen úton juthatnak a leggyorsabban a munkaerőpiacra, illetve egyáltalán milyen diplomához kötött munkaköröket ismernek: védőnő, tanító, kisgyermeknevelő, szociális munkás... Jellemzően a falusi értelmiséget adó kör szolgáltat mintákat, olykor pedig ráismerünk a jó PR-t folytató egyetemi szakok hatására. Néhány ritka kivételtől eltekintve, nem a legmagasabb felvételi pontszámokat megkövetelő, elitképzést nyújtó, vagy éppenséggel a tudományos pályát célul tűző egyetemi fakultásokat célozzák a mi szakkollégistáink.

A kiválasztásnál, a felvételi folyamatában, amikor önéletrajzot, a családi viszonyokról szóló megannyi adatot, a hátrányos helyzetet igazoló dokumentumokat, adott témáról írt esszét kérünk döntésünk megalapozására, hamarabb vesszük észre a „hiányokat”, mint a „többleteket”. A rettenetes életviszonyokat, családi drámákat, az olykor szegényes szókinccset, az égbekiáltó helyesírási hibákat, a műveltségben mutatkozó fehér foltokat...

Abban a biztos tudatban hozzuk meg azonban a felvételről szóló döntést, hogy jelöltünk már egyetemi polgár, a mi dolgunk pedig az, hogy hozzásegítsük céljai megvalósításához, a diploma megszerzéséhez. Bármilyen különös a szigorodó felvételi követelmények ismeretében, van alapunk a válogatáshoz – mindig többen jelentkeznek az ERSZK-ba, mint ahány hallgatónak helyet tudunk biztosítani.

Döntésünkben az vezérel bennünket, hogy közülük kinek van a legnagyobb szüksége az általunk biztosított lehetőségekre, s azért tartunk többfordulós, tanév elején akár többnapos, „Bevonótábor”-nak nevezett felvételit, hogy megtaláljuk a közösségbe jól illeszkedő, a közösséget építő, alkalmas fiatalokat. Ezen a ponton nem fürkésszük a tehetséget, a személyiséget vizsgáljuk.

Reziliensek, ergó tehetségesnek kell lenniük valamiben

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat részeként létrehozott Evangélikus Roma Szakkollégium, projekt-alapon épült fel az első gondolattól kezdődően. Ennek szerves része volt, hogy olyan társadalomtudományi kutatásokat valósítsunk meg és publikáljunk – lehetőség szerint az arra nyitott szakkollégisták bevonásával –, melyek a célcsoport helyzetének jobbítását, előremozdítását segítik. Az elmúlt évek során a *Tudástár* sorozatban hat kötetet jelentettünk meg. A kutatások homlokterében állt, egyebek mellett, a reziliencia jelenségének vizsgálata. Azok, akik társadalmi hátrányaik ellenére kimagasló iskolai teljesítményt nyújtanak, a reziliensek (Ceglédi, 2012). Eltekintünk a részletes fogalommeghatározástól, ezek alaposan tanulmányozhatók az *„Érett dió is lehetek” – Megterhelő életesemények és a reziliencia hatása az iskolai pályafutásra* című

tanulmánykötetünkben.²³ Legyen most elég annyi, hogy a PISA vizsgálatokhoz kötődő értelmezések szerint, azokat tekintik reziliensnek, akik társadalmi hovatartozásuk alapján az alsó, eredményességük alapján pedig a felső negyedbe vagy harmadba tartoznak.

Sokféle tehetség-definíció van forgalomban, mi a legszélesebb értelmezést tekintjük a sajátunknak. Czeizel Endre szerint: *a tehetség egy lehetőséget, potenciált, ígéretet jelent arra, hogy valamelyik emberi tevékenységi körben olyan kiemelkedő teljesítményt hozzon létre, amely társadalmilag hasznos, és amely meglegedettséggel, sikerélménnyel jár elérője számára.*²⁴ Mint ismeretes, Czeizel három kategóriát különít el: a géniuszt, vagyis a pártját ritkító tehetséget, a tálentumot, a megvalósult tehetséget, valamint a potenciális tehetséget (giftedness). Ahogy a közoktatás egész rendszere, úgy mi is az utóbbival találkozunk, a hozzánk kerülő, jellemzően 18–24 éves korosztály is még csak az ígéretet hordozza. De ellentétben a közoktatásban dolgozó szakemberekkel, mi már biztosra vehetjük, hogy akik hozzánk kerülnek, azokban ott van. Különben nem találkoztunk volna!

Ez alapján nem kutatjuk direkt módon a szakkollégistákban szunnyadó tehetség természetét, mibenlétét. Működésünk minden mozzanata arra irányul, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el, és belső lehetőségeiket kihasználva alkotó emberekké váljanak.

Szolgáltatások sorát rendeljük ehhez a feladathoz.

Az Evangélikus Roma Szakkollégium mindenekelőtt anyagi és érzelmi biztonságot nyújt tagjainak. Az ösztöndíj lehetővé teszi, hogy a fiatalok minden erővel tanulmányaikra koncentráljanak, kevesebb diákmunkát kell vállalniuk, mint hasonló szociális helyzetű, nem szakkollégista társaiknak. Olyan közösségre lelnek, amely befogadó, otthonos közeget nyújt, az ismerősség érzetét kelti.

Minden szakkollégista számára tutort biztosítunk, egy általa választott oktatója személyében, aki egyéni fejlesztési terv alapján, szükség szerint közreműködik az esetleges felzárkóztatásban, vagy a tudományos diákköri munka megalapozásában. A bevezetőben felvázolt körülmények ellenére, néhány szakkollégista kifejezetten impozáns eredményeket ért el a tudományos diákköri munkában. Ennek illusztrálására a szakkollégium honlapjáról idézünk „korabeli” beszámolókat, a teljesség igénye nélkül:

2015. július 01. Szakkollégistánk sikere

Hadházy Csaba emlékéremet adományozott a Debreceni Egyetem OEC Egészségügyi Karának Tanácsa Nagy Ildikónak, aki befejezte tanulmányait ápoló szakirányon.

²³ Hüse Lajos és Ceglédi Tímea (szerk.) (2018): Szakkollégiumi Tudástár 5. ERSZK, Nyíregyháza

²⁴ Czeizel Endre (1997): *Sors és tehetség*, Fitt Image és Minerva Kiadó, Budapest

Ezt az elismerést – a bronz emlékplakettet és oklevelet – a kiemelkedő tudományos munkáért két végzős hallgatónak adományozza a Kari Tanács, minden diplomaosztás alkalmával: számba veszik az önálló kutatói tevékenységet, ennek nyomán a hazai és külföldi konferenciákon való részvételt, előadások tartását idegen nyelven és magyarul, és beleszámít a TDK-eredmény is.

Az Evangélikus Roma Szakkollégium tagja, *Nagy Ildikó* „A burnout szindróma (kiégés) vizsgálata a nyíregyházi ápolók körében” című kutatásával, illetve dolgozatával indult a TDK-n. Mint emlékeztető, a TDK kari fordulóján prezentációját Finnországban, Kaajaniban, egy laptop kamerájába nézve adta elő, ugyanis külföldi gyakorlatát töltve skype-on kapcsolódott a konferenciához. *Virág Ádám* kezelte a PPT-t, egyben készen arra, hogy Ildi „magyar hangja” legyen, ha zavar támadna a kapcsolatban. Ildi témavezető tanára és tutora *dr. Kiss János* volt. *Nagy Ildikó* végül országos 1. helyezést ért el ezzel a kutatásával, számos konferencián, külföldi szakmai gyakorlaton vett részt, és kiváló minősítéssel kapta kézhez diplomáját a hét végi ünnepségen.

A frissen végzett diplomás ápolónak feltett szándéka, hogy folytassa tanulmányait a Debreceni Egyetemen: beadta jelentkezését szociológiára is – ez a szak épp a tudományos előmenetelt támogatná –, de igazán boldog attól lenne, ha népegészségügyi mesterszakon tanulhatna szeptembertől.

<http://www.meersz.hu/szakkollegistank-sikere/>

2017. május 18. TDK-sikerek

Két szakkollégistánk is lehetőséget kapott 2017. május 5-én, Nagyváradon, hogy bemutassa kutatási eredményeit a Partiumi Tudományos Diákköri Konferencián. *Balogh Jenifer*, a Nyíregyházi Egyetem másodéves tanító szakos hallgatója, kiválóan oldotta meg belépőjét a TDK világába, míg *Virág Ádám*, a Debreceni Egyetem szociológia MA-képzésben részt vevő hallgatója imponáló rutinnal teljesített, és 3. helyezett lett a Neveléstudományi Szekcióban. *Farkas Norbert*, a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégiumnak, a „Baksi integrációs modellkutató műhely” munkájában végzett értékes munkát, kutatási eredményeiről a projektzáró konferencián adott számot.

Ez a szemeszter, benne különösen a nagyváradi konferencia azért fontos mérföldkő, mert a hallgatók olyan téma tudományos igényű vizsgálatával jelentkeztek, amelyek kapcsolódnak ahhoz a sorskérdéshez, melynek megoldásához feltétlen hozzájárulást várunk a szakkollégistáktól. A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat intézményeinek közös alapelve, hogy „hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel.” Értelmiségivé nem a diplomaosztón lesz az ember. Sok okleveles, nyelvvizsgával rendelkező szakembert ismerhetünk, akit az értelmiségi lét hidegen hagy. Igény arra, hogy megértse és alakítsa az őt körülvevő világot, hogy szükség szerint új megoldáso-

kat, módszereket találjon a problémák kezelésére, ha a régiék nem működnek, hogy lényegbevágó kérdéseket fogalmazzon meg, hogy fejlessze, szervezze, vezesse az adott közösséget, hogy hozzátegyen valamit a hazai cigányság életviszonyainak javításához – nos, ez a vágy csak kevesekben rak fészket. A jelek most arra mutatnak, hogy több hallgatónk ebbe az irányba indult.

A másodéves *Balogh Jenifer*, a NYE tavalyi Kiss Lajos esszéíró pályázat kiírását olvasva érzett késztetést arra, hogy munkához lásson, hogy elmélyüljön a hátrányos helyzetű, köztük a roma gyermekek iskolai szocializációját támogató magyarországi programokban. A téma nevelés- és oktatásszociológiai irodalmának tanulmányozása során szembejött vele a Kedvesház-pedagógia és *Lázár Péter*. Már az így született esszét, majd a kibővített dolgozatot is helyezéssel jutalmazták a házi TDK-n, Jenny pedig folyamatosan továbbdolgozott a témán, így léphetett a „határok nélkül” meghirdetett nagyváradi konferencia ítései elé anyaországi, kárpátaljai és partiumi egyetemisták között a legfiatalabbként. Az itt nem előny, mert jó munkához idő kell, de a roma gyerekek iskolai sikerességének előmozdítását célzó munka egyöntetű elismerést váltott ki a 20. PTDK-n. A gazdag kifejezőkészséggel megírt és előadott kutatásról úgy vélekedett a zsűri, hogy az láthatóan sikerre van ítélve!

Farkas Norbert, a DE EK szociálismunka-szakos hallgatója sem először próbálkozik a tudomány kihívásaival. Tanulmányai elején írásbeli munka nélkül, csak prezentációval indult, az ERSZK keretei között akkoriban végzett szociológiai kutatás egy szegmensének előadásával: „Roma tanulók iskolai attitűdjeit befolyásoló tényezőinek vizsgálata szülői háttér (vallásosság) szempontjából” címmel. Idén szakdolgozatának adaptált változatával indult a TDK-n, az állami gondoskodásban nevelkedett utógondozottak helyzetéről, jövőképéről írt munkájával. Még 2016 tavaszán szegedi társintézményünk, a SZoKeReSZ hívására a Baksi integrációs modellkutató műhely munkájába kapcsolódott be, ez a projektfeladat a terepkutatás előkészítésétől, az adatok elemzésén, az eredmények prezentálásán át tartó úton vezette végig a roma szakkollégistákat. Büszkeséggel tölt el bennünket, hogy végig kitartott a kutatásban, a Szegedi Tudományegyetem kiváló professzoraitól tanult, és a projektzárón egyedüli nem szegedi egyetemistaként a baksi fiatal felnőttek életvilágáról tartott előadást.

<http://www.meersz.hu/tdk-sikerek/>

2017. július 06. Szakkollégistánk Pro Scientia Aranyérmes

Hallgatói életpályájának megkoronázásaként elnyerte a Pro Scientia Aranyérmet *Virág Ádám*, a Debreceni Egyetem szociológia mesterképzésben tanuló hallgatója, az ERSZK tagja.

Az OTDT által alapított Pro Scientia Aranyérmet, 1989 óta két évente 45-50 magyar fiatal kutató és művész kapja meg, akik egyetemi pályafutásuk során tudományos vagy művészeti munkájukkal (elsősorban az OTDK és OMDK konferenciákon) ki-

emelkedőt alkottak. Jelenleg mintegy 700 Pro Scientia Aranyérmes fiatal kutatót tart számon az Országos Tudományos Diákköri Tanács, beleértve a mostani díjazottakat is. Idén egyébként 313 egyetemista pályázott, első körben a szakmai bizottságok választották ki ezek alapján tudományterületenként a legjobb öt-öt hallgatót. A Pro Scientia Aranyérem Odaítélő Bizottság döntésének megfelelően, közülük összesen 45-en Pro Scientia Aranyérmet, ketten Pro Arte Aranyérmet kaptak. A díjakat novemberben adják át a Magyar Tudományos Akadémián.

Virág Ádám, 2013. februárjától tagja az Evangélikus Roma Szakkollégiumnak, akkor még a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán szociálismunka-szakon tanult. Az alapképzésben megszerzett diplomával előbb szociális gazdaság mesterdiplomát szerzett, most pedig szociológiát hallgat a DE-n. Az utolsó félévét Erasmus-ösztöndíjasként Nagyváradon, a Partiumi Keresztény Egyetem vendéghallgatójaként töltötte.

Az előző tanévben a Kárpát-medencei magyar felsőoktatási intézmények számára meghirdetett TDK-versenyen, a szociális szövetkezetek működéséről szóló kutatásával első díjat nyert, ezt a kutatást tovább görgetve idén áprilisban megnyerte az ELTE-n a Szociális munka és szociálpolitika szekcióban megrendezett OTDK 1. helyezését. Külön öröm, hogy ezt olyan önálló kutatással érte el, amely a roma integráció szempontjából rendkívül értékes. A szociális szövetkezet mint forma, kiváló lehetőség a nehéz sorsú emberek életének jobbra fordításában, ha tiszta kézzel és szakértelemmel irányítják.

Köztársasági ösztöndíjas szakkollégistánk az elmúlt tanévben 14 tudományos publikációval, illetve konferencián tartott előadással hívta fel magára a figyelmet, olyan szociológiai kutatások közreműködőjeként, mint a nyíregyházi háztartáspanel kutatás, vagy a Magyar Tudományos Akadémia közösségi kapcsolatok – demokrácia megújítása tárgy körben végzett vizsgálata. Előadást tartott többek között a IV. Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencián, a szlovákiai Stúrovoban, a XXI. Bolyai Konferencián Budapesten, a VI. Szociológus Hallgatói Találkozón Miskolcon, tagja a Magyar Szociológiai Társaságnak és a Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesületének. Idén a roma nők munkaerőpiaci helyzetéről, debreceni szakkollégista diáktársával, *Maszlagh Fannival* közösen készített dolgozatával megnyerte a Református Hit tudományi Egyetem és az Emmi közös pályázatát, majd ezeket a kutatási eredményeit bemutathatta a Professzorok az európai Magyarorszáért egyesület meghívására egy

másik konferencián is. A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózatban tanuló fiatalok körében, a társadalmi mobilitás vizsgáló tanulmányával, májusban 3. helyezést ért el Nagyváradon, a PTDK-n. Közben előadó volt Szegeden, a Gál Ferenc Főiskola Gerhardus TDK-n, a Corvinus Egyetemen a SZOHATA-n, a szociológushallgatók találkozáján, a ReFoRom áprilisi konferenciáján, illetve az evangélikus intézmények vezetőinek regionális találkozáján. Megnyerte a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a Pedagógia, Tanulás- és Tanítás, Társadalomtudomány szekciójának első helyezését, majd Kolozsváron, a XX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencián dicséretben részesült.

Céltudatos, kiválóan teljesítő szakkollégistánk 2015 nyarán, a menekültválság tőzözekekor Röszkén vállalt önkéntes munkát a menekülttáborban, tavaly pedig Körmentre ment a Magyar Vöröskereszt hívó szavára: egy héti, napi tizenkét órában a rendészeti szakközépiskola udvarán kialakított nyitott befogadó táborban igyekezett elviselhetővé tenni a menekültek helyzetét tea és piskóta osztással, stressz-oldó játékkal, sakkozással, beszélgetéssel, a hivatalos papírok kitöltésében való segítséggel.

A Gávavencsellőről indult *Virág Ádám* doktorandusz iskolába és kutatói életpályára, most azonban rövid kitérőre készül. A Nemzetpolitikai Államtitkárság nagy érdeklődéssel, sokszoros túljelentkezéssel kísért Petőfi Sándor Programjában lehetőséghez jutott: ösztől 8 hónapig ösztöndíjas lesz Déván, az Unitárius Egyház közösségében. A magyar önazonosság és a nemzeti összetartás érzésének erősítése a feladat, és ő főleg – de nem kizárólag – idős emberek körében végzi majd ezt a munkát. Mint korábban nyilatkozta, ezt több szempontból is olyan rendkívüli lehetőségnek találta, ami miatt érdemes az eredeti terveit kicsit halasztani. Novemberben azonban hazaugrik Déváról, hogy a Magyar Tudományos Akadémián átvegye a Pro Scientia Aranyérmét. Büszkék vagyunk, és gratulálunk!

<http://www.meersz.hu/szakkollegistank-pro-scientia-aranyermes/>

Virág Ádám kivételes hallgatói pályafutása plasztikusan mutatja meg, mennyit tud tenni az Evangélikus Roma Szakkollégium egy-egy tehetség-reménységért. Az itteni impulzusok, készletések fordították a gyakorlatorientált szociálmunka-szaktól a tudományos karrier felé. Kinyílt számára a világ, és képes volt élni az általunk kínált lehetőségekkel, a nyelvvizsgát elősegítő német kurzustól kezdve, a konferencia-résztvételt támogató anyagi forrásokig, vagy éppen a tudományos kutatásba való könnyű bekapcsolódás révén...

Ám sem a széleskörű tehetség-fogalomból, sem pedig az intézményünkben tanuló hallgatói összetételből nem következik, hogy az akadémista siker legyen az értékmérőnk. Rosszul is járnánk, ugyanis kizárólag a hallgatók ambícióin múlik, milyen irányba indulnak.

Élményeken, tevékenységeken át

Az anyagi és érzelmi biztonság megteremtésén túl olyan programokat biztosítunk a fiataloknak, amelyekre – meggyőződésünk szerint – elemi szükségük van annak érdekében, hogy fejlődni tudjanak, ám a szakkollégium nélkül nem férnének hozzá anyagiak, információk vagy kapcsolatok hiányában.

A szakkollégium képzési programja három modulból építkezik. A közismereti modulba a munkaerőpiaci, informatikai vagy inkább infokommunikációs ismereteken át, az egészségtudatosságig olyan elemek tartoznak, melyek épp az értelmiségi gondolkodás felé terelik a fiatalokat, de nem részei az egyetemi képzésnek, ám szociokulturális hátrányaik miatt nem elérhető számukra. Színház, mozi, kiállítás, tanulmányi kirándulások itthon és külföldön, mind ide tartozik. A spirituális modul – egyházi intézmény lévén – részben bibliaismeretet, részben lelkesítést fejleszt. A roma–magyar kettős identitás megerősítése pedig arról szól, hogy a korábban megélt kirekesztés, hátrányos megkülönböztetés ellenére, értékként tudjanak tekinteni a cigányságra, ismerjék meg népük kultúráját, nyelvét, azokat a kimagasló teljesítményeket, melyekre büszkék lehetnek magyar cigányként/romaként, legyen szó irodalomról, képzőművészetről, zenéről. Nem is gondolnánk, hogy ez mennyire fontos a hallgatók önbecsülése, önbizalma, harmonikus személyiségfejlődése szempontjából! Ritka kivételtől eltekintve korábbi iskolai eredményességüket, esetleges sikereiket úgy tudták elérni, ha képesek voltak minél inkább feledtetni környezetükkel roma mivoltukat. Ha ezzel nem nézünk szembe, az asszimilációt kockáztatjuk: egészséges önazonosság-tudat nélkül nem tudnak visszatérni az övéikhez. Hogy vállalhatják önmagukat, mert úgy fogadjuk el őket, ahogy vannak, valósággal felszabadító élmény számukra, saját megfogalmazásuk szerint. A szakkollégium munkatársai pedig azt látják, hogy a szorongó, bizonytalan, csetlő-botló fiatalok, akik elsősként még a köszönéssel is küszködtek, egyszer csak kinyílnak... Egészséges személyiségfejlődésük előmozdítása egyébként a mentorok feladata a szakkollégiumban: minden hallgatónk tudja, kihez fordulhat, ha problémákba ütközik.

A szakkollégium fennállásának rövid története, ez a röpke hét-nyolc év is elég volt annak felismeréséhez, hogy a hétszámra frontális előadást hallgató fiatalokat ne akarjuk újabb előadásokkal gyötörni a három modul megvalósítása során. Pedagógiai célkitűzéseinkhez, a képzési programban előirányzott terveinkhez ragaszkodva igyekszünk élményszerűvé, változatosá tenni a programot, olyan módszereket alkalmazunk, amelyek cselekvő helyzetbe hozzák a fiatalokat, tevékenység közben fejlődnek. Ez a törekvés pedig gyorsan visszaigazolta helyességét.

Amikor például együttműködést kezdtünk a Független Színházzal, hogy elhozzák a Roma hősök projektet, nem is reméltük annak hosszútávú eredményeit. A jól megválasztott téma és a hozzáillő módszerek megtermékenyítően hatottak a fiatalok gondol-

kodására, felszabadították kreativitásukat. Illusztráció ismét az intézmény honlapján megjelent híradásokból:

2017. november 24. Roma hősök – köztünk is

A kettős identitás megerősítésével és a közismereti modulunkban megfogalmazott művészeti nevelési célokkal rímelt *Balogh Rodrigó*, művészeti vezető ajánlata: a roma drámairodalmi művekben megjelenő pozitív roma hős megismerése, elemzése és megvitatása fontos ügy a fiatalok számára, illetve a roma hősök példái a döntéshelyzetekre, a felelősségvállalásra, az aktivitásra és a változtatás képességére vonatkozóan példamutató lehet. Kiderült, a Roma Hősök workshop jó szolgálat lehet mindenütt, ahol fontos fókusz fejleszteni a diákok együttműködési és kommunikációs kultúráját.

Dömök Edina és *Balogh Vivien*, a Független Színház művészei, ezúttal tréner szerepben, novemberben kétszer látogattak el Nyíregyházára. Az Evangélikus Kistemplom gyülekezeti termében a rövid ismerkedést követően először a hősiesség mibenlétét boncolgattuk: mi számít manapság megfelelő tettnek ahhoz, hogy hőst kiáltunk? Vannak hétköznapi hősök is, vagy csak a történelmi lépték számít? Rövid videók villantottak fel egy-egy fontos részletet olyan európai történetekből, melyeket aztán a csoportmunkába szerveződött szakkollégistáknak kellett a maguk teljességében megfejteniük, öszszerakniuk a rendelkezésükre bocsátott források alapján. A második workshopon először személyességre hangolták csoportunkat a trénernek, majd ismét az együttműködés került előtérbe: novellát, mesét, videót alkottak az egyes csoportok.

....

<http://www.meersz.hu/roma-hosok-koztunk-is/>

2018. március 04. Eldöntötte, odament, megnyerte!

Túró Vanda, a Debreceni Egyetem EK védőnő szakos hallgatója, az Evangélikus Roma Szakkollégium tagja nyerte a Lippai Balázs Roma Szakkollégium országos mesemondó és versmondó versenyét, melyet 2018. március 2-án rendeztek Hajdúböszörményben. Vanda erős mezőnyben vívta ki az elsőséget, meggyőző előadásával – a tapsból ítélve – versenytársai elismerését is elnyerte, a zsűri pedig a fődíjjal jutalmazta.

... A rendezvényt és a vendégeket *dr. Bálint Péter* professzor, a kar dékánja köszöntötte, majd *Dr. Benedek Katalin*, az MTA Néprajzi Intézetének ny. tudományos főmunkatársa a zsűri szempontjait ismertette (szövegalakítás, szöveg-

hűség; kreativitás, improvizációs készség; előadásmód: gesztus, mimika; műfaji jegyek; a személyiség ereje) ...

Vanda a közelmúltban, a Roma hősök-műhelymunka alkalmából, Lakatos nővérek címmel improvizált meséje nyomán erős inspirációt kapott. Folytatnia kellene, amit a középiskolás évekkal elhagyott. Addig ugyanis rendszeres résztvevője volt a hasonló seregszemléknek, mint most megtudtuk róla. Az idő nem változtatott azon a szokásán, hogy drukkal, izgalommal várta színpadra lépését. Ami azt illeti, nem könnyítette meg a helyzetét az a körülmény, hogy erős kezdéssel nyitott a mezőny: mire Vandát szólították, már előadták produkciójukat a későbbi helyezettek, azt pedig nem tudhattuk, mi jön majd még utána. Ő azonban új szint, valódi pezsgést vitt a terembe megszólalása pillanatában. *Láposi Terka*, a Vojtina Bábszínház művészeti vezetője, a zsűri másik jeles tagja később, a személyre szóló értékelés során erről úgy fogalmazott, a színművészeti egyetemen félévig tanítják, hogyan kell megragadni a közönség figyelmét a színré lépés pillanatában. Benjáró kalandos történetének szuggesztív előadása, az előzetesen ismertetett szempontok mindegyikében magas pontszámot hozott, a végeredményt pedig tudjuk. Itt is köszönet illeti *dr. Jenei Terézt*, a NYE TKI vezetőjét, aki segítette Vanda felkészülését. Gratulálunk, és további sikereket kívánunk szakkollégistáknak!

2018. május 28. Kaméleonlány

Négy szakkollégistánkat invitálta május 23-i ősbemutatójára a Független Színház művészeti igazgatója, *Balogh Rodrigó*, a fővárosi Stúdió K-ba. *Balázs Bianka*, *Czifra Barbara*, *Lazók Szabina* és *Túró Vanda*, „szerzőtársként”, de minimum ötletadóként volt érintettje az előadásnak... A Kaméleonlány bemutatója örök élményt nyújtott.

A Roma hősök workshop-sorozat tavaly novemberben ért el hozzánk, az Evangélikus Roma Szakkollégiumba. A program során *Dömök Edina* és *Balogh Vivien* irányításával került új megvilágításba, ki a hős, mi a hősiesség. A fiatalok csoportmunkában csodás történeteket raktak össze: ki autentikus mesében, ki novellában, ki telefonnal rögzített videóban örökítette meg gondolatait.

Mint megtudtuk, szerte az országban sok hasonló workshopot bonyolított a Független Színház, a Badur Alapítvány támogatásával. Összesen 202-en, valamint Gentben (Belgium) élő fiatalok osztottak meg „Én hősiesség”, „Én hőstettem” témákban személyes történeteket a trénerekkel. Ezekből a mozaikokból *Illés Márton* írt színdarabot, amit *Szegedi Tamás* rendezett és *Lovas Emília* adott elő. Az előadás a Belga Nagykövetség–Flamand Képviselőlet támogatásával valósult meg.

A Stúdió K családias, meghitt színházi terében, zsúfolt nézőtér előtt robbant elénk *Lovas Emília*. Percek alatt magához szelídítette közönségét, aztán nem is eresztette el egy pillanatra sem figyelmünket. Humorral fűszerezett monológja egy olyan fiatal lány sorsát varázsolta elénk, aki bizonyosan itt él valahol köztünk a mai Magyarországon, sőt dilemmáival, problémáival, választási kényszereivel nincs egyedül... A Kaméleon-

lány sok katartikus pillanatot szerzett, és nem csak azok számítottak annak, amikor konkrétan az ERSZK-s lányok mondataira, vagy történet-szilánkjaira, motívumaira ismertünk rá.

A nyíregyházi egyetemeken egészségügyi, illetve pedagógiai pályára készülő szakkollégistáknak különös élmény volt megtapasztalni, hogyan „működik” a művészet: a tréning-feladat során megfogant gondolataikat, sztoriba rendezett érzelmeiket hogyan erősíti fel a színház, ha művészi alázattal, dramaturgiai tudással és tehetséggel működnek a színházcsinálók.

Az egyórás bemutatóért nagyjából hat órát utaztunk Nyíregyházáról Budapestre. Jól jártunk, megérte! Köszönjük.

<http://www.meersz.hu/kameleonlany/>

A fenti illusztráció említi, videófilm is készült a Roma-hősök workshop keretében. Itt muszáj megemlékeznünk arról a *Mursa Zsoltról*, aki képi ábrázolás, vizuális kultúra szakon tanult a Nyíregyházi Egyetemen. Nem a szavak embere tehát. Esszéje, mely az Evangélikus Élet c. magazinban is megjelent, jól jelzi, a szakkollégiumi tevékenységek mennyire inspirálják a fiatalokat:

2018. február 08. Mursa Zsolt: Az én hősőm

A hősőkről nekem először mindig egy mesében, animében vagy filmen látott szereplő jutott eszembe. De mióta a Független Színház Roma Hősök programján részt vettem, már nemcsak ebből a szemszögből nézem a dolgokat, hanem a mindennapjaimban is észreveszem, hogy bizony vannak hősök, akik pont akkor vannak ott, amikor kell, és amikor szükség van a segítségükre, akkor lépnek közbe. Nekem is vannak hőseim, de egyet szeretnék közülük kiemelni, akinek egész életemben hálás lehetek, hogy megmentett! Az én hősőm akkor jelent meg, amikor leérettségiztem, a neve: *Deme Dóra*.

Miután szobafestő végzettséggel megcsináltam az érettségit, utána nem tudtam, hogyan tovább: mit kezdjek vele, egyáltalán milyen lehetőségeim vannak... Nagyon elveszettnek éreztem magam, azt gondoltam, hogy miért tanultam ennyit, ha ugyanazt csinálom, mint akinek 8 általános végzettsége van. Pár hónappal később ez be is igazolódott, regisztrált munkanélküli lettem, és a polgármesteri hivatal felvett közmunkásnak.

Szerettem volna még tanulni, de be voltam zárva a falumba, senki nem adott iránytűt a kezembe, hogy hogyan tovább. Beletörődtem és feladtam, hisz a szüleim sem tudtak segíteni, mert ők sem voltak tájékozottak. Egy napon viszont minden megváltozott! Egy pályázat révén Nyíregyházáról szociális munkások jöttek családokat látogatni, akik közül a mi családunkhoz *Deme Dóra* érkezett. Az anyukám egy beszélgetés során említett meg neki, hogy van érettségim és szeretnék tanulni, de nincs semmi kilátás. Dóra néni szeretett volna megismerni, így az anyám egy napon hazahívott a munkából, hogy

találkozhassunk. Ez volt az a pillanat, amikor megváltozott az életem és reményt kaptam. *Deme Dóra* szociálpolitikai szakértő, aki találkozásunk idején az Evangélikus Roma Szakkollégium tanulmányi vezetőjeként dolgozott Nyíregyházán. Egész életemben hálás lehetek, hogy megmentett. Tájékoztattot a lehetőségekről, amik előttem zárva voltak. Egy kaput nyitott meg nekem, ami az egész életemet megváltoztatta! Én korábban azt sem tudtam, mi is az a főiskola, mit kell ott csinálni, mert egy olyan faluban lakom, ahol ez nem mindennapi, és akik segíthettek volna, azok nem segítettek, hanem hátráltattak. Pedig a hobbiból, minden előtanulmány nélkül készült filmjeim már a nagy video-megosztón keringtek, a környezetem ismerte ezeket. Dóra néni azonban mellém állt, segítette a felvételiben és hogy matekból újra érettségizzek a biztos bejutás érdekében. Elhitette velem, hogy képes vagyok bejutni a főiskolára a saját erőmből, és meg tudom állni a helyemet. Dóra néni beszélt nekem a szakkollégiumról is, megtudtam, hogy nem vagyok egyedül, vannak hozzám hasonló fiatalok, akik úgy szint' roma származásúak.

Egy kaput nyitott meg nekem, ami az egész életemet megváltoztatta! Most neki köszönhetem, hogy itt vagyok az egyetemen mint végzős hallgató és írhatom ezt a dolgot az Evangélikus Roma Szakkollégiumnak.

Számomra azért hősies, amit Dóra néni tett, mert egy hős mindig felismeri a helyzetet, akkor lép közbe, amikor kell, és érdek nélkül cselekszik.

<http://www.meersz.hu/kezdodik/>

Mursa Zsolt rendezte az Evangélikus Roma Szakkollégium eddigi legjobb bemutatkozó kisfilmjét, *Üzenet a jövőbe* címmel, amivel első díjat szerzett intézményünk Miskolcon, a KRSZH-intézményeknek meghirdetett versenyen. A képi ábrázolás mint önkifejezési forma másoknál is felbukkant már az évek során. Erről így számoltunk be honlapunkon:

2013. november 04. Tehetségnap a roma szakkollégiumban

„Nyugodtan hátradőlhet: nyugdíj gondját, gyermeke jövőjének finanszírozását, lakás előtakarékoságát megoldottuk” – hirdeti a támlára rögzített biztosítós reklám a padon összekucorodott hajléktalan mögött. *Mocsár Zoltánnak* ez a kedvence kiállított képei között, mert azt a feloldhatatlan ellentmondást ragadja meg, mely az emberek biztonság iránti vágya és a hajléktalanság között feszül. De erről mesél a többi fotó is, melyet az Evangélikus Roma Szakkollégium tagja készített a nyíregyházi *Oltalom Szeretetszolgálat*

klienseiről a köztük végzett szakmai gyakorlat, majd az azt követő önkéntes munka során. A Nyíregyházi Főiskola szociálpedagógia szakos hallgatójának fényképeiből szerda este nyílt kiállítás az intézmény könyvtárában, az ERSZK Tehetségnapja keretében ...

<http://www.meersz.hu/tehetsegnap-a-roma-szakkollégiumban/>

Az elmúlt években egyébként több tehetségnapot is szerveztünk, lehetőséget adva a fiataloknak a megmutatkozásra. *Mocsár Zoltán* fotóiból pedig az EHE-n, és más evangélikus intézményekben is rendeztünk kiállítást. De ha már a művészetek területén járunk, említünk kell azokat a szakkollégistákat, akik Isten adta zenei tehetséggel érkeznek közénk. A szakkollégium első éveiben *Uhrin Klára* személyében hivatásos zenésznőnk volt, ő a Nyíregyházi Főiskola népzene szaka után a Zeneművészeti Egyetem mesterképzését végezte, tehetségének azonosításával megint csak nem sok dolgunk akadt. Később azonban érkeztek olyan fiatalok, akiknél tanulmányaiktól függetlenül a zene, az éneklés létforma, s akiknek aktivitása kulcskérdés az otthonosság megteremtésének szempontjából a többiek számára. (S itt ismét felvetődik az identitás megerősítésének fontossága: szociálpedagógia szakos, kiválóan gitározó szakkollégistánk kezdetben dicsőítő énekeket játszott kizárólag, míg tanító szakos, remek énekesi kvalitásokat mutató szakkollégistánk a popban lelte örömét. Idő múlásával lett magától értetődő, hogy autentikus roma számokat is elővegyenek, fergeteges hangulatot képesek pillanatok alatt varázsolni! Ha a helyzet úgy hozza, saját szerzeménnyel brillíroznak, határtalan kreativitásukat bizonyítva.)

Jelenleg egy olyan hallgatónk van, akit tálentumként, megvalósult tehetségként mutathatunk be. Az Evangélikus Roma Szakkollégium egyik büszkesége a máriapócsi *Kovács Richárd*, aki a Nyíregyházi Egyetem testnevelés–történelem tanár szakos hallgatója, s mellette élsportoló. Az ökölvívó magyar válogatott tagja kora gyermekkorától keményen dolgozik az eredményekért, s 2013 óta megannyi korosztályos sikert ért el. 2016-ban a Felnőtt Magyar Bajnokságon 2. helyezett volt, 2017-ben pedig első. A legutóbbi férfi felnőtt Európa-bajnokságon elért 5. helyezéssel beverekedte magát a hamburgi világbajnokságra, ahol a legjobb magyar teljesítménnyel állt helyt. A 2018-as eddigi teljesítménylista pedig így fest: 2018. március 11–13. Boszniai torna 1. hely; 2018. május 8–12. Boxam spanyol kupa 3. hely; 2018. június 1–2. Jurisics kupa 1. hely; 2018. szeptember 1–6. Egyetemi Világbajnokság, Oroszország

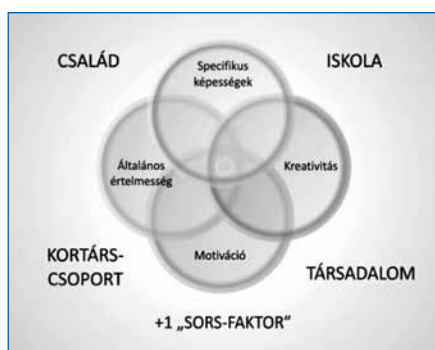

2. hely. Sportsillag ösztöndíjas. Ricsi a harmadik tanévet végzi az egyetemen és az Evangélikus Roma Szakkollégiumban, nem kérdés, hogy kiemelkedő sportsikereiben intézményünknek nincsenek különösebb érdemei. Sajátos időbeosztásra kényszerül az edzések, versenyek miatt, így egyetemi tanulmányait egyéni tanrend szerint végzi. Mi itt jövünk a képbe: a sportsikerekbe fektetett rengeteg energia és idő ellenére tanulmányában nincs elmaradása. Ebben van segítségére a szakkollégium, ahogyan a nyelvtanulásban is, s ez főleg az élsportolói karrier utáni életpályát alapozza meg.

Nem baj, ha nem látszik!

Végző soron az a célunk, hogy hozzájáruljunk annak a roma értelmiségi rétegnek a kialakulásához, amely majd képes lesz saját népét felemelni, helyzetét jobbra fordítani. Ebből a szempontból hangsúlyos a szakkollégistáinkban szunnyadó vezetői tehetség bontogatása. Ezzel kapcsolatban természetesen nem tudunk a fentiekhez hasonló, meggyőző teljesítményeket felsorakoztatni, de számos apró mozzanat jelzi, hogy nincs okunk az aggodalomra. Ahogyan a szakkollégium képviselőiben megnyilvánulnak, önálló feladatot vállalnak, önkéntes munkát végeznek evangélikus intézményekben, tanodákban, vagy ahogyan a diákönkormányzatot szervezik, mind-mind azt mutatja, hogy amikor eljön az ideje, fel fognak nőni a feladathoz, bármi legyen is az.

Meggyőződésünk, hogy minden szakkollégistánk tehetséges valamiben. Egyáltalán nem baj, ha ez nem mutatkozik meg addig, amíg velünk van. Életkorukból fakadóan ez még mindig a vetés ideje, az elhintett mag bármeddig is szunnyadhat, munkánk értékének nem a gyors sikerek adják a mércéjét. Sokuknál látszólag nem történik semmi, „csak” szemeszterről-szemeszterre haladnak a diploma felé. Nekünk akkor is az a dolgunk, hogy nyissunk számára sok-sok ablakot a világra, erősítsük hitét és önbizalmát, tegyük lehetővé, hogy minél több sikerélményhez jusson.

1. ÁBRA CZEIZEL 2X4+1 FAKTOROS TEHETSÉG MODELLJE

(FORRÁS: [HTTP://OKT.EKTF.HU/DATA/SZLAHOREK/FILE/KEZEK/O3_DAVID_O4_15/822TEHETSZMODELLEK.HTML](http://OKT.EKTF.HU/DATA/SZLAHOREK/FILE/KEZEK/O3_DAVID_O4_15/822TEHETSZMODELLEK.HTML))

Közkeletű Czeizel $2 \times 4 + 1$ faktoros tehetség modellje. A színes körök a fiatal belső, személyes tulajdonságait ábrázolják, lényeges, hogy ezek együttes jelenlétére van szükség. A téglalap négy sarkában a külső tényezőket látjuk, melyek segítik vagy gátolják a tehetség kibontakozását.

Intézményünk, az Evangélikus Roma Szakkollégium a +1, a Sors-faktor. Szakkollégistáink rendre „szerencsés véletlen”-ként emlegetik, hogy ránk találtak, rájuk találtunk.

Veszprémi Erzsébet

Veszprémi Erzsébet, újságíró, tanár. Lapoknál, televízióknál, de főleg a közszolgálati rádiózásban eltöltött évtizedek után, 2013 óta a Nyíregyházán működő Evangélikus Roma Szakkollégium munkatársa. Újságíróként, többek között a Kossuth Rádió magazinműsoraiban is, tényfeltáró- és szocio-riportokban igyekezett bemutatni a legelesettebbek helyzetét, nehézségeit, valamint azokat a társadalmi

kezdeményezéseket, melyek a problémák megoldását célozták, akár a törvényhozásban, akár a civil szervezetek pályázati tevékenységében. Az ERSZK munkatársaként programkoordinátori feladatokat végez, az intézményi kommunikáció szervezésén túl a szakkollégisták kommunikációjának fejlesztésén dolgozik és mentorként segíti a hallgatókat.

